P 365
(4)

KGM Műszaki Tudományos
Tájékoztató Intézet
TÁJÉKOZTATÁSTUDOMÁNYI
SZAKKÖNYVTÁR

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

TÁJÉKOZTATÁSTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁR
OSZK

TARTALOM

Iszlai Zoltán: Az 1964. évben végzett helybenolvasási (olvasótermi) felmérés eredménye 205-224. p.

Pataky Ernő: A gyüjtőköri együttmüködés nemzetközi irányzatai 225-235. p.

Gallai Ervin: A szakirodalom visszakeresésének kérdése 237-251. p.

Vadász Ferencné: A dokumentálóképzés világszemléje 253-262. p.

Az Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ 1963-1964. évben megjelent kiadványai 263-272. p.

Kurrens magyar müszaki periodikumok jegyzéke (Ismertetés) 273-275. p.

Kiegészités a KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI PÁLYÁZAT-hoz és KUTATÁSOK-hoz 276-281. p.

A Német Demokratikus Köztársaságból. - A Régi Magyarországi Nyomtatványok munkálatairól. - Tudakozódás különleges ügyekben 282-291. p.

Röviden: Konferenciák, kongresszusok - A Biblioglobus hirei - Tájékoztatás-visszakeresés, gépesités - Magyarország a könyvtári szaksajtóban 292-297.p.

Ujabb könyvek a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 298-300. p.

1965

KIADJA
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI
KÖZPONT

4

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

11. évfolyam 1965 4. szám.

Iszlai Zoltán

AZ 1964. ÉVBEN VÉGZETT HELYBENOLVASÁSI (OLVASÓTERMI) FELMÉRÉS EREDMÉNYE

A helybenolvasás - amely a folyóiratbeszerzéssel, a tájékoztató-szolgálattal, általában a városi könyvtári helyi szolgálattal, ujabban pedig a bibliográfiai mühellyel kapcsolatos részletkérdések kapcsán, tehát egyre több szempontból kerül napirendre, a korszerü közmüvelődési könyvtár müködésének egyik alapproblémája. Helyzetének dokumentált, reális körvonalazása maga után vonhatja tervszerü javitását, részletkérdéseinek végleges megoldását, vagy a megoldás jogos szorgalmazását. A vizsgálat ezért több szempontból, több irányból indult ki. Egyesitette magában a kérdőives és egyéni tapasztalatszerző módszereket.

A vizsgálat elvégzéséhez - tipikusan helyi szolgáltatásról lévén szó - a településeket 4, azonos nagyságrendi csoportba soroltuk. Megállapitottuk, hogy az 5 ezer lakoson aluli - önálló könyvtáros nélküli és elégtelen nyitvatartásu könyvtárral rendelkező községekben - a felmérést egyelőre nem érdemes elvégezni. Az 5-10 ezer lakos közti települések vizsgálatakor kitünt, hogy

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ez a feltevés jogos volt. Ugyanis még ebben a településnagyságrendi csoportban is sovány, és csak jóakarattal általánositható eredményeket kaptunk.

Az 5-10 ezer lakosu települések könyvtárai közül a kérdőivet,* valamint a meglévő könyvek kijelölésére szolgáló járási stb. kézikönyvtárjegyzék egyoldalasan sokszorositott példányait 24 könyvtárba, minden megyéből átlagosan egybe küldtük el. Ez a kérdéses települések 15 százalékára terjedt.

A 10-20 ezer lakosu települések esetében 24 könyvtárba, a települések 30 %-ába, a 20-50 ezer lakosu településeknél 22-be, (8 megyei és 14 járási, városi), a hasonlók 70 %-ába, végül - Budapestet kivéve - valamennyi 50 ezren felüli városba (11), a települések 100 %-ába küldtünk kérdőivet* és jegyzéket. (Az irásos válaszok bevárása mellett a megyék módszertani felelőseivel beszélgettünk az általuk tapasztalt helyzetről és jónéhány - egyéb célból történt - kiszálláson kisértük figyelemmel a helybenolvasás problémáinak alakulását.)

A megadott határidőre, 1964 augusztusára - a könyvtárak érdektelenségére jellemzően - kevés válasz érkezett, ezért a felkérő levelet ujból meg kellett ismételni. A vizsgálatot 1964 októberében zártuk le.

1. A kérdőiv szétküldése és felhasználhatósága

E fejezet a felmérés külön terméke. Jellemző képet ad arról, hogy a könyvtárak saját munkájuk elemzése iránt közömbösek, vagy tehetetlenek olyan feladatokkal szemben, amelyek a hétköznapi rutintól eltérnek. (Mégegyszer hangsulyozzuk: kétszeri felszólitás és határidő-meghosszabbitás utáni helyzet "eredményéről" van szó.) Ezt az alábbi táblázat tükrözi.

Településnagyság	Kiküldve	Nem válaszolt	Nem töltötte ki	Kitöltötte
5-10 ezer lakos	24	5	15	4
10-20 ezer lakos	24	4	11	9
20-50 ezer lakos	22	2 (Karcag, Kaposvár)	11	9
50 ezer felett	11	1 (Székesfehérvár)	3 (Kecskemét, Nyiregyháza, Tatabánya)	7

* A kérdőiv a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban megtekinthető 4-1985 raktári jelzeten.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A nemleges válaszok oka: vagy arra hivatkoznak, hogy nincs olvasótermük, vagy hogy nincs idő - a tulzottan sok munka miatt - a kérdőivek kitöltésére. Néhány könyvtár - amely a kérdőivet kitöltötte, a kézikönyvtári katalógus kijelölését mellőzte.

A valóban felmért - összesen 29 - könyvtár a következő:

5-10 ezer lakos: Csurgó, Edelény, Ercsi, Tiszalök
(4 könyvtár)

10-20 ezer lakos: Ajka, Gödöllő, Kalocsa, Kunszentmárton, Lajosmizse, Nádudvar, Nyirbátor, Szarvas, Tiszafüred
(9 könyvtár)

20-50 ezer lakos: Békéscsaba, Dunaujváros, Eger, Esztergom, Gyöngyös, Salgótarján, Szekszárd, Szolnok, Vác
(9 könyvtár)

50 ezer lakos fölött: Debrecen, Győr, Hódmezővásárhely, Miskolc, Pécs, Szeged, Szombathely
(7 könyvtár)

2. Az egyes csoportok nagyságrendjét jellemző összesitett és átlagadatok

A következő adatok az egyes csoportokban létrejött átlagszámok nagyságrendjének értékelésére szolgálnak. Az országos átlag szerint 1963 végén 1000 lakosra 910 könyv, illetve 138 olvasó esett. A felmért könyvtárak megfelelő csoportjai szerint 1000 lakosra 2100 könyv, illetve 130 olvasó, 900 könyv, illetve 107 olvasó, 1300 könyv, illetve 115 olvasó, valamint 100 könyv, illetve 20 olva-

Települési csoport	Összes lakosok száma (kerekitett)	Összes olvasóik száma (1963) (kerekitett)	Állományuk száma (1963) (kerekitett)
5-10 ezer lakos (4 könyvtár)	26 500	3 500	52 500
Átlag	6 625	875	13 125
10-20 ezer lakos (9 könyvtár)	126 000	13 500	121 000
Átlag	14 000	1 500	13 444
20-50 ezer lakos (9 könyvtár)	301 500	26 000	406 500
Átlag	33 500	2 888	45 166
50 ezren felüli lakos (7 könyvtár)	677 000	34 500	676 500
Átlag	96 714	4 928	96 642

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

só jutott. Az utóbbi adat nem reális, mert a városi fiokhalózatok állományát és az általuk ellátott olvasói létszámot nem tartalmazza.

A felmérés eredményeit (a kérdőiv adatainak sorrendjében) a négy nagyságrendü könyvtárcsoport feleleteinek összehasonlitásával foglaljuk össze. Egyes esetekben számszerü, más esetekben - amikor erre nincs szükség - jelzésszerü eredményt kapunk. (Az adatokat teljes terjedelmükben településnagyságonként feltüntető táblázatok a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban tanulmányozhatók. Raktári jelzet: 4-1985.)

3. A helybenolvasás helye, olvasóterem, fajai, klubövezet

Helybenolvasásra szolgáló helységek	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos	Összesen
Kutató olvasóterem	-	-	-	1	1
Külön klubövezet	1	3	2	1	7
Külön olvasóterem	1	2	4	5	12
Csendes szabadpolcos térben olvasóterem	1	3	1	1	6
Elszórt olvasóhelyek	2	5	4	4	15
Közös olvasóterem más intézményekkel	-	-	1	1	2
A városban egyéb helybenolvasási lehetőség van	2	1	4	6	13
A városban nincs egyéb helybenolvasási lehetőség	2	8	5	1	16

A táblázat nem összesithető - ugyanis egy könyvtárban előfordulhat többfajta helybenolvasási lehetőség is.

A táblázatból kitünik - az általános helyhiányt jelezve - , hogy:

a/ kutató-olvasóterem, vagy kutatószoba közmüvelődési könyvtárainkban általában nem létezik,

b/ klubövezet egyelőre leginkább a 10 és 50 ezer lakosu községekben és városokban ismert. Több helyen (pl. Esztergomban) ez az egyetlen helybenolvasási lehetőség,

c/ a szabadpolcos tér csendes részébe egyelőre kevesen telepitettek olvasótermet,

d/ a szabadpolcos kölcsönzés elterjedésével tért hóditanak az "üldögélő" helyek. A probléma itt abban van, hogy nem minden könyvtárban lehet lapozga-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tás közben a polcok között leülni, vagy - ellenkezőleg: mint pl. Csurgón, Ercsiben, a lapozgató-helyek pótolják az olvasótermet is. Feltünő ezenkivül,

e/ hogy a 10 és 50 ezer lakos közti városokban a közmüvelődési könyvtár többnyire az egyetlen helybenolvasási lehetőséget nyujtó intézmény.

4. Az olvasóhelyek száma

Olvasóhelyek száma	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakoss	Összesen
40 helyen felül	-	1	1	4	6
20-40 hely között	1	2	4	3	10
10-20 hely között	3	4	4	-	11
1-10 hely között	-	2	-	-	2
Egy könyvtárra eső átlag helyszám	28,7	31	26,2	40	29

a/ 40 férőhelyen felül - tehát (2 órás ott-tartozkodást és 8 órás nyitvatartást véve alapul) napi 160 embert befogadó ülőhellyel - a felmértek közül mindössze 6 könyvtár rendelkezik.

b/ A 10-20 ülőhelyes kategória az 5 és 50 ezer lakosu városokban a leggyakoribb a könyvtárak között, tekintet nélkül a település nagyságára.

c/ Az egy könyvtárra eső átlag ülőhelyszám nem mutat összefüggést a szükséglettel, a település nagyságával. Ahol egyáltalán van ülőhely, ott nagyjából mindenhol ugyanannyi, kivéve a nagy (megyei) könyvtárakat.

(A városokban lévő összes férőhelyek számát - bár kérdőivünkben az adatot számszerüleg is bekértük - nem tudjuk megbizhatóan megadni, mert - személyes látogatások közben kitünt - az adatkérő lapok egyrészét nem pontosan, hanem hozzávetőleges számokkal töltötték ki.)

5. Az olvasóhelyek megvilágitása

Világitástipus	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos	Összesen
Csak mennyezeti	4	8	8	6	26
Mennyezeti és asztali	-	1	1	1	3

Az olvasóhelyek megvilágitása országosan elhanyagolt kérdés. Eb-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ben egyetlen könyvtártipus sem kivétel. Nyilvánvaló, hogy kényelmes, hosszu tartozkodásra alkalmas olvasóhely az, ahol - a szem kifáradásától függően - lehetőség van még egy fényforrás bekapcsolására, amely az esetleges árnyékokat is kiküszöböli. (Tapasztalatunk szerint ugyanis árnyékmentesnek nevezhető világitás egyedül az uj épitésü (2-3 éves) könyvtárainkban van. Ezeket - éppen az épités időszakában lévén - nem lehetett megvizsgálni.)

6. Tárlók, folyóiratkiállitó butorok, kézikönyvtári állványok, szekrények

Butortipus	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakós	Összesen
Kiállitási tárló van	2	4	7	6	19
Kiállitási tárló nincs	2	5	2	1	10
Folyóirat-kiállitó van	3	7	8	6	24
Folyóirat-kiállitó nincs	1	2	1	1	5
Évközi folyóirat tárló van	1	3	1	5	10
Évközi folyóirat tárló nincs	3	6	8	2	19
Olvasótermi kézikönyvtári állvány van	3	7	7	7	24
Olvasótermi kézikönyvtári állvány nincs	1	2	2	-	5
Olvasótermi kézikönyvtári szekrény van	1	4	6	2	13
Olvasótermi kézikönyvtári szekrény nincs	3	5	3	5	16

a/ A felmérés előtt szinte valószinütlennek tünt, hogy egyáltalán akad olyan önálló könyvtár, ahol nincs kiállitási tárló, mégis 29 könyvtárból 10 ilyen.

b/ A folyóiratkiállitó-állványokkal jobb a helyzet. Ennek az a magyarázata, hogy az ötvenes évek elején készült szabványtipust még kisebb könyvtárak is megvették. (Ezt a nem önálló könyvtárakban tett látogatások is igazolják.)

c/ Az évközi folyóirat-tárolásra szolgáló szekrény, vagy szekrényrész sok könyvtárban ismeretlen (29-ből 19-ben). Ennek a tapasztalat szerint sokszor az a következménye, hogy az egyes folyóiratszámok elvesznek és az ilyen módon hiányossá vált évfolyamokat nem lehet bekötni.

d/ Olvasótermi kézikönyvtár elhelyezésére szolgáló butor (vagy állvány,

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vagy szekrény) mindenütt van. Érdekesség - a régebbi, szigoru olvasótermi feltételeket bizonyitja, hogy a kézikönyvek aggályosabb őrzését szolgáló szekrények milyen nagy számban fordulnak elő (29-ből 16 helyen).

7. Az olvasói butorzat

Azt vizsgáltuk, hogy melyik asztaltipus dominál a butorok között.

Asztaltipus	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos	Összesen
Négyszemélyes és kisebb olvasói asztalok	2	9	7	5	23
Négyszemélyesnél nagyobb olvasói asztalok	-	2	3	2	7
Klubasztalok	3	2	3	4	12
Nincs asztal	-	-	-	-	-

Természetes, hogy olyan hely nincs, ahol az olvasásra kizárólag csak ülőhelyek szolgálnak. Jó, hogy a legtöbb könyvtárban a nagyobb kényelmet biztositó négyszemélyes, vagy ennél kisebb asztalok megtalálhatók (29-ből 23-ban). A klubasztalok viszonylag kis száma a klubövezetek, beszélgető sarkok hiányával magyarázható. Arra figyelmeztet, hogy a könyvtár az otthonosság érzését még kevéssé biztositja olvasóinak.

8. Az olvasótermi kézikönyvtár nagyságcsoportok szerint

Nagyságcsoport	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos	Összesen
500 köteten felül	-	2	7	7	16
200-500 kötet	2	2	1	-	5
100-200 kötet	2	3	1	-	6
Kézikönyvtár 100 kötet alatt, vagy nincs	-	2	-	-	2

A 29 könyvtárból 6-ban 100-200 körüli a kézikönyv-anyag. Ez az önálló könyvtári tanácsadó-felvilágositó szolgáltatás követelményeit nem elégiti ki. (A KMK kézikönyvtári mintakatalógusa az albumok, táblázatok, klasszikus müvek

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

[az un. prézens anyag] stb, felvétele nélkül is 350 tételt tartalmaz a legalapvetőbb tájékoztatási könyvekből.)

9. A kézikönyvtár tartalom szerint

Tartalmi csoportok (kötetben)	5-10 ezer lakos			10-20 ezer lakos			20-50 ezer lakos			50 ezer feletti lakos		
	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb
Társadalomtudomány	53	103	18	59	176	12	267	364	46	385	592	312
Természettudomány	18	21	14	33	72	10	100	220	13	249	541	101
Nyelv, irodalom, művészet, sport	140	305	56	148	375	43	520	1675	65	823	1433	343
Mezőgazdaság	6	16	2	6	15	4	41	203	5	59	148	4
Alkalmazott tudomány	6	11	7	12	24	1	57	200	5	260	828	19
Általános művek	43	96	13	75	157	21	175	477	60	200	398	29
Ebből kivéve: Speciális célu részleg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	330	1299	641

a/ A társadalmi szükségletekhez (a szinvonalas olvasószolgálati munkához) képest, az utóbbi évek nagyarányu rábeszélése és utasitásai ellenére is fontos tudományszakok kézikönyvei aránytalanul vannak képviselve. Vonatkozik ez elsősorban a mezőgazdaságra, mégpedig mindenegyes könyvtártipusban - ezt mutatja a 6-6-41-59 sorban nehezen emelkedő átlag, még inkább a 2-4-5-4 (Szeged!) sorban megnyilvánuló legkisebb kötetszám.

Ötletszerü gyüjtésre mutat e területen, hogy 10 ezer lakos alatt a legnagyobb kötetszám nagyobb, mint a 10 ezer lakos feletti csoportban.

Ugyanez a helyzet, de - főleg a 20 ezer lakoson felüli városok könyvtárainak lassan irányt változtató gyüjtőmunkája miatt - enyhébben mutatkozik meg az alkalmazott tudományok csoportjában.

b/ Feltünőek a nyelv-irodalom-müvészet szakcsoport magas számai a müfaji csoportokon belül, minden lakosságcsoportban. (Pl. 1675: Békéscsaba, 1433: Debrecen.) Ez a könyvtárak "humán beállitottságu" gyarapitásának továbbélése.

10. A kézikönyvtár nyelvi megoszlása

A kézikönyvtár nyelvi vizsgálata látszatra nem sok tanulságot igér, hiszen köztudomásu, hogy az idegen nyelvü könyvek vásárlása a vidéki tanácsi könyv-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tárakban 4-5 éves multra tekint vissza és a rendszeres tájékoztatás a beérkezett idegen nyelvü könyvekről még nagyvárosi könyvtárakban is hiányzik.

Nyelvi csoportok (kötetben)	5-10 ezer lakos			10-20 ezer lakos			20-50 ezer lakos			50 ezer lakos felett		
	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb
Magyar	249	254	84	260	647	120	1044	2872	231	1166	2492	486
Német	1	1	-	3	8	-	41	172	-	211	434	38
Angol	-	-	-	-	2	-	10	55	-	21	67	5
Orosz	14	24	-	28	62	-	42	173	-	59	91	48
Egyéb	2	8	-	3	18	-	25	157	-	44	116	20
Összes	266	548	111	294	732	120	1160	3092	231	1501	3082	672

Az idegen nyelvü müvek közül általában a német nyelvü kézikönyvek fordulnak elő nagyobb számban, de a kisebb könyvtárak felé haladva az orosz kerül tulsulyba (42-28-14 átlaggal). Az angol nyelvü kézikönyvek száma elenyésző.

A kézikönyvtár nyelvi megoszlásának vizsgálata is a gyüjtés esetlegességét és ötletszerüségét dokumentálja. Ugyanolyan nagyságrendü városok könyvtáraiban lehetséges 434 és 38 német, 67 illetve 5 angol és 91 illetve 48 orosz nyelvü kézikönyv. Ha nagyságrendben lejjebb haladunk, még inkább szemünkbe tünik a gyüjtés szubjektivitása. 172 és semmi német, 55 és semmi angol, 173 és semmi orosz a 20-50 ezres nagyságcsoportban.

11. A kézikönyvtár megoszlása müfaj szerint

Müfaj	5-10 ezer lakos			10-20 ezer lakos			20-50 ezer lakos			50 ezer feletti lakos		
	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb
Bibliográfia, lexikon	45	83	24	90	199	44	169	560	22	196	472	37
Történeti összefoglalók	49	99	9	50	191	10	112	330	21	240	649	63
Elméleti alapvetések	30	78	14	49	108	9	438	1820	36	460	1269	122
Gyakorlati tájékoztatási segédletek (pl. cimtár, statisztikák, névmutató)	32	59	38	24	62	7	122	297	5	301	837	34
Képzőművészeti albumok (fényképgyüjtemények, térképek)	61	110	1	36	48	2	148	309	6	239	622	61
Antológiák, gyüjtött sorozatokba tartozó müvek	30	89	3	[illegible]	91	3	80	162	5	201	774	27
Klasszikusok	19	51	6	11	33	3	143	439	12	58	166	29

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Általánositható tanulságok:

a/ A kézikönyvtári gyarapitásban a mutatós könyvek gyüjtése érvényesül (képzőművészet). Sok helyütt ezek a prézens müvek képviselik a "kézikönyv"-et.

b/ Ugyanakkor legtöbb helyen elhanyagolt a klasszikus irodalom egyedi gyüjtése. Ezt az antológiák nagyobb számaival szembeállitva jól érzékelhetjük: 30:19; 31:11; 201:58; csupán a 20-50 ezer lakosu csoportban 80:143.

c/ A kisebb könyvtárakban a gyakorlati tájékoztatási segédletek és a történeti összefoglalók számsorának összevetése az előbbiek háttérbeszorulását mutatja. (49:32; 50:24). A nagyobbakban javul az arány, ez nemcsak az átlagszámban (amely a nagyságrend miatt lehet nagyobb), hanem a százalékszámban is kifejezésre jut. (19:13 % az 50 ezer feletti csopórtban).

d/ A gyüjtés koordinálatlanságára és szubjektivitására mutat az egyes csoportokon belül az átlagszámtól és a legnagyobb-legkisebb számtól való eltérés a müfaji csoportokban. Jellegzetes példa: a gyakorlatias gyüjtőpolitikát folytató Győr (legnagyobbként a bibliográfiák, elméleti alapvetések és gyakorlati segédletek között szerepel) és a történeti beállitottságu Debrecen (a történeti csoporton kivül a klasszikusókat itt gyüjtik legnagyobb számban), ellentétet képviselnek a gyüjtésben, amit csak részben magyaráz a nagy városi könyvtár régi anyagának beolvasztása Debrecenben. Az ujabb gyüjtésü kézikönyvtárak általában is használhatóbbak a régebbieknél. Győr, Szombathely, Békéscsaba, Szolnok müfajilag egyenletesebb eloszlásu, a tájékoztatást gyakorlatiasabban szolgáló kézikönyvtára példa erre.

e/ A kézikönyvtár általános szegénysége természetesen érezteti a hatását az egyes müfajcsoportoknál is, példa erre Gyöngyös a maga 231 kézikönyvével, vagy Salgótarján 377-tel (!). Kitünik, hogy egy bizonyos alapmennyiségen tul lehet csak megfelelő gyüjtőmunkát végezni. Békéscsaba pl. alig érzi meg a több mint 300 képzőművészeti album beszerzésének kétségkivül magas költségét, mert ez egész kézikönyvtárának csupán 10 %-át teszi ki, Salgótarján a 76 darabbal ugyanennek 20,1 %-át emészti fel, főleg a bibliográfiák és a gyakorlati segédletek rovására, amelyek mégiscsak fontosabb tájékoztató eszközök az albumoknál.

12. A hirlapok és folyóiratok nagyságcsoportok szerint

Fel kell hivni a figyelmet arra, hogy a 29-ből 15 könyvtárban 100 folyóirat alatt van a folyóiratállomány. Ez nem teszi lehetővé az önálló könyvtár minimális

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Nagyságcsoport	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos
200-on felül	-	-	2	5
100-200 között	1	1	3	2
50-100 között	1	4	4	-
10-50 között	2	4	-	-

folyóiratszolgáltatási kötelezettségének teljesitését. (A folyóiratutmutató járási könyvtári mintajegyzéke is 130 folyóirattal számol alapkövetelményként.) A legrosszabb ilyen szempontból a helyzet a 10-20 ezer lakosu városoknál és községeknél. (9-ből 4-ben a folyóiratok száma csak 10-50 között van.)

13. A hirlapok és folyóiratok nyelv szerint

Nyelvi csoport	5-10 ezer lakos			10-20 ezer lakos			20-50 ezer lakos			50 ezer lakos felett		
	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb	Átlag	Legnagyobb	Legkisebb
Magyar	56	104	12	50	105	3	117	174	68	248	351	135
Német	-	1	-	1	2	-	14	43	-	50	97	3
Angol	-	-	-	-	-	-	3	12	-	17	42	2
Orosz	-	1	-	1	2	-	7	18	-	26	43	6
Egyéb	1	3	-	1	2	-	9	38	-	21	33	4

A táblázat a következő tanulságokat rejti magában: 50 ezer lakosig a könyvtárakban alig van jelentős idegen nyelvü folyóiratállomány. (A javaslati jegyzék* sem tartalmaz nagymennyiségü külföldi folyóiratot.) Egyes megyei könyvtárak (Békéscsaba, Salgótarján, Eger) kiemelkednek a 20-50 ezres csoportból, az átlag ennek ellenére alacsony. Gyöngyösön meglepetésszerüen nincs idegen nyelvü folyóirat. Ez az egyes helyeken meglévő igénytelenségre figyelmeztet.

Az egyenetlenség az 50 ezer fölötti lakosu városokat ellátó nagy megyei könyvtáraknál is megmutatkozik, egyrészt az átlagtól való eltérésben fölfelé és lefelé, másrészt az ilyen arányokban: német 97:3 (Pécs:Debrecen), angol: 42:2 (Miskolc: Debrecen), orosz 43:6 (Pécs: Debrecen), egyéb: 33:4 (Szeged: Debrecen). Ez a felsorolás azért is figyelmeztető, mert Debrecen a második legnagyobb egyetemi város az országban, s az egyetemi könyvtár a "városi olvasókat" - kevés kivétellel - nem fogadhatja.

* ISZLAI Zoltán - VARSÁNYI Endréné: Hirlapok és folyóiratok beszerzése és kezelése közmüvelődési könyvtárakban. Bp. 1965. 43-46. p. / A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai. 10./ - A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő példány raktári jelzete: 3-2441:1-4

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

14. Magyar folyóiratok müfaj szerint

Müfaj	5–10 ezer lakos			10–20 ezer lakos			20–50 ezer lakos			50 ezer feletti lakos		
	Át-lag	Legna-gyobb	Legki-sebb	Át-lag	Legna-gyobb	Legki-sebb	Át-lag	Legna-gyobb	Legki-sebb	Át-lag	Legna-gyobb	Legki-sebb
Napi-, heti-, hirlap	7	12	3	7	15	3	13	20	5	22	42	7
Szórakoztató, képes folyóiratok, sportlapok	15	28	7	8	22	–	20	36	4	42	87	21
Gyereklapok	3	5	1	4	8	–	6	14	3	7	18	1
Hivatalos lap, értesitő, közlöny	4	9	–	1	2	–	7	15	2	24	56	7
Bibliográfiák, referáló lapok	3	5	–	3	6	–	12	32	–	30	57	5
Társadalomtudományi folyóiratok (1, 2, 3, 93/99)	4	7	–	8	24	–	25	40	13	56	82	32
Természettudományi ismeretterjesztő folyóiratok (5, 61, 91)	2	5	–	3	10	–	9	20	3	21	40	9
Nyelv, irodalom, müvészet (4, 71/79, kivéve a 706)	10	18	2	10	17	–	40	81	17	66	90	25
Mezőgazdasági folyóiratok (63)	3	9	–	3	10	–	9	17	2	19	34	8
Alkalmazott tudományok (62/69 kivéve 63)	6	10	1	6	10	–	26	36	–	69	146	15
Ebből speciális (pl. müszaki) részleg folyóiratai	–	–	–	–	–	–	–	4	–	6	32	16

A táblázat az idegen nyelvü folyóiratokat nem tartalmazza, mert müfaji megoszlásuk kevés általánositható tanulsággal jár. A korábbi folyóirat-felmérések során (részletei megjelentek a Könyvtáros-ban,* eredményeit felhasználtuk a folyóiratutmutatóban a mintajegyzékek összeállitásához és a pénzügyi tervezés ajánlott számaihoz) azonos eredmények születtek.

Ingadozás van a bibliográfiai-referálólap jellegü, valamint a hivatalos, közlönyszerü időszaki kiadványok vásárlásában, mert a könyvtárosok nem ismerték fel, hogy ezek gyüjtése megkönnyiti a tájékoztatást. Magas az irodalmi, müvészeti jellegü folyóiratok száma a társadalomtudományokhoz, de különösen a természettudományokhoz képest. (10:2:4; 10:3:8; 40:9:25; 66:21:56 az egyes nagyságcsoportok szerint.) A mezőgazdasági folyóiratok átlagszáma az 5–20 ezer lakosu, leginkább mezőgazdasági termeléssel foglalkozó városok könyvtáraiban igen alacsony, s a magasabb kategóriákban is van olyan mezőgazdaságilag jelentős város könyvtára (Debrecen), amely aránytalanul keveset szerez be ebből a szakból. Az alkalmazott tudományokkal foglalkozó és a mezőgazdasági

* ISZLAI Zoltán: Napirenden a folyóiratbeszerzés. = Könyvtáros. 14. évf. 1964. 9. sz. 533–536. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

folyóiratok összehasonlítása a mezőgazdaság hátrányára üt ki. A kép az egyes könyvtárkategóriák átlagszámait összevetve igy alakul: 6:3; 6:3. 26:9; 69:19.

A folyóiratgyüjtés általános átgondolatlanságát bizonyitják minden könyvtárkategóriában a legkisebb számok.

15. A katalógusok, kartotékok helyzete

Katalógusfajták	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezer lakos fel.	Összesen
Teljes betürendes, szak- és helyrajzi katalógus	1	-	6	6	13
Csak betürendes katalógus	1	-	-	-	1
Nincs, vagy nem teljes a katalógus	2	9	3	1	15
Folyóiratkatalógus külön, vagy a betürendesbe osztva	1	-	6	4	11
Nincs folyóiratkatalógus	3	9	3	3	18
Egyéb tájékoztató kartoték	1	-	6	3	10
Egyéb tájékoztató kartoték nincs	3	9	3	4	19

A katalógusok helyzete tükrözi a feldolgozás elhanyagoltságát a közmüvelődési könyvtárakban. Viszonylag kis terjedelmü, könnyen rendben tartható katalógusról lévén szó a kézikönyvtár esetében, ez nem annyira idő- vagy munkaerőhiányra, hanem inkább szakértelem-hiányra és nemtörődömségre mutat. Kézikönyvtári katalógus 29 könyvtárból 15-ben, folyóiratkatalógus 18-ban, tájékoztató kartoték (pl. recenziókatalógus, amelyet éppen a felmérés időpontjában kaptak meg és erősen használnak a körültekintőbb könyvtárak) 19 helyen nincsen. A legelhanyagoltabb a 10-20 ezer lakosu könyvtárak katalógus-helyzete.

16. A helybenolvasás személyes feltételei, nyilvántartása

A táblázat arra utal, hogy sem a használat módja, sem a nyilvántartás, illetőleg annak részletessége sem általában, sem nagyságkategóriánként nem egységes, azaz: spontánul, ösztönösen, alapszabályból való kiindulás nélkül alakult ki.

Mégis: általánosabb a - természetszerü - szabadpolcos használat. Érdekes

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

viszont, hogy még a 20-50 ezer lakosu csoportban is vannak bizalmatlan könyvtárosok, akik olvasóikat még felügyelet mellett sem tartják alkalmasnak a kézikönyvtár használatára. Több helyen nincsenek meg az ellenőrzés feltételei sem.

Feltételek, nyilvántartás	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos	Összesen
Szabad használat	3	6	3	5	17
Könyvtárostól kell kérni	-	1	3	1	5
Vegyes megoldások	1	2	3	1	7
Kiadott köteteket tartják nyilván	1	2	5	6	14
Látogatók számát tartják nyilván	1	2	6	5	14
Nincs helybenolvasási statisztika	3	6	3	1	13

Néhány helyen a statisztika vezetésével összefüggésben tartják szükségesnek, hogy az olvasó csak kérőlap kitöltése, vagy a napi statisztikába való bevezetése után kaphassa meg a kért kézikönyvet.

Statisztikát a 29 könyvtár közül 13-ban nem vezetnek, a többiekben részben a látogatók számát (14), vagy a kiadott kötetek számát (14) számolják. Mindkettőt nyilvántartják 12 könyvtárban.

Sajnos ezek a nyilvántartások sem megbizhatóak, kérdésünkre, hogy pontosan mennyien látogatták a könyvtárat, illetve hány kötetet vettek igénybe, olyanok sem válaszoltak, akik egyébként jelezték, hogy vezetik a statisztikát.

Az 50 ezer lakoson felüli kategóriában (4 könyvtár átlagában)

1962-ben: 13 640 látogató esett egy könyvtárra,
1963-ban: 14 990 azaz napi: 45, illetve 50;

a 20-50 ezer lakos közöttiben (6 könyvtár átlaga)

1962-ben: 15 612
1963-ban: 16 463 azaz: napi 52, illetve 55.

(A többi kategóriánál az adatok nem értékelhetők.)

Az emelkedő tendencia mindenesetre azt mutatja, hogy az igény a helybeni szolgáltatásra növekszik, amit csak fokoz az, ha egy-egy könyvtár uj helyiséget kap. Ilyenkor 2-3-szorosára ugrik egy év alatt a helybenolvasók (és a tájékoztatási kérdések) száma. (Kaposvári tapasztalat.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

17. Olvasótermi munka

Jellege	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos
Tájékoztatás	-	1	6	7
Felügyelet	2	3	2	-
Bibliográfiát készitenek	-	-	4	7
Bibliográfiát nem készitenek	4	9	5	-
Referensznapló van	-	-	2	4
Referensznapló nincs	4	9	7	3
Szaktájékoztatás van	-	-	2	4
Szaktájékoztatás nincs	4	9	7	3
Nincs külön olvasótermi szolgálat	2	5	1	-

Ez a táblázat is hüen tükrözi, hogy (amint később látható) a magasabb lakosságszámu várcsokban viszonylag több, és több tartalmi könyvtári munkára alkalmas személy van, ezért a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások kiterjedtebbek. Feltünő csupán az, hogy a tájékoztató munka (kijelölt könyvtárossal) nincs automatikusan összekapcsolva a bibliográfiakészitéssel és a referensznapló vezetésével, holott a rendszeres, igényes tanácsadás ezek nélkül nehezen képzelhető el.

18. A propagandatevékenység és segédeszközei

A helybenolvasással összefüggő propagandatevékenység általában a gazdasági tényezők uralkodó hatását bizonyitja. Ahol nagyobb a tér, jobbak az anyagi feltételek, ott több a kiállitás, rendezvény. (A minőséget nem vizsgáltuk.) Ésszerütlenségre, az igényesség hiányára mutat az Eseménynaptár előfizetésének kimaradása (5 könyvtár nem fizet elő a 40 Ft-ért kapható kiállitási-ajánló bibliográfiára). A nagyközönségtől való elfordulást jelzi (szinte észrevétleniil) az, hogy a legnagyobb városok közül csak kettőben vállalkoztak rendszeres rendezvények tartására. A rendezvények hiánya más oldalról arra figyelmeztet, hogy a sorozat önmagát gerjeszti; legtöbb helyen ugyanis, ahol nincs klubszerü, vagy legalábbis sorozati forma, a rendezvény-müfaj eltünik, mert egy rendezvény szervezése olyan megterhelést jelent, hogy inkább nem kezdenek hozzá.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Ugyanakkor az audio-propagandához használható, könyvtári tulajdonba került eszközök száma elég tekintélyes. Ezeket néhány helyen csak a könyvtáros használja.

A propagandatevékenység fajtái és segédeszközei	-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezren felüli lakos
Kiállitás	3	7	7	7
Előfizetés Eseménynaptárra	3	7	7	7
Nincs kiállitás	1	2	2	-
Nem fizetnek elő	1	2	2	-
Rendezvények	-	4	6	7
Klubszerü rendezvény-sorozat	-	3	4	2
Rendezvény nincs	4	5	3	-
Rádió	2	5	5	4
Lemezjátszó	1	4	5	5
Magnetofon	1	4	5	5
Televizió	-	1	2	3

19. Kiállitások, rendezvények száma

A jelentés hiányos. Vannak könyvtárak, amelyek jelezték, hogy kiállitásokat rendeztek, rendezvényeket szerveztek, ugyanakkor nem töltötték ki a konkrét számadatra vonatkozó kérdést.

Az 50 ezer lakoson felüli könyvtáraknál (5 könyvtár átlagában) 1962. évi 25, ill. 1963. évi 26;

a 20-50 ezer lakost ellátó könyvtáraknál (9 könyvtár átlagában) 1962. évi 18, ill. 1963. évi 23;

a 10-20 ezer lakost ellátó könyvtáraknál (3 könyvtár átlagában) 1962. évi 9, ill. 1963. évi 10 kiállitás volt. (Fokozatosan csökkenő tendencia a nagyságok között, de emelkedő az azonos csoporton belül.)

A rendezvények száma ugyanebben a sorrendben:

(6 könyvtár átlaga): 1962 évi 10, ill. 1963 évi 8,
(5 könyvtár átlaga): 1962 évi 16, ill. 1963 évi 21,
(3 könyvtár átlaga): 1962 évi 8, ill. 1963 évi 23.

Ez ismét mutatja, hogy a klubszerü rendezvénysorozatokat inkább kedvelő könyvtáraknál a legmagasabb a rendezvényszám, és hogy a nagyobb könyvtárak

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

(a nagyvárosokban lezajló egyéb rendezvények konkurrenciája miatti félelemből) csökkentik rendezvényeik (s növelik kiállitásaik) számát.

20. A helybenolvasást segitő könyvtárosok végzettsége és könyvtári gyakorlata

Végzettség és gyakorlat	5-10 ezer lakos	10-20 ezer lakos	20-50 ezer lakos	50 ezer lakoson felül	Összesen
Egyetem - könyvtári képesités nélkül	-	-	2	4	6
Egyetem könyvtárszakkal	-	-	1	3	4
Főiskola könyvtári képesités nélkül	-	-	-	2	2
Főiskola könyvtárszakkal együtt	-	-	2	1	3
Középiskola könyvtári képesités nélkül	1	6	4	2	13
Középiskola könyvtári képesitéssel	1	2	2	4	9
Alacsonyabb foku képesités	2	1	-	2	5
10 éven tuli gyakorlat	-	-	2	3	5
5 éven tuli gyakorlat	1	1	4	6	12
2 éven tuli gyakorlat	2	5	4	7	18
2 év alatti gyakorlat	1	3	1	2	7
Személyek száma	4	9	11	18	42

A képesitési helyzet áttekintése némi magyarázatot ad a kézikönyvtár, a folyóirattár, a nyilvántartások helyzetével kapcsolatos negativumokra. Ugyanis - a vizsgálat időpontjában - még a legjobb káderkiválasztási helyzetben lévő nagykönyvtáraknál is nagyobb a könyvtári képesités nélküliek száma a könyvtári képesitéssel rendelkezőeknél. Az alacsonyabb lélekszámu városokban, illetve községekben az olvasószolgálatot teljesen a középfoku végzettségüekre bizták. Egyetemet könyvtárszakon végzett könyvtáros a 42 közül mindössze 4 található, a főiskolát könyvtárszakon végzettekkel együtt is csupán 7-en vannak. Az egész vizsgált területen a könyvtári képesités nélküliek száma 26, a felmért személyek 2/3 része.

A szakmai gyakorlatot tekintve a helyzet hasonló az előbbihez. Az alacsonyabb lélekszámu települések könyvtáraiban a középkáderek közül mindössze 2

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

rendelkezik 5 éven tuli gyakorlattal. (Ezek közül az egyik középiskola nélküli, a másiknak nincs könyvtári képesitése.) Olyan eset is van (Szarvas), ahol közép foku végzettség és könyvtári gyakorlat nélkül dolgozik olvasószolgálatban könyvtáros. (felügvelő). A 20-50 ezer lakosu csoportban feltünt, hogy a 4 középfoku végzettséggel rendelkezőnek már 2 éven felüli gyakorlata van, mégsem szerezték meg legalább a középfoku szakmai képzettséget. A nagykönyvtáraknál pedig érthetetlen, hogy a középiskolánál alacsonyabb végzettségü személyzetet miért tartják az olvasószolgálatban 2 évnél tovább (Győr, Szeged).

Mindez azt mutatja, hogy

a/ a képesitési rendeletnek a gyakorlatban nem tesznek eleget,

b/ az olvasószolgálatba továbbra sem mindenhol a jó erőket állitják,

c/ a kisebb városok és községek tartalmi munkáját azért nem lehet megjavitani, mert a káderkiválasztás helytelen,

d/ szükség van az olvasószolgálatban a tényleges tartalmi és a tényleges adminisztrativ munkát végzők kettéválasztására.

21. A kézikönyvtárjegyzék kitöltésének tanulságai

A jegyzék* 350, a KMK által a járási és önálló községi jellegü könyvtáraknál nélkülözhetetlennek tartott kézikönyvet sorol fel. - Ez természetszerüen csak a kézikönyvtár sine-qua-non-ja, cim szerint kizárólag kézikönyveket tartalmaz. Mellőzi az albumokat, sorozatokat, klasszikusokat stb., ezeknél csak utal a megfelelő szakcsoportokban arra, hogy ebből a müfajból is érdemes beszerezni.

Igy tehát a 20 ezer lakos feletti települések könyvtáraiban eleve nem várható hogy a jegyzékben jelentősebb hiányok legyenek, és ez nem is következett be. Jelentős hiány - ami általánositható lenne - a többi csoportban is kevés van.

Az alábbiakban felsoroljuk azokat a müveket nagyságcsoportonként, amelyek a mintajegyzéket kijelölő valamennyi könyvtárból hiányoztak, illetőleg feltünően kis példányban voltak meg. A sorrend a jegyzék eredeti sorrendje (szakcsoportok szerint). (Az 5-10 ezer lakosu településeket hiányos adatszolgáltatás miatt mellőzzük.)

*) (ISZLAI Zoltán): Kézikönyvtárjegyzék járási, városi, önálló szakszervezeti és önálló községi könyvtárak számára. Bp. 1964. 33 p. / A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai. 1./ - A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő mü raktári jelzete: 2-1460, 2-1461.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

I. 50 ezer lakos felett:

1. Magyar muzeumok. 1945-1955. (1)*
2. Magyar Tudományos Akadémia Almanachja (-)
3. Posta Központi Hirlapiroda. Hirlapjegyzék. (1)
4. Simay Norbert: A szakszervezeti irodalom népszerüsitése (-)
5. Molnár István: A köznevelés tiz éve 1945-1955. (1)
6. A magyar orvosi könyvek bibliográfiája. (1)
7. Walleshausen Gyula: A mezőgazdasági tudományos kutatás és tájékoztatás segédkönyvei. (-)
8. Dokumentumfilmjegyzék. Az 1961. december 31-ig bemutatott és forgalomban lévő filmekről. (1)
9. Játékfilmjegyzék az 1961. december 31-ig megjelent és forgalomban lévő filmekről. (1)
10. Siklós András: Bibliográfia Magyarország legujabbkori történetéhez.(1)

II. 20-50 ezer lakos között: (Azonos cimek csak az előző csoport megfelelő számára való utalással.)

1. Vö. I. 1. (-)
2. Mados Lászlóné: Mezőgazdasági szakfolyóirataink bibliográfiája. (-)
3. Az ateizmus kérdésének ujabb irodalma. (1)
4. Rózsa György: A közgazdasági kutatás forrásai és segédletei. (1)
5. Vö. I. 4.(-)
6. Tervgazdasági, statisztikai és számviteli bibliográfia. (1)
7. Diplomáciai és nemzetközi jogi lexikon. (1)+
8. Az adók, illetékek, vámok és egyéb adójellegü kötelezettségek hatályos jogszabályai. (-)
9. Vö.: I. 5. (-)
10. Sándor István: Magyar néprajztudomány 1945-1955. (Bibliogr.) (-)
11. Struik, Dirk Jan: A matematika rövid története. (1)+
12. Vö. I. 6. (-)
13. Vincze Pálné: Hazai és külföldi időszakos müszaki dokumentációs kiadványok.
14. Vö.: I. 7. (-)
15. Vö.: I. 9. (-)
16. Tóbiás Áron: Ötven könyv. (-)
17. Polgár Erzsébet - Tiszay Andor: Utazások a nagyvilágban. (-)
18. Vö.: I. 10. (-)

III. 10-20 ezer lakos között: (Azonos cimek az előző csoportok megfelelő számára való utalással.)

1. Bélley Pál - Ferenczyné Wendelin Lidia: A magyar bibliográfiák bibliográfiája. (-)
2. Ferenczyné Wendelin Lidia - Fügedi Péterné - Somogyi Andrásné: A magyar bibliográfiák bibliográfiája. (-)
3. Vö.: I. 1. (-)
4. Vö.: I. 2. (-)

*A ( )-ben lévő szám a mü előfordulási gyakoriságát jelöli.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

5. Külföldi folyóiratkatalógus. (-)
6. Vö.: II. 2. (-)
7. Vö.: I. 3. (-)
8. A filozófia története. (-)+
9. Az ateizmus kérdésének ujabb irodalma. (-)
10. Vö.: I. 4. (-)
11. Vö.: II. 6. (-)
12. Jáki László: A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája. (-)
13. Vö.: I. 5. (-)
14. Külkereskedelmi kislexikon. (-)+
15. Markos Béla - Kolacsek András: Idegenforgalom. (-)
16. Vö.: II. 10. (-)
17. Keszthelyi Ernő: Russzicizmusok. (-)
18. Törő Imre: Az ember fejlődése. (-)+
19. Rapaics Raymund: A magyar biológia története (-)+
20. Vö.: II. 13. (-)
21. Vö.: I. 7. (-)
22. Zala Imre: A könyvterjesztés alapismeretei. (-)+
23. Biró Béla: A magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. (-)
24. Kókai Rezső: Századunk zenéje. (-)+
25. Vö.: I. 8. (-)
26. Vö.: I. 9. (-)
27. Staud Géza: Magyar szinészeti szakkönyvek bibliográfiája. (-)
28. Pálvölgyi Endre: A dráma története. (Bibliográfia.) (-)
29. A regény története. (Bibliográfia.) (-)
30. Vö.: II. 16. (-)
31. A magyar stilisztika utja. (-)+
32. Kővágó Antal - Marót Miklós: Idegenforgalmi (az idegenforgalomban felhasználható) müvek jegyzéke. (-)
33. Vö.: I. 10. (-)

A felsorolásból nyilvánvaló, azok a müvek hiányoznak a tájékoztatási kézikönyvtárból, amelyek a könyvkereskedelmi forgalmon kivülesnek, kimondottan könyvtári célra készülnek, valamint olyan tipusuak, amelyekről a könyvtárak (mivel a könyvterjesztés hiányos vagy félrevezető tájékoztatást adott) nem ismerték fel, hogy kitünő tájékoztatási eszközként használhatók (folyóiratkatalógus, filmjegyzék). Nem bibliográfia, illetőleg cimjegyzék az egész névsorban mindössze néhány szerepel. (A felsorolásban +-tel jelölve.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Pataky Ernő

A GYÜJTŐKÖRI EGYÜTTMÜKÖDÉS NEMZETKÖZI IRÁNYZATAI

1. ÁLTALÁNOS SZEMPONTOK

A könyvtárak együttmüködése általános irányzattá válik. Az együttmüködés különböző módozataiban pedig az állománygyarapitás (gyüjtőkörök) összehangolása mind jobban előtérbe kerül.

Egyes országokban még csupán a gyüjtőköri kooperáció fontosságát mérlegelik. Másokban az elméleti megalapozás munkáját végzik. Ismét másokban a tényleges megvalósitás problémáival állnak szemben. Vannak végül országok, amelyek már mérleget is vonhatnak elért eredményekről, vagy balsikerekről.

Az állománygyarapitás összehangolásának gondolatát az az ellentmondás váltotta ki, amely egyrészről a kutatás, a termelés, a tudomány, a technika, az operativ ügyintézés növekvő és differenciálódó igényei, másrészről az egyes könyvtárak korlátozott lehetőségei között áll fenn. Ju. V. Grigor'ev szerint a régi értelemben vett, többé-kevésbé elszigetelten müködő egyetemes könyvtárat felváltja a könyvtárak kooperációja.

2. A CÉL

A gyüjtőköri kooperáció célja elsősorban a keretek okszerübb felhasználása, a külföldi irodalom szükséges volumenü beszerzése - valamennyi számbajövő ismeretág területén, a korlátozott pénzügyi lehetőségek között is a szakirodalmi alapok fejlesztése. Másodsorban cél a felesleges átfedések kiküszöbölésével, az indokolatlan duplumok keletkezésének megszüntetésével megtakaritások elérése.

3. A GYÜJTŐKÖRI KOOPERÁCIÓ MÉRETEI

A kooperáció lehet helyi (városi, pl. London), lehet regionális (pl. Anglia), nemzeti (pl. Farmington-terv, NSZK), nemzetközi méretü (egyetlen a Scandia-terv.).

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Minél több könyvtár vesz részt az állománygyarapitás összehangolásában és minél szélesebb a terület, annál bonyolultabb és nehezebb a kooperáció megvalósitása.

A kooperáció méretéhez képest változnak az abban résztvevő könyvtárak. Általában azonban a résztvevők nagyrésze tudományos, főleg egyetemi könyvtár, bár Angliában a nyilvános könyvtárak voltak az uttörők e téren. A legtöbb esetben a nemzeti könyvtárak fontos szerepet töltenek be a kooperációban.

4. A GYÜJTŐKÖRI EGYÜTTMÜKÖDÉS TÁRGYA

Erősen vitatott kérdés, vajon a gyüjtőköri együttmüködést kulturális területek vagy tudományágak szerint kell-e elhatárolni. Másként szólva: meghatározott szakterületre, országokra, nyelvekre, vagy ezek célszerü kombinálására kell-e irányulnia az együttmüködésnek.

A két háboru közötti Németországban mindkét eset előfordult. A Scandia-terv az általános tudományos folyóiratokat nyelvi és földrajzi elv alapján gyüjti, de fellelhető - a kulturtájak szerinti felosztáson kivül - a tudományágak szerinti is, bár eddig csak periférikus tárgyköröket vettek programba (pl. tengerpartok védelme, jávai nyelvészet).

Fő irányzatnak ma azt lehet tekinteni, hogy a tudományokat kisebb területekre tagolják és azokat megosztják a résztvevő könyvtárak között. A kép a következő:

Farmington-terv:	271	tudományterület	60 könyvtár
NSZK:	105	"	25 "
NDK:	61	"	9 "

Az európai tervek eredetileg a periodikum-beszerzés koordinálásából születtek, mert a periodikumok előfizetése a könyvtárak egyik legsulyosabb terhe. Ugyanakkor a Farmington-terv eddig kirekesztette a periodikumokat.

A Szovjetunió, Lengyelország, az NDK állománygyarapitási kooperációs terveikben a külföldi irodalmat tartják szem előtt, a Deutsche Forschungsgemeinschaft szintén, azzal a feltétellel, hogy a könyvtárak a nemzeti irodalmat saját költségvetésükből szerezzék be. Az amerikai Midwest Interlibrary Center főleg a ritka müvek beszerzésének az összehangolására irányul.

Az együttmüködésből bizonyos kategóriába eső sajtótermékeket eleve kizárnak, vagyis sehol sincs szó a teljes irodalom gyarapitásának egybehangolásáról. Rendszerint kizárják a hazai kurrens sajtótermékeket és a szépirodalmat, mivel a tudományos és müszaki haladás könyvtári támogatása a cél. A Farmington-terv kizárja azt az irodalmat, amelynek értéke bizonyos határon kivül esik, kizárja továbbá a hivatalos kiadványokat, mivel azokat a Library of

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Congress szerzi be. A tudományos határvonalat azonban ezekkel az ismérvekkel sem sikerült meghuzni.

5. AZ ELJÁRÁS

Az eljárás alapja a gyüjtőkörök pontos rögzitése. Tudományterületi megosztás esetén valamilyen osztályozási rendszert vesznek alapul (pl. a Farmington-terv a Library of Congress szakrendszerét). A kooperativ állománygyarapitással rendszerint együttjár a könyvtárak bizonyos foku ágazati szakositása.

Az eljárás során rendszerint több bizottság is alakul - az előkészitésen tulmenőleg - a terv üzemeltetésére.

A terv üzemeltetése során fontosabb bizonyos területeken bizonyos mélységben kiépitendő gyüjteményért vállalt felelősség, mint egyes témakörökben a beszerzésektől való tartozkodás. A gyüjtés mélységének a fokozatai:

- némi tájékoztatásra alkalmas,
- széles körben olvasott,
- szakositott referenszre alkalmas,
- kutatói gyüjtemény stb.

6. AZ EGYÜTTMÜKÖDÉS FORMÁI

Az együttmüködés formái különbözőek. Az USA-ban a Library of Congress kezdeményezésére 60 könyvtár csoportosult együttmüködésre önkéntes alapon. Az irányitást az Association of College and Research Libraries, vagyis szakmai szervezet végzi, amely nem rendelkezik hatáskörrel a résztvevő könyvtárak fölött. A beszerzés a könyvtárak rendes költségvetését terheli. A Scandia-terv, amely első izben csoportosit országokat, hasonló szervezetü. A kezdeményezés a Nordis Vitenskapelige Bibliotekarforbund-é. Ezzel szemben az NSZK-ban a szervezést és irányitást a Deutsche Forschungsgemeinschaft végzi, amely a résztvevő könyvtárak gyarapitási politikájába is beleszól, és befolyást gyakorol az állomány kialakitására. Az NDK-ban a főhatóság szervezte meg a külön gyüjtőkörök szerinti csoportositás tervét; itt nincs speciális költségvetés, de a devizaelosztást a terv szerint koordinálják.

A könyvbeszerzési kooperációs tervek kezdettől fogva erősen decentralizáltak voltak. Ismeretesek azonban ezzel ellentétes megoldások is. A Deutsche Forschungsgemeinschaft ellenzi a tulzott szétszórtságot, előnyben részesitve a "prézens könyvtárakat", ahol az olvasó mindent megtalál, amire szüksége van.

Az állománygyarapitás összehangolását nemcsak horizontálisan (városok, nagyobb területi egységek különböző tipusu könyvtárai tekintetében), hanem

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vertikális irányban is igyekeznek elvégezni (az azonos tipusu, egy hálózatba tartozó könyvtárak, illetve a rokon profilu könyvtárak közt). Jó példaként szolgálhatnak az NDK-ban meghonosodott munkaközösségek (Arbeitsgemeinschaftok) stb.

7. A GYÜJTŐKÖRI EGYÜTTMÜKÖDÉS FELTÉTELEI

A résztvevő könyvtárak közötti megegyezésen tulmenőleg a sikeres együttmüködés feltétele a könyvtárügy kellő szinvonala, mert mind a katalogizálásban, mind az olvasók kiszolgálásában szinte kollektiv a felelősség.

A kooperativ állománygyarapitás feltétele még az együttmüködés egyéb formáinak a kifejlesztése, ideértve a központi katalógusokat, a jól szervezett, gyo belföldi és nemzetközi könyvtárközi kölcsönzést, a fotokópiaszolgálatot, a tájékoztat szolgálat fejlesztését. Ez utóbbinak a Scandia-terv igen nagy fontosságot tulajdonit. A Farmington-terv megköveteli, hogy a résztvevők a könyvek cimleirását a beérkezés után egy hónap alatt eljuttassák a központi katalógus szerkesztőségéhez.

A gyüjtőköri együttmüködésnek lélektani feltételei is vannak, mert meggyökeresedett gondolkodásmódot kell leküzdeni, meg kell szabadulni a könyvtári individualizmus légkörétől.

A nemzeti könyvtárak módszertani közremüködése a legtöbb gyüjtőköri kooperációban észlelhető.

S - last but not least - előfeltétele a kooperációnak a megfelelő anyagi ellátottság, különösen a kellő deviza-ellátottság.

8. AZ EGYÜTTMÜKÖDÉS NEHÉZSÉGEI

Általában erős az idegenkedés attól, hogy "guzsbakössék a könyvtárat" - holott rendszerint az együttmüködésben való részvétel nem korlátozza a gyüjtőterületet.

Nehézséget okoz az együttmüködésben az a körülmény is, hogy az igények egy része határterületre esik, mert ma a problémákat sokszor több tudományág irányából közelitik meg.

Világtendencia, hogy a legkeresettebb müvek sokfelé megvannak - a kevésbé keresettek rovására.

Nehéz az együttmüködés kiépitése, mert hiányozván a könyvtárak központi irányitása, az együttmüködés, a könyvtárak felelőssé tétele valamely ismeretág

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

irodalmáért csak öntevékenységre épülhet. A londoni egyetem központi könyvtára pl. a megállapodások sorát kötötte kari és intézeti könyvtárakkal.

A szakositás elméletileg vonzó, alkalmazása azonban sok nehézséggel jár. Igy pl. a szakositás bizonyos gyüjtési stabilitást kiván, márpedig a szakositás nem lehet öncél.

Periodikumok koordinált beszerzése a legkényesebb, eddig nem is sikerült kielégitő megoldást találni. Ugyanis a könyvtárközi kölcsönzés kurrens folyóiratokra irányul, ezeket pedig használják, s igy nem kölcsönzik. Ezért pl. a Scandiaterv a ritkán használt, kevéssé ismert nyelveken megjelenő folyóiratok koordinált beszerzését irányozza csak elő. Az NSZK-ban kiadott jegyzékek pedig állandó kiegészitésre szorulnak.

A Farmington-tervben előirányzott könyvanyag pedig gépiesen ömlik az országba, ez a megoldás költségessége miatt másutt nehezen alkalmazható.

9. A GYÜJTŐKÖRI EGYÜTTMÜKÖDÉS EREDMÉNYEI

Már az 1958. évi bécsi Unesco szimpózium ajánlotta az európai nemzeti könyvtáraknak, hogy dolgozzák ki az állománygyarapitás összehangolásának és a könyvtárak ilyen irányu együttmüködésének a tervét.

Az együttmüködés eredményeként ugyanis nő a könyvtárak állománya, egyrészt a kollektiv állomány, másrészt a beszerzésből addig kiesett müvek felkarolása következtében. A Farmington-terv legnagyobb eredményének azt tekintik, hogy tudatositotta a gyüjtőköri felelősséget és a megosztott felelősség elvét. Az együttmüködésben résztvevő könyvtárak e mellett nemcsak az állomány gyarapitására, hanem hozzáférhetővé tételére is költik a pénzüket.

Az együttmüködés nem jelenti azt, hogy az egyetemes gyüjtőkörü könyvtárak szükebb tudományági szakkönyvtárakká változnak, csupán azt, hogy különös aktivitással fejlesztik gyüjtőkörük meghatározott részét. Ugyanakkor a szakositási sémának rugalmasnak kell lennie, hogy tükrözhesse a társadalmi és tudományos változásokat. A kooperáció során ellenőrizni kell a végrehajtás pontosságát és rugalmasságát is. Célszerü ezért állandó bizottságok létrehozása a végrehajtás irányitására.

Az állománygyarapitás összehangolásának és az ezzel kapcsolatos könyvtárközi kölcsönzésnek megvannak a célszerüségi határai. A gyüjtőköri együttmüködés eltulzása ugyanis rendszerint arra vezet, hogy az olvasót gyakrabban kell más könyvtárhoz irányitani, számára távolabbi könyvtárból kell a könyvet meg-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

hozatni. Ezért a könyvtárügy egészséges fejlődésének alapja - az együttmüködés maximális fejlesztése mellett is - az egyes könyvtáraknak nyujtott megfelelő dotáció. A könyvtáraknak közvetlen szolgálattal kell kielégiteniök a kurrens igények legnagyobb részét azzal, hogy a könyvtárközi kölcsönzés inkább csak kivétel maradjon.

10. GYÜJTŐKÖRI EGYÜTTMÜKÖDÉS EGYES ORSZÁGOKBAN

Anglia

Angliában széleskörü a gyüjtőköri együttmüködés. Az együttmüködést a nyilvános könyvtárak kezdeményezték. A kooperativ állománygyarapitás érdekében pl. London könyvtáraiban bizonyos mérvü ágazati szakositást hajtottak végre. A gondozott ismeretágak irodalmának gyüjtésével kapcsolatos költségek a könyvtárak költségvetésében külön tételként szerepelnek.

Az eddig készült kooperációs tervek mindenekelőtt a nemzeti irodalomra vonatkoznak. Az Inter-Regional Coverage Scheme értelmében a British National Bibliography-ban 1959. január 1.óta jelzett müveket az ország egyes tájain előre megállapitott rendszer szerint szerzik be.

A Background Material Scheme az 1800 előtti müvek eltünése ellen nyujt védelmet.

A természet- és müszaki tudományok terén megjelent külföldi irodalom beszerzéséért a National Lending Library on Science and Technology a felelős, természetesen e gyüjtési körben nem kizárólagos joggal.

A National Central Library az Inter-Regional Coverage Scheme-mel koordináltan módositotta beszerzési politikáját. Nem szerez már be 1959 óta megjelent brit könyveket, igy a régebbi angol és külföldi irodalom gyüjtése aktivabban folyhat. Különös figyelmet szentelnek a brit hivatalos kiadványoknak, valamint a tudományos társaságok kiadványainak. Ezzel szemben elhanyagolják az orvosi, szépirodalmi és ifjusági irodalom beszerzését.

A Standing Conference of National and University Libraries 1955-ben gyarapitási koordinációs bizottságot létesitett, amely az Egyesült Királyság könyvtáraiban külföldi müvek előfordulását vizsgálta, megvitatta továbbá a brit Farmington Plan kérdését.

A keleti és szláv kiadványok beszerzésére 2 bizottság létesült, bizonyos egyetemek keleti és szláv tanulmányi központok lesznek.

Az un. SCOLMA terv (Standing Committee on Library Material on Africa)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

25 könyvtár részvételével fogja az afrikai irodalmat beszerezni és a könyvtárak közös jegyzéket adnak majd közre uj beszerzéseikről.

Német Szövetségi Köztársaság

A külön gyüjtőterületek (Sondersammelgebiete) alapján végzendő kiadványbeszerzés tervét 1949-ben készitette el a Deutsche Forschungsgemeinschaft. A tudományokat 105 csoportra osztva 25 egyetemi és főiskolai könyvtár között osztották meg, szem előtt tartva a könyvtárak állománygyarapitási politikáját és meglévő állományát. A külföldi könyvek és periodikumok beszerzésének költségeit a Deutsche Forschungsgemeinschaft viseli; például 7000 folyóiratot rendel meg és oszt szét. A belföldi irodalmat a könyvtáraknak maguknak kell beszerezniök. Minden könyvtár köteles a kiadványokat az illetékes központi katalógus részére bejelenteni és az olvasók rendelkezésére bocsátani. Ujabban a Deutsche Forschungsgemeinschaft ennek az erősen decentralizált tervnek a kiegészitésére "prézens könyvtárakat" létesit főleg az alkalmazott tudományok terén. Az első ilyen tipusu könyvtár 1959 óta a hannoveri Technische Informationsbibliothek. A külön gyüjtőterületek szerinti beszerzési tervvel kapcsolatban 1960-ban bizottság létesült a problémák vizsgálatára.

Franciaország

Számos tervet dolgoztak ki az állománygyarapitás koordinálására, de kevés intézkedést léptettek életbe. Még a 2. világháboru előtt a nagy párizsi könyvtárak megegyeztek bizonyos igen specializált és drága könyvek és periodikumok beszerzésére nézve. 1963. első negyedében pedig a francia könyvtárak igazgatóságának ülésein a szovjet társadalomtudományi periodikumok, valamint az afrikai kiadványok beszerzését tárgyalták. Ezen felül Bibliográfiai Tájékoztató Szolgálatot létesitettek, amely az egyetemi könyvtárakat külföldi müvek beszerzésében támogatja.

Egyesült Államok

A Farmington-tervben az Association of College and Research Libraries irányitásával 62 könyvtár (köztük 46 egyetemi) érdekelt. Ezek szabadon elfogadott (szak szerinti vagy nyelvi, illetve földrajzi) kritériumok alapján koordinálják beszerzéseiket. A humán tudományokat 271 szorosan megszabott szakra bontották. Az együttmüködés mindeddig kizárólag monográfiák beszerzésére vonatkozik. A müvek kiválasztását általában állami könyvkereskedések végzik un. "blanket order"-rel a cimzett számlájára. A Farmington Plan alapján megkapott

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

müveket 30 napon belül jelenteni kell a Library of Congress által vezetett National Union Catalog-nak. Periodikumokat, ujságokat, hivatalos kiadványokat, térképeket, forditásokat mind máig nem szereznek be. 1959-ben kiterjesztették a tervet 13 európai és 85 távolabbi országra, ezek irodalmának beszerzését rábizták meghatározott könyvtárakra.

1957-59-ben a Farmington-terv 10 éves müködéséről tanulmány készült. A vizsgálatokból kitünően a szerzeményezés költsége évi 275 000 dollár. Minden beszerzett 205 könyv közül 79 (38,5 %) egyetlen példányban volt meg, 30 (14,5 %) pedig mégegy példányban a Library of Congress-ben is megvolt.

A 79 egy példányban beszerzett müből 26 (11,5 %) hasznos volt, 18 (9 %) használhatatlan. A jelentés szerint Európában is követni kell a blanket order rendszerü beszerzést, mert az USA igen kevés tudományos könyvtára szerzi be az irodalmat a nemzeti bibliográfiák alapján. A "country responsibility"val megbizott (egy-egy ország irodalmának beszerzéséért felelős) könyvtárak viszont megitélésük szerint rendelhetik meg a müveket, nem véve igénybe a blanket order-t.

A Farmington-terv meghagyja a könyvtárak szabad válogatási jogát, csak a teljességet biztositja - külön pénzen. Egyesek meg vannak győződve sikeréről, mások szerint a terv nehézkes, drága, "uthenger egy dió feltörésére". Nagy hiányosságnak tartják a periodikumok mellőzését.

A Midwest Inter-Library Center-ben 9 középnyugati állam 19 nagy könyvtára vesz részt. Egyes források szerint mind több időt kell a résztvevők meggyőzésére forditani.

Scandia-terv

A teljesség kedvéért emlitjük meg a svéd, dán, norvég és finn tudományos könyvtárak nemzetközi együttmüködését az állomány gyarapitásában.

Ez az egyetlen nemzetek közötti kooperáció. A humanisztikus tudományok azon részére terjed ki az együttmüködés, amelyek az érdekelt országok szempontjából un. perifférikus tudományágak. Igy a teológia, egyháztörténet, nyelvészet, irodalomtörténet, régészet, történelem, néprajz, földrajz, jog egyes részei, összesen 80 tudományág. A szocialista országok közül a Szovjetunió és Magyarország történelmét vették fel a megosztásba és Finnországra profilirozták.

Erőfészitések folynak a humaniórák területén meglévő kooperáció továbbfejlesztésére s az együttmüködésnek más tudományágakra való kiterjesztésére.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ltt elsősorban az orvostudományt vették figyelembe. Az érdekelt országok illetékes szervei csak egyhangulag megszavazott javaslatot tekintenek kötelezőnek.

Szovjetunió

A külföldi müvek beszerzését országos szinten koordináló tervek még nem öltöttek konkrét formát. Az 1959-ben a könyvtárak helyzetének megjavitása tárgyában kiadott határozat értelmében fokozták a könyvtárak együttmüködését. A könyvtárakban részletes felmérést végeztek a jelen helyzetről és az eddig követett gyarapitási politikáról. Leningrádban könyvtárközi tanács alakult az azonos tipusu könyvtárak részvételével, melynek hatáskörébe tartozik a "külföldi müvek vételét koordináló bizottság". Az Akadémiai Könyvtár vállalja a müszaki és természettudományi, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár az orvosi és müvészettörténeti, az Egyetemi könyvtár a humán tudományok, a Mezőgazdasági Akadémia a mezőgazdasági irodalom beszerzését stb.

Igen fejlett az akadémiai könyvtári hálózaton belüli együttmüködés. A Leningrádi Tudományos Akadémia könyvtára a külföldi müveket saját és 41 fiók könyvtára részére rendeli. Gyüjti a természettudományi, müszaki, földrajzi, filológiai, orientalisztikai irodalmat. A Moszkvai Egyetemi Könyvtár szerzi be a hazai és külföldi müveket annak a 36 intézetnek a részére, amelyek azelőtt a központi könyvtárral együttesen egy közös állományt képeztek. A Lenin Könyvtár az egyetlen nemzeti könyvtár, amely aktivan gyüjti az összes tudományág irodalmát. Egyes esetekben más moszkvai nagykönyvtárakkal, különösen a Külföldi Irodalom Állami Könyvtárával megegyezik kevésbé fontos uj beszerzések megosztását illetően.

Német Demokratikus Köztársaság

A külön gyüjtőterületek szerinti beszerzés terve 1956-ban lépett életbe. A tudományokat 61 csoportra osztva 9 könyvtár (5 egyetemi, 3 állami és a drezdai Bibliothek der Technischen Hochschule) között osztották fel.

Ettől függetlenül a berlini Deutsche Staatsbibliothek, a Bibliothek der Humboldt Universität és a Deutsche Akademie der Wissenschaften (Berlin) könyvtára beszerzésük koordinálására egyezményre léptek 1962-ben. Ez azonban fontos és értékes kéziratok és referensz müvek beszerzésére korlátozódik; az eddigi eredmények szerények. Azt tervezik, hogy csökkentik a felosztható szektorok és növelik a résztvevő könyvtárak számát.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Lengyelország

A lengyel könyvtárak már az első világháborut követő idők óta foglalkoznak a közös beszerzés kérdéseivel, 1929. évi 2. kongresszusukon megvitatták a kérdést, a szaksajtó azóta sem szünik meg azzal foglalkozni. Az 1950-61. években számos, ezzel a témával foglalkozó konferenciát rendeztek. 1961-ben a Lengyel Könyvtárosok Egyesülete bizottságot létesitett a tudományos könyvtárak együttmüködésének megvalósitására. Kérdőiveket küldtek a nagy tudományos könyvtáraknak, hogy megállapitsák, mely könyvtárak lennének hajlandók együttmüködésre külön gyüjtőterületek szerinti beszerzési terv keretében, milyen állománnyal rendelkeznek stb.

A különböző könyvtári kategóriákon belüli együttmüködés sokat fejlődött. Igy pl. Łodzban és Poznanban a tudományos könyvtárak külföldi periodikumok beszerzését regionális kollektiv katalógusok alapján döntik el. A mezőgazdasági könyvtárak 1960 óta koordinálják beszerzéseiket. A lengyel irodalom beszerzését már régen felosztották, a krakkói Jagello könyvtár 1800 előtti, a Nemzeti Könyvtár 1800 utáni könyveket gyüjt.

Törekvések a KGST keretében

A KGST országok tudományos és szakkönyvtárai között az állománygyarapitási együttmüködést különösen Csehszlovákiából szorgalmazzák. Meg kell jegyezni, hogy Csehszlovákiában nincs országosan szervezett összehangolt állománygyarapitás.

Csehszlovák elgondolás szerint az állománygyarapitás összehangolásának tárgya a tőkés országokból származó tudományos és müszaki irodalom lenne. A megalakitandó előkészitő bizottságnak a következő fő feladatai lennének:

- előzetesen meghatározza az összehangolás mértékét és tárgyát,
- biztositja a résztvevő országokban a felmérést; e felmérés célja az anyagi (pénzügyi) és személyi lehetőségek feltárása, a nemzeti bibliográfiák alapján a különbségek megállapitása egyrészről egyes tudományágak irodalmának gyarapodása, másrészről ennek az irodalomnak az egyes országokban meglévő tényleges helyzete között,
- osztályozási sémát dolgoz ki a terv végrehajtásához.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Bibliográfia

Az állománygyarapitás összehangolása néhány tőkés országban. / Szovjet cikkgyüjtemény./ [Közread. az] OSzK (Könyvtártudományi és Módszertani Központ.) Bp. 1962. 82 p. - Raktári jelzete a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban: 2-373.

CEJPEK, J.: Moznosti mezinárodni koordinace doplnováni knihoven socialistických zemi. = Knihovník, 1963. 6. no. 170-175. p. - A cikk német nyelvü változatának magyar forditása F 3153 számon készült a KMK-ban.

Empfehlungen des Wissenschaftsrates zum Ausbau der wissenschaftlichen Einrichtungen. 2. Tl. Wissenschaftliche Bibliotheken. [Bonn] 1964. 55-56., 245-248. p. - Raktári jelzete a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban: 3-1766/2.

GENZEL, P.: Durch Koordinierung rationeller arbeiten.=Das Stichwort, 1963. 22.no. 4-5. p.

GIBB, J. P.: Foreign book procurement (the decennial Farmington Plan survey and afterwards). = Journ. of Doc. 1960. 1.no. 1-10. p.

JUCHHOFF, R.: Cooperation on the Continent. = Libr. Trends. 1958. 3. no. 365-376.p.

KING, A.: Cooperation in the field of documentation and information. Report. Roma, 1964. 3.p. / Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma 1964./ F 3174

M[A]C ELDOWNEY, V.J.: Subject specialisation in New Zealand university libraries. = New Zealand Libr.. 1964. 7. no. 189-197.p.

RAZUMOVSKY, M.: La collaboration en matière d'acquisition d'ouvrages dans quelques pays d'Europe et aux Etats-Unis. = Bulletin des Bibliothèques de France. 1963. 8. ann. 4.no. 161-174. p.

WILLIAMS, E. E.: Farmington plan handbook. Cambridge, Mass. 1961. 141 p. - A 7-25. oldalról F 2872 számon készült részfordítás.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRI VONATKOZÁSU FORDITÁSOK AZ ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁRBAN

Az Országos Pedagógiai Könyvtár állományában számos olyan - főleg az iskolai könyvtárügyre vonatkozó - fordítás van, ami a Könyvtártudományi Szakkönyvtár állományában nem szerepel. Alább ezen fordítások jegyzékét tesszük közzé. A cimleirás előtti D... szám a fordítás jelzete az Országos Pedagógiai Könyvtárban. (Emlékeztetjük olvasóinkat arra, hogy az OPK könyvtári fordításait regisztráló előző jegyzéket a Könyvtári Figyelő 1964. évi 5. számában, 359-362. oldalon tanulmányozhatják.)

D 16948 BLÜHOVÁ, I.: Egy könyvtáros megjegyzései az iskolai könyvtárak munkájára vonatkozó uj irányelvekhez. / Poznámky knihovníka k novým mo̊rniciam pre činnosť školských knižníc./ = Knihovník. 1964. No 4. 110-114. p.

D 16983 BLÜHOVÁ, I.: Az iskolai könyvtárak müködését szabályozó hivatalos okmány. / Školské knižnice maju svej dokument./ = Učitelské Noviny. 1964. No 6. 1-3. p.

D 16949 BUKOVSKY, M.: Méltó helyet az iskolai könyvtáraknak! / Správné místo školním knihovnám./ = Učitelské Noviny. 1964. No 7. 5.p.

D 17183 A dán iskolai könyvtárakra vonatkozó törvény. Kivonat az 1964. május 27-i 171. sz. dán közmüvelődési könyvtári törvényből. / Lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker m. v./ = Bogens verden. 1964. No 4. mell. 3-5. p.

D 16943 GUBANOVA, M.: Tanitsuk meg a gyermekeket a könyvtárak helyes használatára. / Ucsit' pol'zovatszja bibliotekoj./ = Narodnoe Obrazovanie, 1964. No 5. 63-65. p.

D 16944 KARGIN, N.: A könyv gondolkozni és érezni tanit. / Kniga ucsit müszlit' i csuvsztvovat'./ = Narodnoe Obrazovanie. 1964. No 5. 59-63. p.

D 17066 SIĘKIERYCZ, K.: Audió-vizuális könyvtárszolgálat. / Audiowizualna służba biblioteczna./ Warszawa, Biblioteka Narodowa. 1961. 3-49. p.

D 17182 Utasitások a vezető iskolai könyvtárosok számára. / Instruktion för förste skolbibliotekarie./ = Skolbiblioteket. 1964. No 2. 63-65. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Gallai Ervin

A SZAKIRODALOM VISSZAKERESÉSÉNEK KÉRDÉSE

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központban (OMgK) igen fejlett és sokoldalu tájékoztatási, dokumentációs rendszer alakult ki. Ez a tájékoztatási apparátus feltárja az OMgK-ban lévő irodalomgyüjteményt, bizonyos tekintetben részletesebben, mint a könyvtár katalógushálózata. Igy pl. az Agrárirodalmi Szemle c. referálólap teljes egészében feldolgozza a külföldi szakfolyóiratokban található értékes szakcikkeket, amelyeket az OMgK katalógusai egyáltalán nem tartalmaznak. A katalógusban ui. csak a folyóiratok cime szerepel.

A jelenlegi katalógushálózat amellett, hogy állandóan terebélyesedik - nem tudja megoldani korszerüen a visszakeresést. Ez a körülmény előtérbe állitja a többdimenziós katalógus és a gépi visszakeresés problémáját.

Felmerül azonban az a gondolat is, nem lehet-e a visszakeresést index segitségével megoldani. Ez esetben a könyvtári feldolgozást is mérsékelni lehetne. Az alábbiakban ezekre kivánunk bővebben kitérni, anélkül, hogy e kérdések részleteibe bocsátkoznánk.

1. Katalógusszerkesztési megfontolások

A katalógus feladata az irodalomgyüjtemény feltárása, mégpedig annak szem előtt tartásával, hogy abban az olvasó könnyen eligazodhassék.

Minden katalógusfajta közül a legfontosabb a szakkatalógus. Különösen ez a helyzet a szakkönyvtárban, mivel a szakemberek főleg témakörök, vagy témák szerint keresik az irodalmat. Éppen ezért nem közömbös, hogy a szakkatalógus milyen. Az a szakkatalógus az értékes, amelyben a felhasználó

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

maga is el tud könnyen igazodni. Ezért a szakkatalógusnak az adott tudományág szakmai felépitését kell tükröznie.

Az OMgK katalógushálózata rendkivül kiterjedt. A könyvtárban az alábbi katalógusokat találjuk.

Önálló kiadványokról (könyv, füzet stb.)
betürendes olvasói,
betürendes szolgálati katalógus,
szakkatalógus.

Folyóiratokról, ill. időszaki kiadványokról
betürendes olvasói,
betürendes szolgálati katalógus,
szakkatalógus.

Forditásokról
betürendes katalógus,
szakkatalógus.

Témadokumentációk és bibliográfiák
szakkatalógusa.

Tankönyvek
szakkatalógusa

Sorozati katalógus.

Kurrens folyóiratok betürendes katalógusa.

Külföldi szakkönyvek központi katalógusa.

Külföldi folyóiratok központi katalógusa.

Arcképkatalógus.

Az OMgK fenti 15 féle katalógusa nem tartalmazza a külföldi szakfolyóiratok cikkeit, mert ezt a katalógust - nem kellő kihasználtsága, valamint egyéb racionalizálási okokból - az OMgK már 1959-ben megszüntette. A külföldi folyóiratok szakcikkeit csak az Agrárirodalmi Szemle c. referálólap ismerteti.

Az OMgK katalógusai ETO- rendszeren épülnek fel. Ezt a rendszert a mezőgazdasági szakemberek nem ismerik, számukra szokatlan az irodalomnak ilyen rendszer szerinti nyilvántartása. Neheziti az ETO szerinti katalógus használatát továbbá az is, hogy a külföldi mezőgazdasági irodalmat referáló Agrárirodalmi Szemle és a hazai szakirodalmat regisztráló Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia az ETO-tól eltérő felépitésü.

Az OMgK-ban a különböző katalógusok kiadványtipusok szerint szétszórtan tartják nyilván az állományt: külön a könyveket, folyóiratokat, forditásokat stb. Holott a keresés a szakkönyvtárban legtöbb esetben témakörök szerint folyik. Ha valamely szakembert egy bizonyos téma érdekel, akkor rendszerint nem azt kutatja, hogy e témával kapcsolatban milyen könyvirodalom, milyen folyóiratirodalom stb. jelent meg, hanem egy helyen szeretné megtalálni az összes e témára

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vonatkozó irodalmat. Ezért jelentős az un. "komplex szakkatalógus", amelyet a Szovjetunió Központi Mezőgazdasági Könyvtárában és több más mezőgazdasági intézményben is használnak. Ez a katalógus feleslegessé teszi a katalógusok nagy részét. A "komplex szakkatalógus" lényege, hogy egy bizonyos témakör teljes anyaga többféle szempont szerint, de egy komplex fő rovatba kerül,(1) Nem volna természetesen célszerű ezt a katalógust mechanikusan átültetni a mi viszonyainkra. Különösen meggondolandó a katalógus felépitésének, az anyag besorolásának átvétele, amely eltér nemcsak az ETO-tól, hanem egyéb osztályozási rendszerektől is.

2. Gépi keresés

A komplex szakkatalógus gondolata elvezet bennünket a gépesitéshez való átmenethez. Az egész világon megfigyelhető a könyvtári munkában a mechanizálásra való törekvés. Ennek fő oka, hogy egyre nagyobb a feszültség a rohamosan növekvő szakirodalom, és annak feldolgozása, visszakeresése között. Ezt a feszültséget feloldani, az egyre növekvő feladatokat a régi, hagyományos könyvtári módszerekkel megoldani nem lehet. Ezért a könyvtári, dokumentációs munka előterébe mind inkább a gyakran ismétlődő, azonos müveletek automatizálása, a gépi visszakeresés problémáinak megoldása áll.

A gépesités előnyeit, jövőjét propagáló szakcikkeknek se szeri, se száma. Az egyik tanulmány szerzője a jövő könyvtárával foglalkozva a következőket állitja: a könyvtárak fejlődésének távlata az, hogy aktiv tájékoztató központokká váljanak. Ez pedig a teljes gépesités utján oldható meg." A gépesités lehetővé teszi, hogy megszüntessük a katalogizálásban meglévő torlódást, lehetővé teszi az osztályozás automatikussá tételét, a referálás, a bibliográfiák szabványositását. A mikrofilmezés elősegiti a raktározás problémájának megoldását. A jövő könyvtára nem fogja kölcsönözni a dokumentumokat; csekély összegért másolatot fog nyujtani".(2)

Még tovább viszi ezt a gondolatmenetet egyik hazai szerző. Az elektromos számitógépek könyvtári használatával kapcsolatban a következőket fejtegeti. E gépek segitségével, amelyek ma már egyik nyelvről a másikra forditanak szöveget, előbb-utóbb a könyvek és folyóiratok szövegét átirhatjuk a gépek nyelvére, s igy egy nemzetközi kódirodalom fog keletkezni. Néhány nagy nem-

1/ Részletes ismertetését adja ANCIFEROVA, R.: Bulletten' szel'szkohozjajsztvennüh informacionnüh centrov sztran - cslenov SzEV. 1964. 3. 30-38. p.

2/ GRIFFIN, M.: The library of tomorrow. = Library Journal. 1962. 8. no. 1555-1557. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

zetközi központban fog tárolódni az emberiség minden irott anyaga. A tárolá-son kivül az elektronikus számitógépek rendszeresen felülvizsgálják majd a meglévő adatokat. Minden uj információt a központok fognak értékelni ujdonsága stb. szempontjából. Az eredmények azután nemzetközileg általánosan hozzáférhetők lesznek a legkülönbözőbb decentrumokban.(3.)

Ez az elképzelés elvileg helytálló. Nincs okunk kételkedni abban, hogy az elektronikus számitógépek - bizonyos idő mulva, tökéletesedésük során - fenti müveleteket valóban el tudják végezni.

A könyvtári feldolgozó és visszakereső munkában a gépesités előnye a manuális munkával szemben elméletileg kétségtelen, legalább is olyan értelemben, hogy meggyorsitja és automatikussá teszi az egyes müveleteket. A katalógusokban lehetővé teszi a kapcsolatok többdimenziós feltárását, az irodalmi anyag sokoldalu megragadását. Az egész világon a fejlődés iránya valóban a teljes gépesités, az elektronikus számitógépek alkalmazása felé mutat.

A gépi keresésre előállitott bármilyen szerkezetet azonban csak akkor lehet müködtetni, ha a kivánt adatokat előzőleg a gépbe bedolgoztuk. "A gépből csak azt lehet kivenni, amit számára az ember megfelelően feldolgozott. Előzőleg tehát a publikációk közül ki kell választani a dokumentálandó egységeket, az egyes közlemények tartalmát megfelelően tanulmányozni kell, ki kell emelni a szükséges fogalmi jegyeket".(4.) Ezt követi a különböző jelzetek elkészitése, ill. rávitele lyukkártyára vagy szalagra, vagyis a kódolás. Ennek a kódrendszernek a kidolgozása a legnehezebb, legmunkaigényesebb feladat.

A különböző válogató gépek a visszakeresésnek tehát csak a lehetőségét teremtik meg: a megfelelő válogató rendszert a könyvtárosoknak, dokumentálóknak kell kimunkálniok. A gépesitett visszakeresés drága dolog, a gép beszerzése igen nagy beruházást igényel. Ezeket a gépeket gazdaságosan üzemeltetni csak nagy számitó vagy dokumentációs központokban lehet. "A gépesités nem olcsó mulatság. Rendkivül nagy beruházási költséggel jár, s pénzbe kerül a hozzátartozó személyzet kiképzése is . . . Gondos mérlegelést igényel tehát, milyen előnnyel és hátránnyal jár a gépesités".(5.) Beható vizsgálatot, szá-

3/ ÁKOS Károly: A tudomány fejlődése és a könyvtárügy. = Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei. II. 1964. 107. p.

4/ SEBESTYÉN Géza: A könyvtári kutatások mai problematikája a külföldi szakirodalom tükrében. Bp. 1962. 65. p. / Az OKT kiadványai 15. sz./ A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 3-402, 3-557, 3-558, 3-559, 3-560 raktári jelzeteken található.

5/ MUMFORD,Q. : Automation in research libraries. = Könyvtári Figyelő. 1962. 8. no. 365. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

mitást kell végeznünk ahhoz, hogy eldönthessük, célszerü-e valamilyen gépi kereső berendezés bevezetése.

A rendkivül erőteljes gépesitésre való törekvés mellett vannak azonban olyan hangok is, amelyek kétségbe vonják a könyvtári munka mindenáron való és teljes gépesitésének realitását, célszerüségét. "A tudományos és müszaki publikációk növekedése nem idéz elő különlegesen fenyegető helyzetet és nem kiván mindent szétzuzó programot. Az a magatartás, amely a gépesitésben látja a visszakereső tájékoztatás fenyegető válságának egyedüli megoldását, objektive elfogadhatatlan és szubjektive veszélyes, mert a szenvedélymentes tudományos elemezést vágyak által irányitott gondolatmenettel akarja helyettesiteni s ezért az értékes kutatási időt utópisztikus spekulációra változtatja." (6.)

Érdekes ebből a szempontból az 1964. februárjában tartott Római Nemzetközi Dokumentációs és Információs Kongresszuson elhangzott sok előadásnak az a közös iránya, amely a tájékoztatás technikai eszközeinek tulzott előtérbe állitását birálja, helyteleniti a technikai eszközök öncélu, a felhasználóktól elvonatkoztatott fejlesztését. Lényege ennek az irányzatnak tömören az, hogy a tájékoztatást nem a gépek számára, hanem az ember, a felhasználó részére kell készziteni. (7.)

3. Visszakeresés indexszel

A tudományos fejlődés, valamint ennek következtében a szakirodalom nagyarányu növekedése a könyvtári munkában is haladást kiván. Sőt, a tudományos munka területén várható még gyorsabb fejlődés szinte gyökeres változást igényel a könyvtári feldolgozásban, hacsak nem akarunk végérvényesen elmaradni ettől a fejlődéstől. Könyvtáraink nagy része lényegében még mindig a régi módszerekkel dolgozik, holott " ... a könyvtári és dokumentációs munka gyökeres átalakitása, egyrészt a nagyfoku elmaradás miatt, másrészt és alapvetően a fejlődés nagy és várható még nagyobb üteme miatt életszükséglet: a kor objektiv követelménye ... Ne hallgassuk el, hogy a feldolgozási munka területén nagyon sok a felesleges munkafolyamat is. S a baj az, hogy minden felesleges munkát meg is indokolnak, s ezt az indokolást el is fogadjuk". (8.)

A könyvtári munka gyorsabbá, könnyebbé tételének egyik módja a gépesités. A gépesités azonban nem mindig jelent egyszerüsitést, gazdaságosabb

6/ BAR-HILLEL, Y.: Is information retrieval approaching a crisis? = American Documentation. 14. vol. 1963. 2. no. 95-98. p. KMK ford. F 3049.

7/ Részletesen ismerteti GYÖRE Pál: A Római Nemzetközi Dokumentációs és Információs Kongresszus c. cikkében. = Könyvtári Figyelő. 10. évf. 1964. 6. sz. 399-411. p.

8/ BARABÁSI Rezső: Törekvések a könyvtári és dokumentációs munka technikájának továbbfejlesztésér . = Könyvtári Figyelő. 10. évf. 1964. 3-4. sz. 125-126. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

munkát, sőt előfordulhat, hogy gépesitessel a munka komplikáltabb és drágább lesz. Ez a helyzet pl. ha viszonylag kis állományhoz gépi szelekciós berendezést használunk.

Nem mindenféle gépesités jelent tehát előnyt. A gépesités nem mindig egyenlő a gazdaságosabb munkával. A gépesités fogalma egyébként sem azonos a racionalizálással. "A racionalizálás nem csupán gépesités, hanem szélesebb értelmü annál. Magában foglalhat olyan egyszerübb technikai, módszerbeli módositást, amely nincsen gépekkel közvetlen kapcsolatban". (9) Ezen tulmenően a racionalizálás fogalmába beleértendő az is, hogy egyes munkafolyamatokat nemcsak egyszerüsiteni igyekszünk, hanem ha az fölösleges, eleve elhagyunk.

Ha a racionalizálást ilyen értelemben vizsgáljuk az OMgK feldolgozó munkájában, akkor elsősorban a katalógus problémájához kell visszanyulnunk.

Fontos szem előtt tartani, hogy a katalógusok állandóan bővülnek, a katalóguskartonok száma óriási ütemben növekszik; a katalógusszekrények egyre több helyet foglalnak el. Ezzel egyidejüleg mind nehezebb a katalógusokban a keresés, az áttekintés. Ez előbb-utóbb felveti a katalógusok csökkentését, vagy legalábbis a bennük lévő anyag selejtezését, esetleg bizonyos elvek szerinti szétválasztását.

Érdekes ebből a szempontból, hogy az utóbbi években egyre inkább merül fel a külföldi szakirodalomban a kötetkatalógus problémája. Ennek fő oka, hogy a katalógusok óriási ütemü növekedése - a mind feszültebbé váló helyhiány mellett - kétségessé teszi a cédulakatalógus hatékonyságát is. Különösen élesen vetődik fel ez a kérdés, ha a cédulakatalógus egy bizonyos mennyiséget meghalad. Ekkor ui. rendkivül nehézzé válik az áttekinthetősége, a benne való keresés. Régebben a kötetkatalógust a cédulakatalógus kiegészitőjeként kezelték. Napjainkban kezd teret hóditani egy olyan irányzat, hogy - főleg az égető helyhiány miatt - a kötetkatalógus elsőbbségéről beszélnek. Ennek a felfogásnak egyik lelkes propagálója az amerikai Osborn. A kötetkatalógus előnyét taglalva rámutat, hogy egy ilyen katalógus a cédulakatalógus kiterjedt hálózatával szemben csupán néhány polcot foglal el és a felszabaduló helyet más célokra lehetne használni. A kötetkatalógust egy-két kisebb cédulakatalógussal lehetne természetesen kiegésziteni.(10) Hasonlóan vélekedik a kötetkatalógusról más szerző is. Előnyeit vizsgálva az egyik rámutat, hogy a kötetkatalógusnál kevesebb a szakadási veszély, könnyebb és gyorsabb a használata; a sokszoros példányok

9/ BARABÁSI Rezső i.m. 124. p.

10/ OSBORN, A.: Cataloguing in the Harvard libraries. Harvard Library Bulletin. 1955. 9. no.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

több személy számára teszik lehetővé egyidejü használatát; egyes példányai más személyek által is megvásárolhatók. 11)

A kötetkatalógusnak az emlitett előnyei mellett legnagyobb hátránya, hogy a mai (hazai) feldolgozási móddal csak nagy késéssel tudja visszatükrözni a meglévő állományt. Ilyen körülmények között csak régebbi lezárt állomány feltárására alkalmas. Bár külföldön vannak már olyan kötetkatalógusok, melyek havonta jelennek meg és a legujabban beszerzett irodalmat tartalmazzák.

A kötetkatalógus előállitásának munkája és technikai kivitele idő- és költségigényes. A kötetkatalógust a cédulakatalógus felhasználásával kell előállitani, ez esetben tehát arról van szó, hogy a cédulakatalógus feladásával és helyette kötetkatalógus kiadásával, lényegében csak helyet takaritunk meg. Ilyen körülmények között kérdéses, hogy érdemes-e ezt a többletmunkát elvégezni, nem helyesebb-e a meglévő cédulakatalógust továbbra is megtartani, gondoskodva természetesen arról, hogy - félreeső helyre állitva - ne foglalja el az uj, kurrens irodalmat tartalmazó katalógusszekrények helyét.

Ugy tünik tehát, hogy sem a gépesités, sem a kötetkatalógus nem tudja racionálisan megoldani a visszakeresés problémáját egy közepes nagyságu, néhány százezer kötetet számláló használati könyvtárban. Ilyen állományhoz a gépesités még nem gazdaságos, a kötetkatalógus pedig nem elég gyors ahhoz, hogy a visszakeresést okszerüen meg tudja oldani. E szerint marad továbbra is a cédulakatalógus. Igen ám, de a katalógus általában a monográfiákat, főleg könyveket tartalmazza. A haladás szempontjából legértékesebb, legfrissebb és volumenben a monográfiáknak többszörösét kitevő folyóiratirodalom a katalógusban nem szerepel. Az OMgK-ban legalább is ez a helyzet.

Ilyen körülmények között a katalógus segitségével a visszakeresésnek csak kisebbik részét lehet elvégezni. Főleg olyan kérdésekre tud választ adni, hogy valamely mü (könyv, vagy folyói) megvan-e a könyvtárban, bizonyos szerzőnek milyen könyvei vannak meg a könyvtárban stb. Teljes visszakeresésre nem alkalmas. Adott témakörre vonatkozó irodalomkutatásban legfeljebb kiegészitője lehet a visszakeresési lehetőségnek.

A cédulakatalógus csak az adott könyvtár állományát tükrözi, meghozzá nem is elég mélyen, mert csak a monográfiákat regisztrálja. A katalógus e szerint lényegében leszükül a könyvekre. De hiszen ez ellentmond annak a ma már világszerte elismert felfogásnak, hogy a mai rohamos tempóju tudomá-

11/ O'NEIL, T.: The revival of the printed catalogue. New Zealand Libr. 26. vol. 1963. 3. no. 85-92. p. KMK ford. F 3123.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nyos fejlődésben a legértékesebb irodalom - legalábbis az alkalmazott tudományok területén - nem a könyv, hanem a tágan értelmezett periodikus irodalom. Ha a katalógus be akarná tölteni a visszakeresés funkcióját, akkor ennek a cikk-irodalomnak a feltárására is ki kellene terjednie.

Ilyen helyzetben csak két lehetőség marad az értékes szakirodalom teljes visszakereséséhez. Az egyik a gépi keresés, vagy valamilyen kézi használatu lyukkártyarendszer, a másik az index. A gépi visszakeresés problémáiról már szóltunk, a továbbiakban az index kérdésével kívánunk foglalkozni.

A tárgy-és névmutató legnagyobb előnye, hasonlóan a kötetkatalógushoz, hogy segitségével egyidejüleg több helyen is lehetővé válik a keresés. A kivánt példányszámban készithető, igy a központi könyvtártól távol is felhasználható a visszakereséshez, természetesen csak abban az esetben, ha a referáló jellegü lapok 5-10 évre visszamenően megvannak. Ott azonban, ahol a szakirodalmi tájékoztatás iránti igény, valamint az irodalom visszakeresésének szüksége megvan, meghatározott időhatárig visszamenően a referáló lapokat is megőrzik. Egyik nagy hátránya azonban, hogy a referálólapot általában nagy késéssel követi s igy megjelenéséig - a kereséshez - a referálólap minden egyes számát át kell nézni, ami rendkivül megnehezíti, meglassitja a munkát. Másik nagy hátránya az indexnek a katalógussal szemben, hogy az adott témára vonatkozó anyagot csak többszörös áttétellel lehet megtalálni (éves, esetleg 5 éves kumulativ index átnézése, majd ennek alapján a kivánt münek a referálólapban való visszakeresése), szemben a katalógussal, amelyben egy helyen található valamely témára vonatkozó irodalom, legalábbis monográfia-irodalom több évre visszamenően.

Ha figyelembe vesszük azonban, hogy a katalógus a szakirodalom legnagyobb hányadát, legfontosabb részét, a cikk-irodalmat nem tartalmazza; továbbá, hogy az index a katalógussal szemben nemcsak egy, hanem egyszerre többszáz helyen is lehetővé teszi a keresést, megfontolandó esetleges alkalmazása, különösen a mezőgazdaság területén, ahol a szakemberek szétszórtan dolgoznak az országban.

Az OMgK-ban a külföldi mezőgazdasági szakkönyveket ismerteti az Agrárirodalmi Szemle c. havi referáló folyóirat, ezenkivül regisztrálja a Külföldi Mezőgazdasági Szakkönyvek c. negyedévi kiadvány. A hazai mezőgazdasági szakkönyveket feltárja a negyedévenként megjelenő Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia. Ezek a kiadványok többszáz példányban jutnak el az érdekelt intézményekhez. Ilyen körülmények között a betürendes- és szakkatalógus bizonyos mértékben párhuzamos munkát jelent. Hasonló a helyzet a forditásokkal is. Az OMgK-ban készülő szakforditásokat havonta ismerteti az Agrárirodalmi Szemle. Szerepelnek ezek a forditások az Agrár-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

irodalmi Szemle éves tárgy- és névmutatójában is. Ezeket a fordításokat a könyvtár egyidejüleg külön betürendes- és szakkatalógusban tartja nyilván.

Az OMgK 1959-től több okból (gazdaságossági szempontok; a szakemberek számára nem megfelelő használati lehetősége; nem kielégitő igénybevétele; az index-készitéssel párhuzamos munka) megszüntette a referálólap anyagának katalógusba rendezését. Helyette évi szerzői- és tárgymutatót ad ki. A hatodik évfolyamában lévő Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia regisztrálja a teljes magyar mezőgazdasági szakirodalmat. 1965-től ehhez a kiadványhoz is éves tárgy- és szerzői mutató készül. A Külföld Mezőgazdasága c. folyóirathoz 1965-től ugyancsak index járul.

Az emlitett három kiadvány átfogja a hazai mezőgazdaság számára értékes külföldi és a teljes hazai szakirodalmat. Az index széleskörü alkalmazása esetén végső fokon csak olyan katalógusra lehet szükség, amely kiegészitené e három referáló jellegü kiadvány anyagát. Ilyen lehetne pl. a folyóirat-katalógus, a földrajzi-katalógus stb.

A sokféle katalógus hivei abból az elvből indulnak ki, hogy a könyvtár feladata felkészülni minden lehetséges, várható igény kielégitésére. Ez elvileg helyes törekvés. Figyelembe kell venni azonban a tényleges igénybevétel mérvét, mert ezek határozzák meg: meddig kivánatos és lehetséges a katalógus növelése.

Az index bevezetése persze nem mehet egyik napról a másikra. Egyes katalógusok megszüntetése is csak olyan arányban történhet, amilyen mértékben az index ezt pótolni tudja.

A hagyományos katalógushálózat egy része esetleges megszüntetésének és a visszakeresés index utján történő megoldásának erős ellentábora van. Ez érthető is, hiszen a megszokottól, a régen ismerttől erősen eltérő; s mint minden ujnak, ennek is meg kell küzdenie a polgárjogért.

Nézzük, melyek a legfőbb érvek a katalógus fenntartása, pontosabban a betürendes- és szakkatalógus nélkülözhetetlensége mellett, illetve az indexszel való helyettesitése ellen.

a/ Az index bevezetése, illetve a betürendes- és szakkatalógus megszüntetése alapjaiban ingatná meg mind az olvasószolgálatot, mind a raktári munkát.

b/ lehetetlenné tenné a biztonságos állomány-gyarapitást és az állományban lévő cimek ellenőrizhetetlenné válása miatt kizárttá tenné a pénzügyi, különösen a devizakeret gazdaságos felhasználását.

c/ a katalógusok megszüntetése esetén veszélyben forogna a tájékoztató és bibliográfiai munka által feltárt anyagok visszakereshetősége; az olvasók

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

számára a katalógus az egyik legfőbb irodalomkeresési forrás, megszüntetése a nyilvános könyvtári funkció egyik alapfeltételének likvidálását jelentené.

d/ a külföldi irodalmat referáló lap a könyvanyagot csak szelektáltan tárja fel, több mindent nem dolgoz fel, ami a könyvtár gyüjtőkörébe tartozik, igy pl. a tejipar, husipar, lósport, horgászat, énekes- és diszmadarak stb. irodalmát.

e/ a referáló jellegü dokumentációs és bibliográfiai kiadványok különféle időközben, füzetekben jelennek meg; a kiadványokhoz készülő indexek nagy időeltolódással látnak napvilágot és viszonylag kis időszakra vonatkoznak.

f/ Az indexben egyes tárgyszavak után sok a hivatkozási szám, ami rendkivül megnehezíti, lassuvá teszi a keresést.

g/ a betürendes index csak a szerző nevét és a referátum számát közli; társszerzőt, cimet nem ad, sem azt, hogy cikkről vagy könyvről van-e szó, igy a keresett mü megtalálásához több évi index átnézése szükséges; a katalógus előnye, hogy egy szakterület teljes anyagát, illetve egy szerző müveit egy helyen összegyüjtve tárja az olvasó elé, választ ad arra, hogy egy szerzőnek milyen müvei vannak meg, egy bizonyos könyvnek hány kiadása jelent meg stb. Az itt felsorakoztatott ellenvetésekre csak tömören kivánunk reflektálni:

ad a/ A betürendes- és szakkatalógus megszüntetése, helyette az index használata az alkalmazott tudományok, igy a mezőgazdaság területén müködő szakkönyvtárakban egyáltalán nem ingatja meg az olvasószolgálatot. Ezeken a tudományterületeken a szakirodalom zöme, legértékesebb része a kurrens cikkirodalom és nem a könyv. A cikkirodalmat azonban sem a betürendes, sem a szakkatalógus nem tartalmazza. Mindkét katalógus a könyvekre, általában a monográfiákra épül. Ez azonban a szakirodalomnak csak kis hányadát adja, méghozzá nem is a legujabb eredményeket, hanem általában 3-5 éves adatokat, ismereteket, álláspontokat tükröz. De nem ingathatja meg az olvasószolgálat alapját azért sem, mert az index segitségével mindezen anyag visszakereshető, bár kétségtelenül valamivel lassabban. Az index használhatósága tehát elvileg nem vonható kétségbe, csupán arról van szó, hogy meg kell gyorsitani az index segitségével történő visszakeresés módját, lehetőségét.

Ugyanigy nem ingathatja meg a raktározási munkát sem, hiszen a referáló jellegü lapok feltüntethetik minden egyes cimleirás után a raktári számot, s igy bármely mü fellelhető.

ad b / A pontos állománygyarapitáshoz valóban szükség van egy olyan nyilvántartásra, amelynek segitségével ellenőrizhető az állományban lévő

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

anyag, azok pontos cimadata. Erre a célra kétségtelenül szükség van az un. betürendes szolgálati katalógusra, vagy valamilyen más nyilvántartásra, mely a mindenkori könyvtári állományt tükrözi. De ettől még az olvasói betürendes és szakkatalógus megszüntethető. Egyébként az index, amennyiben ez a dokumentációs feldolgozással párhuzamosan készül, még a gyarapitáshoz szükséges behasonlitásokra is felhasználható.

ad c/ Ha a katalógusok a tájékoztató és bibliográfiai munka során feltárt anyagot tartalmaznák, akkor felvethető, hogy katalógus hiányában a feltárt anyag visszakereshetősége veszélyben forog. Csakhoz a betürendes- és szakkatalógus nem tartalmazza a referáló kiadvány teljes anyagát, hanem annak csak kis részét, a monográfia irodalmat. Holott - mint emlitettük - a cikkirodalom a monográfia-irodalomnak többszöröse, és mind a tudományos fejlődés, mind a korszerü termelés szempontjából lényegesen fontosabb, ujszerübb. A betürendes- és szakkatalógus megszüntetése tehát nem jelentené a nyilvános könyvtári funkció egyik alapfeltételének likvidálását, annál kevésbé, mert az időben megjelenő index az emlitett két katalógus anyagát magában foglalná.

ad d/ A külföldi irodalmat referáló lap ténylegesen nem dolgoz fel mindent, ami a könyvtárba beérkezik, igy pl. a tejipar, lósport, horgászat stb. irodalmát. Ez megfontolandó kérdés. Ha ezek a szakterületek a mezőgazdasági tudomány és termelés szempontjából fontos kérdések, akkor a referálólapnak ezt az irodalmat is fel kéne vennie feldolgozási körébe. Ha viszont az intézet ezt szükségtelennek itéli, akkor talán beszerzésük is mellőzhető, annál is inkább, mert e szakterületek irodalmát, az iránt érdeklődő szük kör részletesebben megtalálhatja az adott témakörrel foglalkozó intézményekben.

ad e/ A referáló kiadványok különböző időközben jelennek meg, a referálólaphoz készülő indexek valóban nagy időeltolódással kerülnek kiadásra, és általában egy éves, tehát viszonylag kis időszakot ölelnek fel. Éppen ebben látom a fő teendőt. Elgondolásom szerint éppen ezt a nagy késedelmet kellene megszüntetni, illetve minimálisra csökkenteni. Vagyis az indexeket gyakrabban kell kiadni. Sőt elképzelhető, hogy a referálólap minden száma egyuttal név- és tárgymutatót is tartalmazzon. Ez csak munkaszervezés kérdése. Ezeket a havonta vagy kéthavonként megjelenő indexeket időközönként - évenként, ötévenként - kumulálni lehetne, s igy a mutató nagyobb időszak anyagát tudná egy helyen összefogni.

ad f/ A tárgymutatóban valóban előfordul, hogy némely tárgyszó nagyon sok referátumszámot sorol fel. Ez kétségtelenül akadályozza a keresést. Ezt azonban csak kivételnek tekinthetjük. Az Agrárirodalmi Szemle 1964. évi tárgymutatója pl. tárgyszavanként általában legfeljebb 4-5 referátumszámot közöl. Ez a szám optimá-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lisnak mondható, a visszakeresést nem akadályozza. Előfordulnak - ritkán ugyan - szélsőséges esetek is. Így pl. ugyanez a tárgymutató a Buzafajták cimszó után 65 referátumszámot sorol fel. Ez nyilvánvalóan megnehezíti a visszakeresést, sőt e sok tételszám eleve kedvét szegi a kutatónak, s talán hozzá sem kezd a kereséshez. A teendő az, hogy az ilyen "összefoglaló" cimszavakat tovább bontsuk. Egy-egy tárgyszó után csak annyi számot szabad felsorolni, amennyi nem gátolja a gyors áttekinthetőséget, a keresett anyag mielőbbi megtalálását.

ad g, A betürendes index valóban csak a szerző nevét és a referátum számát közli, cimet nem ad. Társszerzőt viszont adnia kell; ha ez hiányzik, akkor ezt a jövőben pótolni kell. Azon a hiányosságon, hogy a betürendes index nem tünteti fel, hogy könyvről vagy cikkről van-e szó, könnyü segiteni egy olyan azonos jellel, mint amilyen a referáló lapban megkülönbözteti a könyveket. Az index utján való keresés valamivel lassubb, mint a katalógusban történő, de csak ami az irodalom kisebb részét, a könyveket illeti. Ha azonban a referáló lap minden számához készül index, és ezeket időközönként rendszeresen kumulálják, akkor ez a hátrány minimálisan csökkenthető. A katalógusnak az az előnye pedig, hogy egy szakterület teljes anyagát, illetve egy szerző müveit egy helyen gyüjti össze stb., csak könyvekre vonatkozik. Már pedig egy szakterület teljes irodalmához, s nem különben egy szerző életmüvéhez az alkalmazott tudományok területén a folyóirat-irodalom legalább olyan mértékben hozzátartozik, mint a könyv.

A betürendes- és szakkatalógus mellett, illetve az indexszel való helyettesitése ellen felhozott érvek lényegében abból a régi könyvtári szemléletből indulnak ki, amely a könyvet tekinti a könyvtári állomány alapjának, alapvető részének. Ez az álláspont azonban korszerü szakkönyvtárban már régen tulhaladott. Ma már az állomány legfontosabb, legértékesebb része nem a könyv-, hanem a cikkirodalom. Ezt az irodalmat azonban az OMgK katalógusa, egyáltalán nem tárja fel. A katalógus tehát semmiképp sem alkalmas arra, hogy adott szakterület teljes irodalmát tükrözze. Mig a helyesen szerkesztett név- és tárgymutató, ha időben jelenik meg és bizonyos időközönként rendszeresen kumulálva is napvilágot lát, alkalmas arra, hogy adott szakterületnek valóban teljes anyagát átfogja.

Az index használata az egész világon terjed. Szinte alig akad olyan referáló kiadvány, melyhez ne készülne mutató. Ennek oka az a felismerés, hogy a többéves tájékoztatási anyag visszakeresésének feltétele a jó index. A gyakorlatban többféle indexszel kisérleteznek. Ilyen pl. a tárgyszótáros index, amely válogatott gyüjteménye azoknak a szavaknak, melyek egy adott szakterületen

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nagy jelentőséggel birnak. Ilyen továbbá az un. szövegkörnyezetes index, amely nek lényege, hogy a dokumentumok cimében szereplő szavakból választja ki a vezércimszót, s eköré a többi szövegrészt is feltünteti. (12)

Ez az irányzat jelentkezik az OMgK munkájában is. Az OMgK-ban ez időszerint a következő indexek vannak.

Az Agrárirodalmi Szemle c. külföldi szakirodalmat referáló laphoz
szerzői betürendes,
tárgyszavas mutató.

A Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia c. hazai szakirodalmat regisztráló kiadványhoz
szerzői betürendes,
tárgyszavas mutató (1965-től).

A Külföld Mezőgazdasága c. agrárpolitikai referáló folyóirathoz
szerzői betürendes,
tárgyszavas mutató.

A tárgymutatóhoz a tárgyszavak a referátummal, ill. a bibliográfiai cimfelvétellel egyidőben készülnek. A szakszerü tárgyszavak megválasztásának a feltétele tehát biztositott.

A tárgyszavakat azonban - kivéve a Külföld Mezőgazdasága c. lapét - évente csak egyszer szerkesztik, ill. rendezik sajtó alá. Mégpedig akkor, amikor a referálólap minden száma már megjelent. Igy figyelembevéve a hosszadalmas nyomdai munkálatokat - az index több hónapos elmaradással követi az adott tárgyév referáló lapjának anyagát, s ezért a visszakereséshez is csak késedelmesen tud segitséget adni. Ha azonban a referáló lap minden számához készül index, és azokat rendszeresen kumulálják, akkor ez a nagy hátránya kiküszöbölhető.

Az OMgK-nak tehát mind a külföldi, mind a belföldi mezőgazdasági irodalmat referáló két lapja már most is éves név- és tárgymutatóval készül. A Külföld Mezőgazdasága c. kéthavonként megjelenő agrárpolitikai kiadványa pedig már számonként tartalmaz tárgymutatót. A kezdeményezés a mutató gyakoribb készitésére ezzel gyakorlatilag megindult. Miért ne lehetne ezt a többi referáló jellegü kiadványra is kiterjeszteni? Ugy vélem, ezt az elgondolást érdemes megfontolás tárgyává tenni.

Az OMgK referáló jellegü kiadványaihoz készülő név- és tárgymutatók természetesen nem azonosak sem a cédula-, sem a kötetkatalógussal, hiszen nem

12/ A különböző indexeket, azok készitési módját részletesen ismerteti VÁSÁRHELYI Pál "Elektronikus számitógépek a könyvtári és dokumentációs munkában" c. könyve 67-84. lapján. / OMKDK módszertani kiadványsorozata 1964. 4-5. sz./ - A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 3-2513 raktári jelzeten található.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tartalmazzák az egyes muvek cimleirását, hanem csak utalnak a müvek helyére az egyes referáló lapokban. A visszakeresés megoldása szempontjából azonban a referálólappal együtt lényegében pótolják a katalógust.

A tájékoztatás célja - egy adott szakterületen dolgozók informálása, irodalommal való segitése. Ebből következik, hogy a tájékoztatás módjának és formájának a felhasználók legcélszerübb kiszolgálási lehetőségéhez, igényük minél teljesebb kielégitéséhez kell igazodnia. A mezőgazdasági tájékoztatás felhasználóinak köre zömében a központi könyvtártól távol van, s azt felkeresni - legtöbb esetben - nincs módjában. Olyan tájékoztatási és visszakeresési formát kell tehát találni, hogy a vidéken élő szakember egymaga is képes legyen az irodalomkutatást elvégezni. Ennek pedig az index a legalkalmasabb eszköze. Meg kell jegyeznünk, hogy az index nem a termelésben dolgozó szakembernek készül, hanem a kutatónak. A gyakorlati szakember már csak azért sem tudja használni az indexet, mert a referálólappal sem rendelkezik. A kutatónak viszont figyelemmel kell kisérnie az uj szakirodalmat, ezért munkájához a referálólap nélkülözhetetlen.

Ezen tulmenően az indexet a megyei és járási könyvtárak is jól gyümölcsöztethetnék. Segitségével a mezőgazdasági tájékoztatásban jelentős transzmissziós szerepet tölthetnének be a vidéken dolgozó gyakorlati szakemberek irányába. Ennek feltétele természetesen, hogy a referálólapok a megyei és járási könyvtárban meglegyenek, azokat ne tekintsék szekunder könyvtári anyagnak. Az index bevezetése esetén a referálólapot, annak minden számát legalább 5 évre visszamenően hiánytalanul meg kell őrizni, mert csak igy biztositható a szakszerü visszakeresés. Az OMgK belső dolgozói, valamint a könyvtárat felkereső olvasók egyébként az indexet ugyanugy tudják kezelni, mint a külső - felhasználók.

Az OMgK-ban évi kb. 50 000 karton kerül beosztásra a különböző katalógusokba. Ebben a számban természetesen nincsenek benne a külföldi szakfolyóiratok cikkei. A Kertészeti és Szőlészeti Főiskolán évente mintegy 35-40 000 katalóguscédula kerül beosztásra. Az Agrártudományi Egyetem 12-féle katalógusában az évi beosztott kartonok száma 50-70 000. Ezeknek a kartonoknak legnagyobb része a betürendes- és szakkatalógusba beosztott anyag, melyet fenti elgondolás megvalósitásával meg lehetne takaritani.

Ezzel a költség- és munkamegtakaritással fokozni lehetne a mezőgazdasági szakkönyvtárak munkájának hatékonyságát, minimumra lehetne csökkenteni a katalógusszekrények állandó terjeszkedése miatt krónikussá váló helyhiányt,

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

és viszonylag rendkivül kis helyen lehetne összegyüjteni az irodalomkereséshez szükséges segédeszközöket.

Ez a javaslat szokatlannak, talán merésznek is tünik. Ha azonban figyelembe vesszük a rohamos ütemü fejlődést és növekedést, érdemes alaposan megfontolni ezt az elgondolást, mert bevezetése esetén jelentős anyagi megtakaritást jelent, lényegében egyszersmindenkorra megszünteti a katalógusszekrények állandó bővülése következtében előálló helyhiányt, és teljesen uj utakat nyithat a könyvtári feldolgozó és visszakereső munkában.

Az OMgK munkájában, és a mezőgazdasági tájékoztatás területén általában, jelenleg még a szétsugárzó tájékoztatáson van a hangsuly. A tájékoztatás visszakereső funkciója a szétsugárzáshoz viszonyitva mérsékeltebb jelentőségü, bár fontossága állandóan nő. Fenti elgondolás mérlegelésekor figyelembe kell venni, hogy a visszakeresést legnagyobb részt a központi mezőgazdasági könyvtártól távol, egy-egy intézményben, gazdaságban, sokszor egyénileg magának a mezőgazdasági szakembernek kell megoldania. Ezt pedig csak a referálólapok és az azokhoz készülő jó indexek segitségével lehet elvégezni.

Ha a mezőgazdasági tudománynak és termelésnek a visszakeresés iránti igénye jelentősen megnő, akkor a keresés gyorsabb központi megoldása ujra előtérbe kerülhet. Természetesen akkor sem valamilyen elektronikus kereső gép, hanem egyszerübb, valószinüleg kézi szelekciós lyukkártyarendszer jöhet számitásba.

Amig erre sor kerül, addig a visszakeresést legcélszerübben index utján lehet megoldani. Az index ezen tulmenően lehetővé teszi a mechanikus szelekciós rendszerhez szükséges, a kódolás alapját képező tömör tárgyszógyüjtemények (tezauruszok) összeállitását, kidolgozását.

A KÖNYVTÁROSKÉPZÉS VILÁGMÉRETÜ FELMÉRÉSE

Az American Library Association világszerte adatgyüjtést végez a könyvtárosképzés intézményeiről, az oktatás tartalmáról és formáiról, a hallgatóknak nyujtott képzés jellegéről. Az adatokat minden országból közvetlenül az egyes oktatási intézményektől szerzik be és igy a pontos és tartalmas adatgyüjtés eredményeként igen értékes - régóta nélkülözött - teljes áttekintés várható az egész világon folyó könyvtárosképzésről. A mü valószinüleg a jövő év végén jelenik meg. Az ALA Nemzetközi Kapcsolatok Irodája a KMK részére tiszteletpéldányt küld. - Az összeállitásról a dokumentálóképzéshez hasonlóan ismertetést közlünk a Könyvtári Figyelőben.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A Müvelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya az alábbiak közlésére kérte fel a Könyvtári Figyelőt:

> "A Könyvtári Figyelő 1965. évi 1. számában (3-14. p.) az OKDT Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottságának jelentése alapján "Az 1965. évi könyvtártudományi kutatások" cimen közleményt tett közzé. E közlemény a szakmai tájékoztatást van hivatva szolgálni, s nem szolgálhat kutatóidők engedélyezésének alapjául. A kutatóidők engedélyezése - a Müvelődésügyi Minisztérium egyetértésével - a könyvtárigazgatók hatáskörébe tartozik."

Felhivjuk olvasóink figyelmét, hogy a könyvtártudományi pályázattal és kutatásokkal kapcsolatos kiegészitést a jelen szám 276-281. lapján olvashatják.

NÉGER BIBLIOGRÁFIAI KÖZPONT WASHINGTONBAN

Megalakult Washingtonban a Negro Bibliographic and Research Center (Néger Bibliográfiai és Kutató Központ.) Ez a nem üzleti, nem kormányzati és nem politikai szervezet feladatául azt tüzte ki, hogy összpontositja a négerekkel foglalkozó irodalomról szóló tájékoztatást, ezzel mélyitve és szélesitve a néger faj történetének, alkotásainak, céljainak és problémáinak ismeretét. Mivel a washingtoni African Bibliographic Center csak az afrikai négerséggel foglalkozó irodalmat dolgozza fel, az uj intézmény kizárólag az Afrikán-kivüli négerek kérdéseivel foglalkozik, de kiadványai tartalmaznak majd más kisebbségi népcsoportokkal kapcsolatos adatokat is.

Az uj Központ két havonként megjelenő bibliográfiájában regisztrálja a négerekkel foglalkozó amerikai és külföldi irodalmat: szépirodalmi müveket, szak- és ismeretterjesztő irodalmat, gyermek- és ifjusági irodalmat. A bibliográfia számot ad a közeljövőben megjelenő müvekről is.

A bibliográfiai szolgáltatáson kivül válaszol a központ az amerikai négerekkel kapcsolatos tényszerü kérdésekre 3.50 dolláros óránkénti dijért. A bibliográfia egész évi előfizetési ára 7.50, egyes számoké 1.25 dollár. (Library Journal. 90. vol. 1965. 11. no. 2512. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A DOKUMENTÁLÓKÉPZÉS VILÁGSZEMLÉJE

Összeáll. Vadász Ferencné

A FID minden országból, ahol valamilyen formában már folyik dokumentálóképzés, összegyüjtötte a képzés adatait. Ezt az értékes munkát a közeljövőben angol nyelven a FID, francia nyelven pedig az UNESCO publikálja.

A most ismertetendő angol nyelvü nyers kézirat* Könyvtártudományi Szakkönyvtárunkban 4-1878 raktári számon az érdeklődők rendelkezésére áll.

A gyüjtemény az öt világrész 36 országában folyó dokumentálóképzés adatait tartalmazza a következő tagolásban:

a képzést irányitó intézmények és szervezetek;

milyen intézményekben folyik az oktatás;

a képzési formák jellege, időtartama;

felvételi követelmények

kik részére szervezik a képzést;

vizsgakötelezettség, illetve a képesités fokozata;

néhány apróbb adat, mint pl. az évenkénti hallgatólétszám, a tandij, az oktatás nyelve.

A képzést a legtöbb országban a tudományos kutatás, vagy tájékoztatás valamilyen országos szerve irányitja. Néhány országban önálló dokumentá-

*Training of documentalists, [Federation Internationale de Documentation - material. 1965.] [s'Gravenhage 1965.] 151 lev. Gépirat.

Lásd még:
PIETSCH, E[rich]: Ausbildung und Berufsbild des Dokumentars. Versuch einer Querschnittsbetrachtung. Vortrag vor dem Kommittee FID/TD "Training of documentalists" Warschau, 1964. (Frankfurt/Main), 1965. II, 192 p. - A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 4-1879 raktári jelzeten található.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ciós iskolát tartanak fenn, vagy szerveznek a közeljövőben. A legtöbb helyen különböző egyetemi fakultásokon folyik a dokumentálóképzés.

Az országoknak több mint a fele különálló dokumentálóképzést szervez (pl. Anglia, Franciaország, Német Demokratikus Köztársaság, Német Szövetségi Köztársaság, Svédország, Szovjetunió, USA). A többi országban a képzést nagyobb részben a felsőfoku könyvtárosképzés keretében, esetleg azt szakosva oldották meg. Vannak olyan országok, (pl. az Északamerikai Egyesült Államok, Lengyelország) ahol mind az önálló dokumentálóképzés, mind annak a könyvtárosképzéssel egybeolvasztott változatai is müködnek.

Csaknem minden országban vannak a képesitést adó tanfolyamok mellett olyan rövid - a mi fogalmaink szerint továbbképző tanfolyamoknak nevezhető - kurzusok is, ahol általában a dokumentációs tevékenység egyes részterületeivel ismertetik meg a már müködő dokumentálókat.

Néhány országban a dokumentálóképzésnek - legalábbis egyelőre - csak ez utóbbi formája létezik, (pl. Dánia, Finnország).

Külön emlitésre érdemes, hogy vannak országok, amelyek felsőfoku dokumentálóikat külföldön képzik: Bulgária (valószinüleg a Szovjetunióban), Japán az USA-ban, Svájc az NSzK-ban. Ezek közül Japán olyan kooperációban van az USA-val, hogy a japán dokumentációs központokban a gépi tájékoztatást és a szolgáltatások egy részét amerikai szakemberek végzik, viszont az USA dokumentációs központjaiban japán szakemberek foglalkoznak a japán dokumentumok forditásával és feltárásával.

A képzés jellege minden országban tanfolyam, amelynek időtartama változó. Legáltalánosabb az 1-2 éves, viszonylag ritkább a 3 éves és csak elvétve van 4 éves (kizárólag levelező) tanfolyam. A rövid tanfolyamok 1-2 napostól 3-4 hetes időtartamig váltakoznak.

A képzés alanyai csaknem mindenütt a már dokumentációs munkakörben dolgozók. A tanfolyamra való felvétel követelményei általában: egyetemi végzettség - egyes helyeken meghatározott szaktudományokból - egy-két, sőt kivételesen öt idegen nyelv tudása, továbbá tájékoztató munkában eltöltött 2-5 év gyakorlat.

Az országok többségében kizárólag egyetemi végzettségre épül a dokumentálóképzés. (Pl. Angliában, az Egyesült Arab Köztársaságban, Indiában, Japánban, Jugoszláviában, a Német Szövetségi Köztársaságban, a Szovjetunióban és az USA-ban.) Néhány helyen csak érettségi a felvételi követelmény. (Pl. a Német Demokratikus Köztársaságban és Olaszországban.) Vannak országok, ahol egyetemet végzettek és érettségizettek részére más-más tanfolyamok vannak (más képesitési fokozatuak), sőt pl. az USA-ban egyes tanfolyamokra beiratkoz-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

hatnak érettségizettek is (egyetemi tanfolyamok), de ezek nem kapnak bizonyitványt.

A képesitést adó tanfolyamok mindenütt vizsgával zárulnak. Nem ritka azonban az az eset, hogy magas követelményü vizsga letétele kötelező, de a végzettek semmilyen képesitést nem kapnak. Ilyenek pl. a Szovjetunióban az összes tanfolyamok az aspirantura kivételével, ahol a Tudományos Minősitő Bizottságnál védik meg a disszertációt, amelyet előzőleg a VINITI-nek kell elfogadásra javasolnia; Hollandiában, Indiában és Lengyelországban a tanfolyamok egy részénél érvényesül ez az elv.

A képesités fokozatai általában a tanulmányi programtól függenek, de van olyan eset, hogy azonos programu tanfolyam követelményeinek különböző teljesitményszinten lehet megfelelni. Például Spanyolországban az egyetemi tanfolyam elvégzése felsőfoku dokumentáló oklevelet nyujt, mig azok, akik doktori értekezést is irnak, elnyerik a "dokumentáló doktor" fokozatot. Indiában a 14 hónapos tanfolyamon, ahol a felvételi követelmény két egyetemi diploma és előzetes tudományos kutatói tevékenység, az elért eredménytől függően három fokozatu képesitést kap a jelölt: (a fokozatok az angol könyvtáros-szövetségi tagság három lépcsőjének felelnek meg) Associateship, Associate Fellowship, Fellowship.

A leggyakoribb képesités a "dokumentáló", de vannak egyéb, különböző fokozatokat jelző változatok is: "segéd dokumentáló", "dokumentáló technikus", "tájékoztató technikus", a "tudomány mestere" (Master of Science), a "tájékoztatástudomány mestere" (Master of Information Science), stb. A "master" fokozat alapfeltétele a doktori fokozatnak (Doctor's Degree).

A programok nagyon változatosak. Nehéz lenne kategóriákat képezni belőlük. Első közelitésben két alapvető csoport kinálkozik: a könyvtárosképzéssel egybekapcsolt és az önálló dokumentálóképzés programváltozatai.

A gyüjteményben szereplő programok közül az első kategóriába sorolhatóknak nagyjából kétféle változata van: 10 % dokumentációs ismeret beépülve a 90 % könyvtáros ismeret közé, vagy ennek az aránynak éppen a forditottja. A két véglet közötti változat ritka.

A KÖNYVTÁROSKÉPZÉSSEL EGYBEKAPCSOLAT DOKUMENTÁLÓKÉPZÉS

A könyvtárosképzéssel összekapcsolt dokumentálóképzés gyakori megoldása, hogy az egyetemi könyvtárosképzés az utolsó évben dokumentációs irányban szakosodik.

A lengyel egyetemi könyvtárosképzésben az utolsó év szakositott programja a következő:

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A/ Általános elméleti bevezetés a tudományos és müszaki tájékoztatásba.

Tudományos-müszaki irodalom.
A tájékoztatási folyamat ismeretei.
Meghatározott használó-csoport részére tájékoztatás összeállitása.
A dokumentumot leiró nyelv szerkezeti vizsgálata az indexkészités szempontjából.
Osztályozás-elmélet és -gyakorlat.
A tájékoztatás gépesitése.

B/ A tájékoztatás szervezete.

C/ A sokszorositási technika ismeretei.

Az USA-ban az egyetemi könyvtárszakon (Western Reserve University, School of Library Science) egy félév a dokumentációs szakositás, amely "Master of Science" fokozatot ad és programja a következő:

A dokumentáció fejlődése és szolgáltatásai.

A könyvtári munka gépesitése (nyilvántartás, állománygyarapitás, katalogizálás, kölcsönzés). - Lyukkártyák és számitógépek használata. - Mikro- és fotóeljárások. - Költségszámitás

Tájékoztatás-visszakereső rendszerek.

Számitógépek alkalmazása a tájékoztatási folyamatban.

Gépi nyelv - gépi visszakeresés (matematikai alapjai).

ÖNÁLLÓ DOKUMENTÁLÓKÉPZÉS

A dokumentáció kérdéseivel foglalkozó kutatás

A másik kategóriába tartozók, tehát az önálló dokumentálóképzés programjai még sokkal változatosabbak. Ezek általában egyetemi előképzettséget tételeznek fel. Ezeket két csoportra osztva az első csoportba tartoznak azok a tanfolyamok, amelyeknek programjai a dokumentációs ismeretek egy-egy részterületét ölelik fel igen részletesen.

A programok tükrözik a tájékoztatás gépesitésének fokát az illető országban. Ahol a gépesités magasfoku és általános, ott a programok a gépi tájékoztatásra készitik fel a hallgatókat, ahol viszont gépesités még nincs, vagy csak kismértékü, ott a tananyagban csak a gépesités elvi alapjai szerepelnek, de ezek minden programban megtalálhatók.

E rövid tájékoztatóban nem vállalkozhatom a programok elemző összehasonlitására. Néhány kiragadott példa alapján szeretném érzékeltetni a változatosságot.

Csehszlovákiában a Gépkonstrukciós Intézet (Informacni Institut, Strojirenski Institut) által szervezett 3 éves, érettségire épülő tanfolyam (esti és levelező tagozat) programja:

A dokumentációs munka technikája.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Bevezetés a tudományos-műszaki tájékoztatás és propaganda rendszerébe.
Szabadalmi tájékoztatás és a tulajdonjog törvényes védelme.
Bevezetés a szabványügybe.
A gépipari technológia alapjai.
A gépkonstrukció orosz, angol és német terminológiája.
Az osztályozás elmélete.
A tudományos kutatás elmélete és technikája.
A dokumentumelemzés módszerei.
Osztályozás (gyakorlat).
A tudományos-műszaki tájékoztatás hazai és külföldi szervezete.
A tájékoztatási folyamat gépesitése és automatizálása.
Egy tájékoztatási központ működése és irányitása.
A tájékoztatás szerepe a tudományos-műszaki fejlesztésben.

Franciaországban

1/ A Toulouse-i egyetem filológiai és társadalomtudományi fakultásán szervezett egy éves, érettségire épülő dokumentációs tanfolyam programja:

Levéltári ismeretek: irattárak, film- és mikrofilmkatalógusok.
Bibliográfia és könyvtári munka.
Osztályozás - dokumentumok osztályozása.
A dokumentáció jogi problémái.
Muzeográfiai tájékoztatás.
2 hónapos gyakorlat egy dokumentációs központban.

2/ A Francia Dokumentációs Szervezetek Egyesülete (Union Française des Organismes de Documentation - UFOD) által szervezett, 1 éves esti, idegen nyelvtudást feltételező, "segéd dokumentáló" képesitést nyujtó tanfolyam programja:

Bevezető ismeretek:

a korszerü tájékoztatás tendenciái; akadályozó tényezők; fogalmi tisztázás; a tájékoztatás közlésének és terjesztésének formái; a tájékoztatás-visszakeresés elvi kérdései és módszerei; a dokumentumok jogi szempontból.

Dokumentumismeret:

formák; tipusok; olvasásismeret (sebesség, megértés, olvasásszociológia stb); osztályozás és fajtái.

Dokumentumok elemzése:

az elemzés módjai; szintézis készitése; nyelvi elemzés; forditás (szellemi és gépi munkával)

Tájékoztatás-közlés:

a rendszertelen közlés módjai (kölcsönzés, folyóiratkörözés stb.); a folyamatos közlés módjai (irásbeli, fotomásolatok, hangszalagok, rádió, televizió, távközlés stb.); a tájékoztatás iránti szükségletek tanulmányozása.

Osztályozás:

fajtái (ETO, Ranganathan féle, stb.); osztályozás különleges célokból (automatikus vezérlés, atomenergia, stb.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Gépi válogatás:

lyukkártyák és fajtáik; különböző rendszerü (foto-elektromos, elektronikus) válogató gépek; dokumentumok tárolása.

A dokumentumok megőrzése:

raktározás, köttetés, stb.

Munkateljesitmény - munkafeltételek.

A dokumentáció szervezete:

hazai és nemzetközi intézmények, hálózatok.

A dokumentáció forrásai:

különböző kiadványok, intézmények, konferenciák stb.

A dokumentációs tevékenység hatékonyságának kritériumai.

3 hónapos gyakorlat egy dokumentációs központban.

Az NSzK-ban, a Német Dokumentációs Szövetség (Deutsche Gesellschaft für Dokumentation) által szervezett 8 hónapos (392 órás), egyetemi végzettséget, angol nyelvtudást és 2 éves dokumentációs gyakorlatot feltételező tanfolyam programja:

A dokumentáció célja, jelentősége, fejlődése, szervezete.

Könyvtári ismeretek és a dokumentáció segédeszközei:

könyv, könyvtörténet; könyvkereskedelem; a német könyvtárak szervezete; a tudományos könyvtárak feladatai; könyvállomány; bibliográfiák; katalógusok; folyóiratrendelés; könyvtárközi kölcsönzés.

Terminológia és az osztályozás általános problémái:

egy nyelv kialakulása és szókincse; a különböző szakmai nyelvek kialakulása; alap- és idegen szavak a müszaki szókincsben; a terminológia-alkotás (hazai és nemzetközi) elvei; nyelvi különbségek a fogalom kifejezésében; szabványositási törekvések; általános és speciális terminológia; az ETO mint terminológia; osztályozás és nyelv; forditási problémák; szótárak; irástörténet.

Szakrendszerek:

különböző szakrendszerek, jelzetalkotás.

Tizedes osztályozás:

osztályozási módszere; az ETO történeti fejlődése; fő- és segédtáblázatai; a TO alapján való osztályozás és fejlesztésének alapjai.

Dokumentumok kezelése és feltárása:

cédulák készitése a DIN és ISO szabványai szerint; katalógusszerkesztés és -használat; feltárás belső és külső tájékoztatás céljából, ennek formái; a szolgáltatások fajtái és gyakorlati előállitásuk.

A dokumentációs kartotékok fajtái és felhasználásuk a gépi tájékoztatásban:

különböző lyukkártyák és válogató berendezések; kódolás; lyuk-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szalagleolvasás és kártyakészitás gépi uton; elektronikus számitógépek és alkalmazásuk a jelzetalkotásban és visszakeresésben.

Reprográfiai ismeretek.

A dokumentáció jogi szempontból.

Dokumentációs iroda berendezése és üzemelése.

Egy dokumentációs központ belső szervezete.

A Szovjetunióban a VINITI által szervezett aspirantura tanfolyamok egyetemet végzettek számára, kétirányuak: I. Tudományos-müszaki tájékoztatás; II. Számitástechnika.

Az I. tipusu tanfolyam programja:

A tájékoztatás általános elvei.
A tudományos-müszaki tevékenység, problémái, módszerei, szerepe a tudományos és müszaki fejlesztésben.
Az információelmélet mint önálló tudomány és kapcsolata más tudományokkal.
Dokumentumok és dokumentációs tájékoztatás.
Szekundér dokumentációs tájékoztatás.
A dokumentumok rendszerezése.
Az ETO története és szerkezeti elvei.
Szintézisek primér dokumentumokról, a különböző szintézisek jellemzői és készitési módjai.
Tájékoztató kiadványok.
A Referativnüj Zsurnal.
Indexek.
A tájékoztatás-keresés rendszerei.
Osztályozási rendszerek.
Az osztályozás gépesitése és automatizálása.
Információs-logikai rendszerek.
Gépi forditás.
Sokszorositási technika.
A tájékoztatás szervezete a Szovjetunióban, a szocialista és kapitalista országokban.
A tájékoztatás nemzetközi szervei és nemzetközi együttmüködés.

A II. tipusu tanfolyam programja:

Számok - jelek - kódolás.
Az elektronikus számitógépek általában, szerkezeti és müködési elvük.
Összeadó rendszerü számitógépek.
Memória rendszerek.
A gépek betáplálása és programozása.
Az elektronikus számitógépek rendszere.

Az USA-ban a Tájékoztatástudomány Iskolája (School of Information Science) szervezésében - helyileg Georgiában a müszaki egyetemen - müködő 1 éves (56 órás) tanfolyamok közül kettőnek a programját mutatjuk be összehasonlitás céljából. Mindkét tanfolyamra a felvétel egyetemi végzettséghez és két

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

idegen nyelv (vagy orosz-német, vagy francia-német) tudásához és több éves tájékoztatási gyakorlathoz kötött. Mindkét tanfolyam "Master of Information Science" képesitést ad.

I. Program

A tudományos és müszaki irodalom sajátosságai, szerkezete és funkciója.
A tudományos és müszaki irodalom bibliográfiai leirása.
A tájékoztatási anyag tárolása és visszakeresés megszervezése.
Gépi tájékoztatás-tárolás és visszakeresés.
Számitógép programozási szeminárium.
A tájékoztatás-kutatás forrásai és technikája.
Az irodalomelemzés speciális problémái a kivonatok, szemlék és bibliográfiák készitése szempontjából.
Német, francia, orosz müszaki nyelv.
Szakdolgozat.
Szabadon választott speciális tanfolyam hallgatása. (Különböző tanszékeken hirdetnek meg ilyen speciális tanfolyamokat.)

II. Program

A Kötelező tantárgyak (Core courses)

A tudományos és müszaki irodalom sajátosságai, szerkezete és funkciója.
A tudományos és müszaki irodalom bibliográfiai leirása.
A tájékoztatás-tárolás és visszakeresés megszervezése.
Gépi tájékoztatási anyag-tárolás és visszakeresés.
Számitógép programozási szeminárium.
A tájékoztatás eredete, kialakulása és szerepe a természet- és müszaki tudományok fejlődésében.
Tájékoztatás-közlés: csatornái, közegei, intézményei, eszközei és müveletei.
A dokumentumelemzés elméleti alapjai.
Tájékoztatási folyamat számitógéppel.
Tájékoztatási folyamat természetes nyelveken.
Szakdolgozat.
Matematikai logika.
Modern algebra.
Bevezetés a valószinüségszámitásba.
Alkalmazott valószinüségszámitás.
Számitógép programozása és kódolása.
A digitális számitógépek elvei.
Tájékoztatás emberi erővel (nem gépi tájékoztatás)
Tájékoztatás-elmélet.

B/ Szabadon választható tantárgyak

Bevezetés az operációkutatásba
Kisérleti statisztika.
Az ipari kisérletezés módszerei.
Automatizálás.
Automatizálás és vállalatvezetés.
Adatfeldolgozás alkalmazása a vállalatvezetésben.
Elektronikus adatfeldolgozás.
Magasfoku közléselmélet.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A különböző országok dokumentációs programjait áttekintve kitünik, hogy azok tulnyomó többsége müszaki jellegü. A programok között csak néhány található, amely egy-egy természettudományi (fizika, kémia, biológia) vagy orvostudományi területre képez dokumentalókat. Ezekhez viszonyitva valamivel magasabb a száma azoknak a tanfolyamoknak, illetve programoknak, amelyek az államigazgatás, a gazdasági vagy üzleti élet számára képeznek dokumentálókat.

Mint érdekességet mutatjuk be az egyik olasz tanfolyamot, amely a maga nemében egyedülálló. Ez a két éves tanfolyam Rómában a közgazdasági egyetemi fakultáson müködik. Hallgatói főleg ujságirók és olyanok, akik az állami, vagy magánvállalatokban az adminisztrációs, illetve propaganda munkaterületen dolgoznak. A végzett hallgatók "tájékoztatástechnikai szakértő" felsőfoku oklevelet kapnak. Ez az oklevél sajtóattasé munkakörre is képesit. A tanfolyam érettségire épül és további követelmény, hogy az illetőt a munkahelye jól minősitett munkája alapján javasolja.

A tanfolyam programja

I. év

(csak előadások)

Általános szociológia.
A közvéleménykutatás elmélete.
Tájékoztatás-szociológia.
A publikációs eszközök története.
A közvélemény megszólaltatásának technikája.
Az ujságirás jogi kérdései.

II. év

a/ Előadások

A munkaszervezés általános módszertana.
A tervezés módszertana.
Tájékoztatási eszközök technikája:
ujságok és bulletinek, grafikus propaganda, plakátok, film, audio-vizuális propaganda (rádió, televizió), reprodukció és gépi dokumentáció.

b/ Szemináriumok

Az ideológiai propaganda technikája.
A kereskedelmi kiadványok technikája.
Tudományos tájékoztatás technikája.
A turisztikai propaganda technikája.
A vásárszervezés technikája.
Biztositási propaganda technikája.
Társadalmi kapcsolatok (különböző intézményekkel).
Katonai tudósitások technikája.

** **

A gyüjteményes munkában természetesen szerepel a magyar dokumentá-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ciós képzés is: az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen folyó 1 éves dokumentációs tanfolyam, valamint a két és féléves szakkönyvtárosképzés során nyujtott dokumentációs ismeretek. A magyar programok alapvetően nem térnek el azoknak az országoknak programjaitól, ahol a dokumentáció gépesitése - a mienkhez hasonlóan - még kezdeti fokon áll.

EGY ASLIB TANFOLYAM TÉMÁJA
A SZOVJET KÖNYVTÁRI ANYAG KEZELÉSE

Két év után ismét tanfolyamot rendez az Aslib, amelyen a hallgatók a szovjet és kelet-európai könyvtári anyag kezelését sajátithatják el. A tanfolyamot olyan könyvtárosok és tájékoztatási dolgozók számára rendezik, akik nem tudnak oroszul, viszont munkájuk során a Szovjetunióból és Kelet-Európából származó anyaggal kell foglalkozniok.

A tanfolyam során a hallgatók megismerkednek a cirill abécével, megtanulnak transzliterálni, foglalkoznak a legfontosabb orosz könyvészeti és tudományos szakkifejezésekkel. A kelet-európai nyelveket illetően olyan fokra kell eljutniok, hogy legalább felismerjék és megkülönböztessék az egyes nyelveket. Szerepel a tananyagban a szovjet bibliográfiakészités és kiadás helyzete és a szovjet irodalom beszerzésének angliai forrásai.

A hallgatók ellátogatnak a Szabadalmi Hivatal könyvtárába, hogy megismerkedjenek a szovjet és kelet-európai anyag kezelésének gyakorlatával egy nagykönyvtárban. (Aslib. Proc. 17. vol. 1965. 8. no. 234. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

AZ ORSZÁGOS MÜSZAKI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT 1963-1964. ÉVBEN MEGJELENT KIADVÁNYAI

Összeáll. Homródy Emilné Botond Éva

A Könyvtári Figyelő előző számában (153-159. oldalon) áttekintést adtunk a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1963-1964. évi kiadványairól. Ezuttal az Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ kiadványainak és dokumentációs szolgáltatásainak jegyzékét közöljük. Már készülőben van az Országos Széchényi Könyvtár publikációinak jegyzéke; ezt Figyelőnk következő számában tanulmányozhatják olvasóink.

I. ÖNÁLLÓ KIADVÁNYOK

Az Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ könyvtári szolgáltatásai. 1963. 40 p. Illusztr.

[Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ]. Oktatási anyag betürendes katalógusa. [Bp. 1964.] 80 lev.

[Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ.] Oktatási anyag katalógusa. [1964].

[1. köt.] Betürendes. [144] lev.

[2. köt.] Szak. [306] lev.

Arbeitsblätter für Betriebliches Informationswesen repertóriuma. Összeáll. Tarr Lászlóné. (Közread. az) [Országos Széchényi Könyvtár] (Könyvtártudományi és Módszertani Központ, Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ.) (1964). 11 p. 500 pld.

KIEFER Ferenc: Matematikai nyelvészeti tanulmányok. 1964. 180 p. 40.- Ft. 400 pld.

(HOVÁNYI Gábor): Az [ezerkilencszázhatvanharmadik] 1963. évi Budapesti Nemzetközi Vásáron igényelt irodalomkutatások jegyzéke. [Közread. az] Építésügyi Dokumentációs Iroda, K[ohó- és] G[épipari] M[inisztérium] Müszaki Tájékoz-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tató és Propaganda Intézet, N[ehéz]-i[pari] M[inisztérium] Müszaki Dokumentációs és Fordító Iroda, Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ. 1964.

1. köt. VII, 133 p. 300 pld.

2. köt. 145 p. 2000 pld.

A Müszaki Tudományos Film Tájékoztató Központ kiadványai

A Berlini Müszaki-Tudományos Filmbemutató (1963. márc. 18-23.). Megrendelt filmek és bemutató kópiák jegyzéke. 1963. 18 p. 200 pld.

Film techniques de la Hongrie projétés en Belgique 1964. 1964. 56 p. 600 pld.

Müszaki filmek tájékoztató jegyzéke. 1946-1963 között gyártott magyar és a Magyarországon lévő külföldi müszaki filmek.

1. r. 1964. 93 p. 1000 pld. 10.- Ft.

II. PERIODIKUS KIADVÁNYOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Az OMKDK müködését ismertetik, illetve állománya egyes kategóriáiról adnak folyamatosan tájékoztatást:

Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ. Évkönyv. 1962. Szerk. Jánszky L. os 1963. 301 p.

A Könyvtár 1962. évi tevékenységéről szóló beszámoló, valamint a tudományos munkatársak szakkönyvtári és dokumentációs problémákat tárgyaló tanulmányai. - (Az Évkönyv egyes cikkei különlenyomatként is megjelentek, de ezeket jegyzékünk önálló tételként nem regisztrálja.)

Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ. Sajtótájékoztató. Szerk. Pap János. Közread. a Sajtószolgálat.

1963. augusztus óta jelenik meg évi 10 számban. Tartalmazza az OMKDK hireit, ismerteti uj kiadványait. "Hirünk a világban" cimmel magyar szerzők külföldi lapokban megjelent munkáiról és külföldi lapok magyar vonatkozásairól ad tájékoztatást. Célja a sajtó informálása.

Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ uj külföldi beszerzéseinek jegyzéke. Szerk. a Könyvosztály.

12. évf. 1963. 1-12. sz.

13. évf. 1964. 1-12. sz.

E szakrendi gyarapodási jegyzék minden számához mellékletként jelenik meg a Müszaki könyvek figyelőjegyzéke. A kiadvány az OMKDK

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

hálózatához tartozó szakkönyvtárak szakkönyvbeszerzését kívánja megkönnyiteni azzal, hogy folyamatosan közreadja a beszerzésre ajánlott devizaigényes müszaki könyvek cimjegyzékét.

Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ. ... évre előfizetett kurrens külföldi periodikus kiadványok jegyzéke. 1964. 60 p.

**

A müszaki könyvtárügy és dokumentáció időszerü kérdéseivel foglalkozó folyóirat a

Tudományos és Müszaki Tájékoztatás (TMT)

10. évf. 1963. 1-10.sz. 1-856. p., Különszám: A müszaki-tudományos tájékoztatás és propaganda Magyarországon. 168 p.

11. évf. 1964. 1-10. sz. 1-882. p.

A folyóirat 1954-ben indult Müszaki Könyvtárosok Tájékoztatója cimmel. Az 1963. évi első számtól bekövetkezett cimváltozás a kiadvány kibővült feladatait tükrözi; ugyanekkor változik meg periodicitása is, évi hat szám helyett évi 10 füzetet tesznek közzé a szerkesztők. A TMT cikkeket, tanulmányokat közöl a müszaki könyvtárügy és dokumentáció tárgyköréből, foglalkozik szakozási kérdésekkel, felsorolja az uj müszaki segédkönyveket, uj müszaki folyóiratokat. Közöl könyvismertetéseket és egyre szélesebb körben referálja a müszaki könyvtárügy és dokumentáció kérdéseivel foglalkozó külföldi fdyóiratcikkeket. Hirrovata a legfontosabb kül- és belföldi szakmai eseményekről tájékoztat.

**

A szorosan vett müszaki tájékoztatást szolgálják, a különféle tipusu bel- és külföldi müszaki publikációk különböző mélységü feltárását végzik a következő kiadványok és szolgáltatások:

Müszaki eseménynaptár. Szerk. Pap János. Közread. a Sajtószolgálat.

A fontos évfordulókkal, eseményekkel foglalkozó kiadvány negyedévenként jelenik meg, 350 példányban.

Müszaki Információ. Szerk. a Dokumentációs Osztály.

A sorozat a következő négy alsorozatra bontva jelenik meg:
1. Müanyagok alkalmazása (1961 -) - 2. Anyagmozgatás. (1962.szept.-)
3. Energiagazdálkodás. (1962. okt. -) 4. Korszerü munkafeltételek. (1963. jun. -)
Alsorozatonként havonta 1-1 füzet jelenik meg, 40-44 kompressz oldal terjedelemben. Egy-egy füzet 8-12 legfrissebb, válogatott szakcikket közöl tömöritett forditásban a lényeges ábraanyaggal együtt, tehát közvetlenül felhasználható formában. - A kiadvány szabadlapos, egy-egy fü-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

zet anyagát védőboritó fogja ossze. - Előfizetési ára sorozatonként 30.- Ft.

Müszaki Gazdasági Tájékoztató a Külföldi Szakirodalomból (MGT)

1963. 1-6. sz. Szerk Vince Pálné

1964. 1-6. sz. Szerk. Paku Sándor

A kiadvány folyamatos tájékoztatást nyujt a külföldi müszaki fejlesztési eredmények gazdasági hatékonyságáról. Egy-egy szám terjedelme 130-160 oldal. Előfizetési ára számonként 10.- Ft.

Müszaki Lapszemle. Szerk. a Dokumentációs Osztály. Bp. Közgazd. és Jogi Kiadó.

A külföldi szakfolyóiratok cikkeiről, kutatási jelentésekről, szabványokról, szabadalmakról havonta referáló folyóirat a következő 13 szakositott sorozatban jelenik meg:
1. Bányászat - 2. Elektrotechnika, Hiradástechnika - 3. Energia - 4. Élelmiszeripar - 5. Faipar, Papir- és Nyomdaipar, Csomagolástechnika - 6. Fizika, Mérés- és Müszertechnika, Automatika - 7. Gépészet - 8. Kémia, Vegyipar - 9. Kohászat, Öntőde, Aluminiumipar - 10. Közlekedés - 11. Mélyépitès, Vizépitès - 12. Textilipar, Bőr- és Bőrfeldolgozóipar - 13. Üzemszervezés.
Egy-egy lapszemle átlag 2-2 1/2 iv terjedelmü, a Kémia, Vegyipar és a Gépészet terjedelme ennek kétszerese. Példányszáma 13 sorozatban együttesen kb. 5300. Egy lapszemle évi előfizetési ára: 72 Ft. A Kémia, Vegyiparé és a Gépészeté 144.- Ft.
A Müszaki Lapszemlék 1963. januári és 1964. januári számaiban mellékletként megjelentek az előző évi évfolyamok tárgyszavas mutatói.

SZMT Szovjet Müszaki Tapasztalatok. Szerk. a Könyvosztály.

1964. 1-4. sz.

A szabadlapos kiadvány a GOSZINTI (Orosz Föderativ Köztársaság Központi Müszaki-Tudományos Tájékoztatási Intézete) 1964. évi kiadványainak magyar nyelvü cimforditásait közli a legfontosabb adatok kiséretében, szakrendben. - A kiadványt 1000 példányban teszik közzé, előfizetési ára egy évre 30.- Ft.

Hungarian Technical Abstracts

Obzor Vengerszkoj Tehnicseszkoj Literaturü

Zeitschrift der Ungarischen Technik

Szerk. a Dokumentációs Igazgatóság.

A három nyelven megjelenő magyar müszaki lapszemle a Magyarországon publikált müszaki szakfolyóiratok cikkeiről, szakkönyvekről, szabadalmakról negyedévenként válogatott tájékoztatást nyujt.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A Dokumentációs Igazgatóság szerkeszti, a Müszaki Kiadó kiadásában jelenik meg, külföldön a Kultura terjeszti évi 4 dollár előfizetési áron. A három nyelvü változat együttes példányszáma 1 500.

Figyelőkarton-szolgálat

havi referáló szolgáltatás A/7 méretü kartonokon. Minden egyes kartonon egy-egy közlemény cimleirása és rövid tartalmi kivonata szerepel, ETO jelzettel ellátva. A müszaki tudományok egész területére kiterjedő tárgykörök száma: 1240. A figyelőkarton-szolgálat előre meghatározott tárgykörökre igényelhető, tárgykörönként 2.- Ft.-os havi előfizetési áron. Szerkeszti és terjeszti az OMKDK Dokumentációs Igazgatósága. Előfizetés témánként havi 10.- Ft.

Témafigyelő-szolgálat

havi dokumentációs szolgáltatás A/5 méretü szabadlapokon, mintegy 1450 szüken meghatározott, az igénylők által megadott speciális müszaki témára. Szerkeszti, kiadja és terjeszti az OMKDK Dokumentációs Igazgatósága. Előfizetés témánként havi 10.- Ft.

A Müszaki Tudományos Film Tájékoztató Központ periodikumai

Audio-vizuális technikai és módszertani bibliográfia

1. 1964. 92 p. 700 pld. 10.- Ft.

A catalogue of technical popular scientific films

1. no. 1964. 141 p. 700 old.

III. SOROZATOK

Időszerü müszaki dokumentációs kérdések

A sorozat a gépi forditás és kivonatkészités, továbbá a dokumentáció gépesitésének kérdéseivel foglalkozik.

*2.sz. HOVÁNYI Gábor: Elektronikus digitális számológépek a dokumentációban. 1963. 45 p.

3-4.sz. Gépi forditás. Algoritmusok orosz nyelvü szövegek elemzésére. Irták: Hell György, Kiefer Ferenc stb. 1963. 274 p. 400 pld. 40.- Ft.

5.sz. SZALAI Sándor: Gépi kivonatkészités. Elméleti és kisérleti adalékok

*A cimleirás élén álló sorszám az illető mü sorozati száma.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

a magyar nyelvü tudományos közlemények gépi kivonatolásának kérdéséhez. 1963. 69 p. 300 pld. 20.- Ft.

6. sz. PAPP Ferenc: Matematikai nyelvészet és gépi fordítás a Szovjetunióban. + KULAGINA, O. Sz.: A nyelv egy halmazelméleti modelljéről. + MELCSUK, I. A.: A magyarról oroszra történő gépi fordítás szabályainak ismertetése. 1964. 222 p. 300 pld. 40.- Ft.

7. sz. Felsőfoku dokumentációs tanfolyamok a Szovjetunióban. A szovjet tudományos és müszaki tájékoztatási szervek vezetői és dolgozói számára a VINITI által rendezett továbbképző képesitő tanfolyamok előadásainak programja és tanterve. / Forditásgyüjtemény/. 1964. 53 p. 250 old. Ingyenes.

Módszertani körlevelek a szakkönyvtári munka egyes kérdéseiről. Kiadását, szerkesztését és terjesztését az OMKDK Módszertani Osztálya végzi. A körlevelek dijmentesen kerülnek terjesztésre.

5.sz. Vállalati dokumentációs és könyvtári bizottságok. 4 p. 1000 pld.

6.sz. Mikrofilm a müszaki könyvtárakban. 8 p. 250 pld.

7.sz. Vállalati müszaki és szakszervezeti könyvtárak együttmüködése. 4 p. 2000 pld.

8.sz. Müszaki könyvnapok - müszaki könyvtárak. 4 p. 150 pld.

9.sz. Prospektusok gyüjtése és feltárása a müszaki könyvtárakban. 8 p. 250 pld.

10.sz. Vállalati müszaki tájékoztató kiadványok. 14 p. 350 pld.

11.sz. Uj müszaki folyóiratok. 28 p. 500 pld.

12.sz. A folyóiratok raktározása a müszaki könyvtárakban. 4 p. 1200 pld.

13.sz. Szakirodalmi propaganda a müszaki könyvtárakban. 4 p. 1200 pld.

14.sz. Éves és távlati tervek összeállitása a müszaki könyvtári és tájékoztató munkában. 4 p. 350 pld.

15.sz. A bel- és külföldi könyvtárközi kölcsönzés. 10 p. 1300 pld.

16.sz. Nem hagyományos dokumentumok /kutatási jelentések, kongresszusi jelentések, szabványok, szabadalmi leirások/ a müszaki könyvtárakban. 8 p. 1300 pld.

17.sz. Müszaki könyvnapok - müszaki könyvtárak. 4 p. 500 pld.

18.sz. Az állomány kölcsönzése és a kölcsönzés nyilvántartása a vállalati és intézeti szakkönyvtárakban. 16 p. 1200 pld.

19.sz. Vállalati, intézeti letéti könyvtárak szervezése. 4 p. 350 pld.

20.sz. A nagyvállalatok és trösztök központi szakkönyvtárainak feladatai. 2 p. 400 pld.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

21.sz. A müszaki-termelési könyvtári hálózat tárcaközponti, alközponti, ágazati, üzemi és intézeti tájékoztató kiadványai. 2 p. 17 t. 12oo pld.

Az Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ módszertani kiadványsorozata

A müszaki tájékoztatási munka egyes kérdéseiről szóló közlemények. Szerkeszti, kiadja és terjeszti a Módszertani Osztály. 400 példányban jelenik meg.

1963. 1. A Szovjetunió tudományos és müszaki tájékoztatási szerveinek tipusszabályzatai. 1963. 47 p. 20.- Ft.

1963. 2. DEZSŐ Zsigmondné: A müszaki tájékoztatás nem hagyományos dokumentipusai. 1963. 70 p. 20.- Ft.

1964. 1. CSENDES Béla: A dokumentáció gazdaságossága. (1.) Adalékok a dokumentáció idő- és költségelemzéséhez. 1964. 200 p. 20.- Ft.

1964. 2. PATEK Ferenc: Operáció-kutatási módszerek alkalmazása a müszaki tájékoztatás területén. 1964. 99 p. 20.- Ft. 400 pld.

(A sorozat 1964. 3. és 1964. 4/5. számu tagja 1965-ben jelent meg.)

Témadokumentációs kiadványok

Az esetileg kiadott témadokumentációs kiadványok valamely időszerü és aránylag szélesebb kört érdeklő müszaki téma legujabb irodalmáról olyan tájékoztatást nyujtanak, amelyek a feldolgozott eredeti szakirodalom közvetlen tanulmányozását feleslegessé teszik. Szerkesztik a Dokumentációs Igazgatóság dolgozói külső munkatársak bevonásával. A sorozatban 1963-1964-ben a következő kiadványok jelentek meg:

28.sz. Háztartási szennyvizek tisztitása. Szerk. Foris Pál. 1963. 161 p. 180 pld. 48.- Ft.

31.sz. Vegyipari folyamatok összetétel és koncentrációmérő müszerei. Szerk. Dubsky Mária. 1963. 150 p. 180 pld. 45.- Ft.

33.sz. Ultrahangos tisztitás. Szerk. Gregus Pál. 1963. 199 p.

34.sz. Kőzetmozgás és bányakár. Szerk. Hegedüs Magda. 1963. 245 p. 150 pld. 73.- Ft.

35.sz. Szerelési rendszerek. Szerk. Triznya József. 1963. 231 p. 150 pld. 69.- Ft.

36.sz. Géprezgések csökkentése. Szerk. Teszársz Géza. 1963. 151 p. 150 pld. 45.- Ft.

38.sz. Korrózió elháritása galvanizálással. Szerk. Csokán Pál. 1963. 276 p. 220 pld. 83.- Ft.

39/a-39/b.sz. Poralaku és finomszemcsés ömlesztett anyagok szállitása és tárolása. Szerk. Tihanyi Endre. 1964. 1. köt. 414 p., 2. köt. 219 p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

40.sz. Uj müanyagok és felhasználásuk. (1. Polipropilén. Szerk. Sós Feodóra.) Bp. 232 p. 30 pld.

41.sz. A szénaprózódás kérdései. Szerk. Hegedüs Magda. 1964. 243 p. 100 pld. 73.- Ft.

42.sz. Terjedelmesitett fonalak és feldolgozásuk. Szerk. Zilahi Márta. 1963. 176 p. 150 pld. 53.- Ft.

43.sz. Különleges megmunkálási eljárások akusztikai és villamosenergiával. Szerk. Nagy Imre. 1963. 256 p. 120 pld. 77.- Ft.

44.sz. Városi közuti közlekedési csomópontok. Szerk. Hoványi Gábor. 1963. 157. p. 120 pld. 50.- Ft.

[45].sz. Gépkocsi parkolóhelyek városokban. Szerk. Hoványi Gábor. 1964. 234 p. 150 pld. 70.- Ft. (A kiadványon hibásan 46. sorozati szám szerepel.)

46.sz. A földgáz feldolgozása. Szerk. Loczka Alajos. 1963. 276 p. 100 pld. 83.- Ft.

48.sz. Ioncserélő mügyanták és molekulaszíták ipari alkalmazása. Szerk. Dubsky Mária. 1964. 342 p. 300 pld. 103.- Ft.

49.sz. Épitőkocka-elvü konstrukció. Szerk. Triznya József. 1964. 215 p. 1250 pld. 65.- Ft.

50.sz. Az anyagmozgatás biztonságtechnikai kérdései. Szerk. Paku Sándor. Bp. 1963. 398 p. 800 pld. 119.- Ft.

52. Csőfektetés árokásás nélkül. (A külföldi szakirodalomból vál. Bartos Sándor.) 1964. 278 p. 300 pld. 83.- Ft.

54.sz. Dugattyus hütőkompresszorok. Szerk. Korbuly Sándor. 1964. 236 p. 180 pld. 71.- Ft.

56.sz. Az ipari állóeszközök időbeli kihasználása. Szerk. Gáspár István. 1964. 168 p. 400 pld. 50.- Ft.

59.sz. Uj müanyagok és felhasználásuk. 2.köt. Szerk. Sós Feodóra. 1964. 293 p. 500 pld. 87.- Ft.

60.sz. Korszerü textilkikészitőipari berendezések. Szerk. Münnich Károly. 1964. 189 p. 180 pld. 57.- Ft.

63.sz. Karbamid gyártása és felhasználása. Szerk. Loczka Alajos. 1964. 290 p. 100 pld. 88.- Ft.

64.sz. Roncsolásmentes anyagvizsgálatok ultrahanggal és radioaktiv izotopokkal. Szerk. Nagy Imre. 1964. 226 p. 200 pld. 68.- Ft.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Tudomány és technika történetéből c. technikatörténeti sorozatban ajánló bibliográfiák készülnek. Szerkeszti Darabos Pálné, kiadja és dijmentesen terjeszti az Olvasószolgálati Osztály.

1.sz. VAJDA Pál: A magyar villamosipar. 1963. 34 p. 500 pld.

2.sz. VAJDA Pál: A magyar aluminiumipar. 1963. 35 p. 500 pld.

3.sz. VAJDA Pál: Magyar hidépités. 1964. 42 p.

4.sz. MÉSZÁROS Vince: Magyar vasutügy. 1964. [4], 64 p.

Tudomány és technika ujdonságai magyar nyelven

Annotált ajánló bibliográfiai sorozat. Szerkeszti Darabos Pálné, kiadja és dijmentesen terjeszti az Olvasószolgálati Osztály.

1.sz. Korszerü befogókészülékek. 1963. 41 p. 750 pld.

2.sz. Védőgázas hegesztés. 1963. 57 p. 750 pld.

3.sz. Acélok felületi nemesitése. 1963. 47 p. 500 pld.

4/a.sz. Homokformázás. 1963. [3], 57 p. 500 pld.

[4/b.sz.] Nagypontosságu öntvények gyártása. 1963. [4], 40 p. 500 pld.

A kiadványon tévesen 6. sorozati szám szerepel.

5.sz. Müanyagok a gépiparban. 1963. 78 p. 500 pld.

6.sz. Elektronikus készülékek gyártása. Bp. 1963. [4], 42 p. 500 pld.

7.sz. Hidegsajtolószerszámok. 1964. 65 p.

8.sz. Hevités szabályozott atmoszférában. 1964. 40 p.

9.sz. Villamos ellenálláshegesztés. 1964. [4], 81 p., 1 t.

10.sz. Forgácsoló szerszámok élezése. 1964. [4], 48 p.

11/a.sz. Müanyagok az épitőiparban. 1964. [4], 56 p.

11/b.sz. Müanyagok az épitőiparban. 1964. 60 p.

A Müszaki Tudományos Film Tájékoztató Központ sorozatai

Audio-vizuális technikai és módszertani közlemények

1. Duzs János: A film a müszaki és természettudományi felsőfoku oktatásban. 1964. 100 p. 700 pld. 10.- Ft.

2. Az audio-vizuális technika alkalmazása Franciaországban. (Szerk. Karácsonyi Géza.) 1964. 61 p. 700 pld. 10.- Ft.

Bulletin illetve Bjuletin

Müszaki Tudományos Film Tájékoztató Központ ismertetése. 1964. 23 p. /Bulletin 1./

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Beschreibung der Informationszentrale für technisch-wissenschaftliche Filme. 1964. 29 p. 150 pld.

/Bulletin 1./

L'organisation et activité du Centre d'Information des Films Techniques Scientifiques Budapest. 1964. 27 p. 200 pld.

/Bulletin 1./

Pokaz Informacionnogo Centra Naucsno-Tehnicseszkih Fumov. 1964. 23 p. 150 pld.

/Bjuletin 1./

Review of the Centre for Technical Scientific Film Information. 1964. 28 p. 200 pld.

/Bulletin 1./

REKORD-ADATOK A KONGRESSZUSI KÖNYVTÁR JELENTÉSÉBEN

A Kongresszusi Könyvtár 1963. julius 1-1964. junius 30 közti időszakot kot értékelő jelentése rekordévről számol be.

A legforgalmasabb nap az általános olvasóterem történetében 1963. dec. 30-a volt. Tiz óra és negyvenöt perc alatt 8000 könyvet kértek, ez 750-es óránkénti átlagot jelent.

Ötvenkét és fél millió nyomtatott katalóguskártyát adtak el könyvtáraknak (hat millióval többet mint az előző évben).

A kiadványokból és katalóguskártyákból származó bevétel több mint valaha: 3 679 780 dollár, az összeg először haladja tul ez évi három milliót.

A Könyvtár Szerzői Jogvédő Hivatala szintén rekordot teljesitett, 279 000 tételt jegyzett be, ez 5 százalékos növekedés az előző évihez képest. A hivatalhoz befizetett dijak összege 1 122 195 dollár, ez is csucsteljesitmény.

Igen magas a Kongresszusnak nyujtott szolgáltatások száma. 97 444 esetben adott felvilágositást a törvényhozói felvilágositó szolgálat. A többi felvilágositó részleget 118 330 esetben vették igénybe.

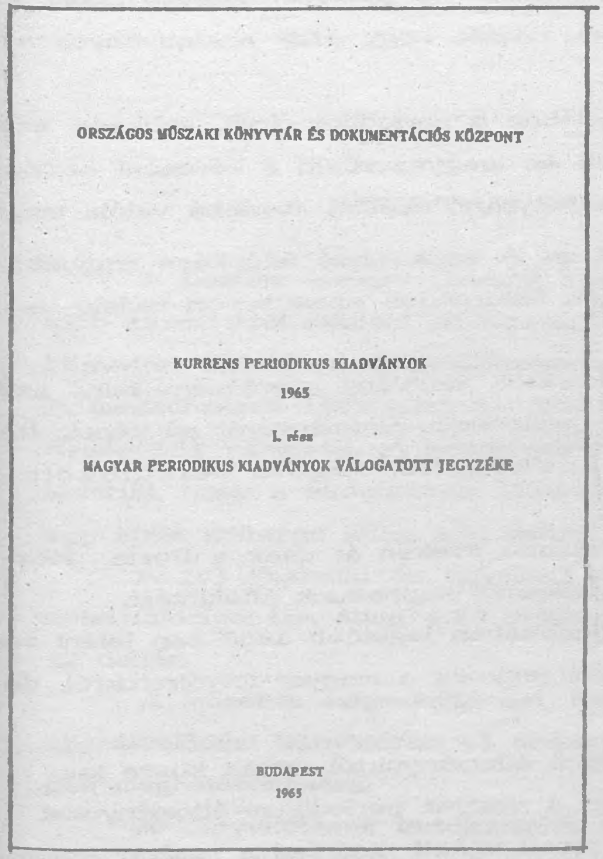
Az általános és szakositott olvasótermekben együttvéve 2 180 000 tételt adtak ki, ez 29 000 tétellel nagyobb mint az előző évi olvasótermi forgalom.

A vakok számára 31 területi könyvtárnak 3 445 719 könyvet adtak kölcsön, ezeket a könyveket 93 568-an olvasták.

A Könyvtár épületét 1 407 900 személy látogatta meg, egy nap tehát átlag 4000 személyes forgalmat bonyolitottak le. (Libr. J. 90. vol. 1965. 13.no. 2989. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KURRENS MAGYAR MÜSZAKI PERIODIKUMOK JEGYZÉKE

ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

KURRENS PERIODIKUS KIADVÁNYOK
1965
I. rész
MAGYAR PERIODIKUS KIADVÁNYOK VÁLOGATOTT JEGYZÉKE

BUDAPEST
1965

Az Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ kiadásában, Sebő Zoltánné szerkesztésében jegyzék jelent meg "Magyar periódikus kiadványok válogatott jegyzéke" cimen, mely 417 periódikus kiadványról ad tájékoztatást.

A jegyzék az OMKDK állományában meglévő Magyarországon megjelenő periodikumokat tartalmazza. A szigoruan vett folyóiratok mellett felöleli az évkönyveket, jelentéseket, folytatólagosan és a befejezetlenség szándékával megjelenő kiadványokat is.

Bár az előszóban kihangsulyozzák, hogy a kiadvány gyakorlati célokat szolgáló kurrens jegyzék és nem bibliográfia, mégis az a véleményünk, hogy a felsorolt adatok választ adnak a kutatás részéről felmerülhető különböző kérdésekre. A kiadvány, melynek adatgyüjtését 1965. május 31-én zárták le, két részből áll: betürendes jegyzék és szakmutató.

A betürendes jegyzékben a cim mellett az esetek többségében az alcimet, vagy a közreadó-testület nevét is feltüntetik attól függően, hogy mi-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kor melyik ad teljesebb tájékoztatást a periodika jellegére. Helynevet mind a budapesti, mind a vidéki megjelenésü periodikumok esetében közölnek.

Az évfolyamjelzéssel ellátott periodikumok esetében a könyvtár birtokában lévő legutolsó évfolyamot jelzik. Az évfolyamjelölés nélküli periodikumoknál az évet nem tüntetik fel, miután a jegyzék tulnyomórészt az 1965. évben folyamatosan beérkező kiadványokat tartalmazza. Természetszerüen eltekintenek az évkönyvek, jelentések stb. esetében az év megjelölésétől.

A periodikumokat legutolsó cimükön veszik fel. Az 1964. évben bekövetkezett változásokra "Előző cime" megjelölés alatt utalnak, de utalót az előző cimről az utóbbira nem készitenek. Az 1965. jelzésü évben bekövetkezett változásoknál - éppen azért, mert ezek talán még nem mindenki számára ismeretesek - mind az előbbi, mind az utóbbi cimet közlik. A megjelenési hellyel egysorban, vagy alatta közlik a raktári jelzetet. A raktári jelzet nélküli periodikumoknál három szaggatott vonalat alkalmaznak, és az előszóban közlik, hogy ezek a kiadványok a Szabadalmi Tár gyüjteményében találhatók.

A szakmutatóban általában a periodika cimét, szükség esetén a közreadó nevét adják. Megkönnyitheti és leegyszerüsiti a keresést az, hogy ebben a részben is közlik a periodikumok helyrajzi számát, továbbá vidéki megjelenésü periodikumok esetében a helynevet is. A szakmutató felépitése nagyjából a decimális rendszert követi. A kötet végén betürendes szakcsoport-mutató található.

A tetszetős külsejü, gondosan szerkesztett kiadvány jelentősége tulnő azon a kereten, hogy egy nagykönyvtár magyar periodikum-állományáról ad képet. Jelentőségét elsősorban abban látjuk, hogy hézagpótló, régóta nélkülözött kiadvány jelent meg.

A magyar periodikumokról ugyanis hosszu éveken át csak a Posta Központi Hirlapiroda kereskedelmi jellegü jegyzékeiből kaphattunk áttekintést.

Az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában legutóbb 1958-ban jelent meg a Magyar Nemzeti Bibliográfia mellékleteként jegyzék a magyar folyóiratokról, de ez sem volt sajnos teljes.

Nagykönyvtáraink általában csak külföldi állományukról adnak közre kurrens jegyzékeket, néha közlik jegyzékükben a magyar periodikum-állományukat is. Ily módon azonban a zömében külföldi cimek között elsikkad a magyar anyag. Igy például az 1964. évben megjelent Orvostudományi Folyóiratok Jegyzéke -ben 1476 cim között 58 magyar periodikumot találunk - ugyszólván elrejtve.

Mult év végén adta ki a Postavezérigazgatóság a Napilapok-Hetilapok-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Folyóiratok Katalógusa. I. Rész c. kötetét, mely mindazokat a belföldön kiadott sajtótermékeket tartalmazza, amelyeket a posta terjeszt. Tehát ez a katalógus sem tartalmazza - természetszerüen nem is tartalmazhatja - a Magyarországon megjelenő összes periodikus kiadványokat, de mindenesetre jelentős segitséget nyujtott a magyar periodika irodalom iránt érdeklődők számára.

A kutatók - de a müvelt olvasók részéről is - már több éve (évtizede) mutatkozik igény a magyar "időszaki sajtó" teljességre törekvő éves jegyzékeire. A mult század végén és a század elején volt ilyen segédlet; id. Szinnyei József minden évben összeállitotta és a Könyvszemlében közzé is tette a magyarországi időszaki sajtó éves bibliográfiáját. Reméljük, hogy a magyar nemzeti bibliográfiai tevékenység sok haladó hagyománya közül ez is életrekel egyszer.

A KÖNYVTÁRI FELDOLGOZÁS KÖLTSÉGEIRŐL

A bostoni Library Binding Institute előzetes jelentést tett közzé 1964. évi, több szempontot felölelő felméréséről. Ebben többek között foglalkozik a könyv könyvtári feldolgozásának költségeivel. A vizsgálat körkérdés formájában történt. A megkérdezett 1309 könyvtár közül (ebben mindenféle tipus szerepelt) mindössze 353 válaszolt. A közmüvelődési könyvtárakból beérkező 190 válaszból kiderült, hogy a feldolgozási költség kötetenként 8 dollár és 45 cent közt mozog, egy kötet költsége átlag 1.91 dollár.

A 153 főiskolai és egyetemi könyvtár magasabb költségeket jelentett, itt egy kötet feldolgozása átlag 4.20 dollárba kerül, a szélső értékek pedig 1.25, illetve 12 dollár.

A felmérés megmutatta azt, hogy a főiskolai és egyetemi könyvtárak 57, a közmüvelődési könyvtárak 44 százaléka azt válaszolta, hogy képtelen a költségek meghatározására.

A könyvkötések tartósságára vonatkozó válaszokból kiderült, hogy az Intézet kötései 90-nél több kölcsönzést birnak ki, mig a kiadói kötések még harminc kölcsönzést sem érnek meg.

A közmüvelődési könyvtárak 1963-ban teljes költségvetésük 2.61 százalékát forditották könyvkötésre, a főiskolai és egyetemi könyvtárak pedig költségvetésük 6.46 százalékát. (Libr. J. 90. vol. 1965. 13. no. 2991-2992. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A Könyvtári Figyelő 1965. évi 1. számában (1-2. oldalon) tettük közzé a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályának 1965. évre meghirdetett könyvtártudományi pályázatát. A SZOT Kulturális, Agitációs és Propaganda Osztálya az itt közölt kiegészitéssel csatlakozott a pályázati kiiráshoz:

Kiegészités
a "KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI PÁLYÁZAT"-hoz

A SZOT Kulturális, Agitációs és Propaganda Osztálya - a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályával egyetértésben - az 1965. évre meghirdetett nyilvános könyvtártudományi pályázathoz az alábbiak szerint kapcsolódik:

1/ A pályázat dijnyertes munkái számára két különdijat hirdet meg.

2/ 2500 Ft. különdijat kap az a könyvtáros - bármilyen tipusu könyvtárban dolgozik -, aki a pályázat I. és IV. pontjában felsorolt tárgykörökből a legjobb munkás, illetőleg üzemi témáju pályamunkát készitette.

3/ 2000 Ft. különdijat kap az a szakszervezeti könyvtáros, aki a pályázat bármely témájából a legjobb eredményt elért pályamunkát készitette.

4/ A különdijak odaitélését a pályázat elbirálásával egyidőben az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága végzi a SZOT képviselőjének bevonásával.

5/ A SZOT különdiját csak olyan pályamunka kaphatja, amely a pályázaton egyébként is dijazásban részesül.

6/ A különdijakra is pályázók pályamunkájukat két /2/ példányban küldjék be, az eredeti kiirásban megadott cimre.

Budapest, 1965. julius 1.

SZOT Kulturális, Agitációs és Propaganda Osztály

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Pótlás és kiegészítés "AZ 1965. ÉVI KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK"-hoz

A Könyvtári Figyelő 1965. évi 1.száma (3-14.p.) közölte a Művelődésügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó könyvtárak részéről a Könyvtártudományi és Módszertani Központhoz 1964 decemberében bejelentett kutatási témák jegyzékét. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ Tudományos és Szakkönyvtárak Osztálya és az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága a következő ötéves terv időszakára készitendő könyvtártudományi kutatási terv összeállításához szükségesnek tartotta a többi könyvtárakban folyó kutatási tevékenység számbavételét is s ezért az OKDT elnöke 1965. márciusában körlevélben kérte fel a könyvtárakat a náluk folyó kutatások bejelentésére. E felmérés eredményeként érkeztek bejelentések az alább közölt könyvtártudományi kutatási témákról.

Az OKDT elnökének körlevelére (s néhány a Művelődésügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó könyvtár pótlólagos bejelentése kapcsán) 21 könyvtárból érkezett jelentés összesen 59 könyvtártudományi kutatási témáról. A bejelentett kutatási témák könyvtárak szerint a következőképpen oszlanak meg:

Tudományos és szakkönyvtárak

- Országos Széchényi Könyvtár 1
- Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára 6
- MTA Történettudományi Intézetének Könyvtára 2
- Budapesti Egyetemi Könyvtár 1
- Agrártudományi Egyetem Könyvtára 1
- Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Könyvtára 2
- Országos Orvostudományi Könyvtár és DK 1
- Országos Orvostörténeti Könyvtár 1

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Orvosegészségügyi Dolgozók Szakszervezeti Könyvtára 1
Vasuti Tudományos Kutatóintézet Könyvtára 4

Megyei és járási könyvtárak

Győri Megyei Könyvtár 7
Kaposvári " " 2
Nyiregyházi " " 1
Pécsi " " 3
Salgótarjáni " " 5
Székesfehérvári " 4
Szolnoki " " 9
Tatabányai " " 5
Jászberényi Járási " 1
Kunszentmártoni " " 1
Tiszafüredi " " 1

A témajegyzékben használt rövidítések:
B.f. = befejezett kutatás
B.n.f. = be nem fejezett, még folyamatban lévő kutatás.

Könyvtárügy, irányitás, szervezés

Cseh István (Szolnoki Megyei Kvt.): Szolnok megye önálló községi könyvtárainak fejlődése megalakulásuktól napjainkig (B.f.)

Mészáros Antal (Tatabányai Megyei Kvt.): A tanácsi kezelésbe adás szerepe és jelentősége a községi könyvtárak fejlődésében. A községi könyvtárak fejlődése a tanácsi kezelésbe adás óta (B.n.f.)

Mezei György (Győri Megyei Kvt.): a/ Eger város könyvtári ellátottsága. (B.f.) - b/ Kecskemét város könyvtári ellátottsága (B.f.)

Rózsahegyi István (Szolnoki Megyei Kvt.): A tanácsositott könyvtárak fejlődése a tanácsositástól napjainkig Szolnok megyében. (B.f.)

Sinay Jenő (Győri Megyei Kvt.): a/ Békéscsaba város könyvtári ellátottsága. (B.f.) - b/ Mosonmagyaróvár város könyvtári ellátottsága. (B.f.) c/ Szolnok város könyvtári ellátottsága (B.f.)

Walleshausen Gyula (Gödöllői Agrártud. E.K.): A könyvtárigazgatás kérdései. (B.n.f.)

Olvasók, olvasás

Csukly Alajos (Székesfehérvári Megyei Kvt.): Mezőszentgyörgy község olvasási viszonyai, rétegek, illetve életkorok szerint. (B.n.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Ecseki Jánosné (Szolnok Megyei Kvt.): A Szolnok Megyei Könyvtár nőolvasóinak irodalmi izlése és olvasási szokásai. (B.n.f.)

Gelencsér János (Pécsi Megyei Kvt.): A film felhasználásának módszertani kérdései a népmüvelésben, különös tekintettel a könyvtári területre. (B.n.f.)

Horváth István (Salgótarjáni Megyei Kvt.): a/ Irodalmi izlésréteg-vizsgálat ipari-tanuló kollégiumban. (B.n.f.) - b/ A Megyei Könyvtárba beiratkozott 15-18 éves munkásfiatalok irodalmi izlése. (B.f.)

Huber Kálmán (Pécsi Megyei Kvt.): A könyvtár és az olvasómozgalom ismeretterjesztő, erkölcsi nevelő és izlésfejlesztő munkájának módszertani kérdései. (B.n.f.)

Jeszenczky Miklós (Salgótarjáni Megyei Kvt.): A falusi könyvtárak könyvanyagának (törzsanyag) vizsgálata. (B.n.f.)

Kardosné Benke Irén (Szolnoki Megyei Kvt.): A mai magyar irodalom olvasásának vizsgálata a Szolnoki Megyei Verseghy Könyvtárban.(B.n.f.)

Móra Sándor (Jászberényi Járási Kvt.): Az olvasószolgálati munka a jászberényi járás könyvtáraiban. (B.f.)

Nagy János (Tiszafüredi Járási Kvt.): Propaganda munka Szolnok megye könyvtáraiban. (B.f.)

Rózsahegyi István (Szolnoki Megyei Kvt.): a/ A külterületi lakosság könyvtári ellátottsága Szdnok megyében. (B.f.) - b/ A Szolnok Megyei Könyvtár müvelődési autóinak munkája. (B.f.)

Rumpler Lászlóné (Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszerv. Központi Kvt.): Kórházi betegek könyvtári ellátása. (B.n.f.)

Vonsik Gyuláné (Salgótarjáni Megyei Kvt.): Nógrád megye mezőgazdasági könyvállományának összetétele, elemzése és termelést segitő szerepe. (B.f.)

Tájékoztatás. (Bibliográfia és dokumentáció.)

Karácsony Erzsébet (Szolnoki Megyei Kvt.): A mezőgazdaságban dolgozó felnőtt olvasók irodalmi igénye és izlése. (Szolnok megye tanácsi közmüvelődési könyvtárainak olvasói körében végzett felmérés alapján.) (B.f.)

Kiss László (Vasuti Tudományos Kutatóintézet Kvt.): a/ A müszaki propaganda helyzete a szocialista országok vasutainál. (B.f.) - b/ A vasutak nemzetközi együttmüködése a dokumentáció és a tudományos tájékoztatás terén. (B.f.)

Orsz. Orvostud. Kvtár munkaközössége: Az orvosok szakirodalmi érdeklődésének és igényeinek felmérése. (B.n.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Tóth Istvánné (Tatabányai Megyei Kvt.): A Komárom Megyei Könyvtár müszaki részlege tevékenységének elemzése. (B.n.f.)

Bibliográfiák. (Szakszótárak.)

Bárdos László- Horváth Géza (Tatabányai Megyei Kvt.): Komárom megyei hirlapok és folyóiratok bibliográfiája. (B.f.)

Csukly Alajos (Székesfehérvári Megyei Kvt.): Fejér megyei felszabadulási sajtóbibliográfia. (B.f.)

Fülöp Attila - Tóth György (Székesfehérvári Megyei Kvt.): Fejér megye sajtótörténeti bibliográfiája. (B.n.f.)

Gál Béla (Nyiregyházi Megyei Kvt.): Szabolcs-Szatmár megye helytörténeti és helyismereti lelőhely bibliográfiája. (B.n.f.)

Geday Gusztáv (Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Kvtára): A Kertészeti és Szőlészeti Főiskolán használatos és ajánlott szakkönyvek bibliográfiája. (B.n.f.)

Horváth Géza - T. Sáray Szabó Éva (Tatabányai Megyei Kvt.): Komárom megyei cikkbibliográfia. (B. n.f.)

Horváth Lóránt (Bp.-i E.K.): A magyarországi germanisztika bibliográfiája. (B.n.f.)

Kapronczay Istvánné (Orsz. Orvostört. Kvt.): A "Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica" c. egyetlen önálló magyar orvostörténeti periodikában megjelent cikkek bibliográfiája. (Folyamatos. Minden 10. szám után maga a folyóirat közli magyar és német nyelven).

Kiss László - Bánhidi Árpád (Vasuti Tudományos Kutatóintézet Kvtára): Korszerü vasuti szakszótárak. (B.f.)

Kócsvay Margit (Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Kvtára): A szamócatermesztés magyar szakirodalma. 1920 -1953. (B.f.)

MTA Történettudományi Int. munkaközössége: a/ Magyarország történetének bibliográfiája, 1867-1918. (B.n.f.) - b/ Magyarország történetének bibliográfiája, 1918-1945. (B.n.f.)

Sáray Szabó Éva, T. (Tatabányai Megyei Kvt.): Komárom megye helyismereti adattára. (B.n.f.)

Sinay Jenő (Győri Megyei Kvt.): Győr-Sopron megye sajtóbibliográfiája. (B.n.f.)

Tóth Ilona (Kaposvári Megyei Kvt.): a/ Somogy megye munkásmozgalmának bibliográfiája 1945-ig. (B.n.f.) - b/ Somogy megye orvosainak 20 éves tudományos munkássága. (B.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Katalógusok, osztályozás

Bánhidi Árpád (Vasuti Tudományos Kutatóintézet Kvtára): Az Egyetemes Tizedes Osztályozás és vasuti vonatkozásai. (B.f.)

Darabos Pál (MTA Kvtára): A szakkatalógus-szerkesztés elvi és gyakorlati kérdései. (B.n.f.)

Mikrofilm

Tőkés László (MTA Kvtára): Reprográfiai eljárások. Mikrokönyv. (B.n.f.)

Könyvtári hálózatok

Simon Anna Mária (MTA Kvtára): Az akadémiai könyvtári hálózat kialakulása, jellege, fejlődési irányai. (B.n.f.)

Könyv- és könyvtártörténet

Csapodi Csaba (MTA Kvtára): a/ a XV. századi magyar könyvtárak. (B.n.f.) - b/ "Liber de septem signis". (B.n.f.)

Csanak Dóra, F. (MTA Kvtára): Az Akadémiai Könyvtár történetének egyes szakaszai. (Teleki-könyvtár, Toldy Ferenc müködésének időszaka.) (B.n.f.)

Csik Mihály (Kunszentmártoni Járási Kvt.): Szolnok megye könyvtárainak története a két világháboru között. (B.f.)

Fodor Pálné (Pécsi Megyei Kvt.): Olvasókörök Baranyában az első világháboru után. (B.n.f.)

Győri Megyei Könyvtár munkaközössége: Győr-Sopron megye könyvtártörténete. (B.n.f.)

Lencsés Ferenc (Székesfehérvári Megyei Kvt.): A martonvásári községi könyvtár története. (B.f.)

Kelecsényi Gábor (OSzK): A debreceni nyomda első problematikus évtizedei. (B.n.f.)

Pápay Lászlóné (Szolnoki Megyei Kvt.): Az általános iskolás koru lakosság könyvtári ellátása és olvasási kulturájának alakulása Szolnokon 1945-től 1965-ig. (B.n.f.)

Rózsahegyi István (Szolnoki Megyei Kvt.): A közkönyvtárak 20 éve. Szolnok megye könyvtárainak helyzete, fejlődése a felszabadulástól napjainkig. (B.n.f.)

Vonsik Gyuláné (Salgótarjáni Megyei Kvt.): A könyvnyomtatás helyzete a reformáció és ellenreformáció időszakában Magyarországon. (B.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁGBÓL

A ZENTRALINSTITUT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN FORDITÁSAI

A berlini Zentralinstitut für Bibliothekswesen rendszeresen közli a könyvtári szakirodalom német nyelvü fordításainak jegyzékét a "Der Bibliothekar" cimü folyóiratban. Az Intézet a jegyzék alapján kért forditásokat Könyvtártudományi Szakkönyvtárunknak megküldi.

Tájékoztatás végett közöljük az 1965-ben közzétett két jegyzék xerox-másolatát. (Érdekesség képpen csillaggal jelöltük a jegyzékben szereplő magyar tételeket.)

Übersetzungen bibliothekarischer Fachliteratur

Funktion — Aufgaben

Bukovský, Miroslav
Schlußwort bei der Bekanntgabe der Ergebnisse des zentralen Wettbewerbs des XIII. Jahrganges „Wir bauen eine mustergültige Volksbücherei".
Übers. aus d. Tschechischen. Sign.: Ü 1536
Aus: Čtenář, 1963, H. 9, S. 282—283.

Chrenkowa, A. A.
Das System der methodischen Anleitung der Bibliotheken in der UdSSR.
Übers. aus d. Russischen. Sign.: Ü 1522
Aus: Trudy. Tom V. 1961. S. 90—111.

Die Entwicklung der öffentlichen Bibliotheken im Lichte der Zahlen.
Übers. aus d. Rumänischen. Sign.: Ü 1525
Aus: Călăuza bibliotecarului, 1963, H. 7, S. 289 bis 295.

Lewicka, Krystyna
Registrator oder Ratgeber? Über die pädagogische Funktion des Bibliothekars in der Freihandausleihe.
Übers. aus d. Polnischen. Sign.: Ü 1558
Aus: Bibliotekarz, 1964, Nr. 4, S. 108—110.

Stantschew, M.
Die wissenschaftliche Tendenz und einige andere Probleme bei der Entwicklung der Bibliotheken unter den Bedingungen der Hauptstadt.
Übers. aus d. Bulgarischen. Sign.: Ü 1542
Aus: Bibliotekar (Sofia), 1963, H. 9, S. 21—25.

Sykora, Jozef
Wie geht es weiter? Über Probleme der kleinen Bibliotheken und über ihren Anteil an der gesamten Leistung des Bibliothekswesens.
Übers. aus d. Tschechischen. Sign.: Ü 1537
Aus: Čtenář, 1963, H. 10, S. 331—333.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Vinárek, Josef
Geltendmachung der Prinzipien der internationalen sozialistischen Arbeitsteilung im Bibliothekswesen.
Übers. aus d. Tschechischen. Sign.: Ü 1559
Aus: Knihovník, 1963, H. 9, S. 275–276.

Bekanntmachung des Ministeriums für Schulwesen und Kultur vom 25. Juni 1963 über die Nachweisführung der Bibliotheken des einheitlichen Systems, über den Leihverkehr zwischen den Bibliotheken und über das vorrangige Recht der Bibliotheken bei der Erwerbung von Literatur, Zeitschriften und anderen Sammelmaterialien.
Übers. aus d. Tschechischen. Sign.: Ü 1523
Aus: Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, Vydána dne 13. července 1964, Nr. 51, S. 209–212.

Ausbildung

Auskunft über die Aufnahmebedingungen für die Tages- und Abendabteilung des Leningrader Staatlichen N. K. Krupskaja-Instituts für Kultur für das Jahr 1964.
Übers. aus d. Russischen. Sign.: Ü 1560
Leningrad: Leningradski gos. institut kultury im. N. K. Krupskoi 1964. 4 S.

Bestand

Drosdowa, N. N.
Entwicklungsstand und -perspektiven der Buchbestände in den Rayon- und Dorfbibliotheken.
Übers. aus d. Russischen. Sign.: Ü 1521
Aus: Trudy. Tom V. 1961, S. 65–89.

Erschließung

Theoretische Konferenz über grundlegende Probleme des Sachkataloges.
Übers. aus d. Russischen. Sign.: Ü 1519
Aus: Sowetskaja bibliografija, 1963, H. 4 (80), S. 106–111.

Wazadse, I. Je.
Die Beratung der Moskauer Bibliotheken über die Koordinierung ihrer Arbeit auf dem Gebiet der bibliographischen Auskunftsarbeit und der wissenschaftlich-informatorischen Bibliographie.
Übers. aus d. Russischen. Sign.: Ü 1518
Aus: Sowetskaja bibliografija, 1963, H. 4 (80), S. 115–117.

Vermittlung

Belawenzewa, G. N.
Das Studium der Leserinteressen in den Stadt- und Gebietsbibliotheken der RSFSR.
Übers. aus d. Russischen. Sign.: Ü 1482
Aus: Biblioteki SSSR. Opyt raboty. Wypusk 19. 1962. S. 38–52.

Bau – Organisation

Guth, Miroslav, Drahoslav Gawrecki und Vladimír Rada
Verwerten wir die sowjetischen Erfahrungen beim Bau und bei der Technisierung von Bibliotheken.
Übers. aus d. Tschechischen. Sign.: Ü 1555
Aus: Technická knihovna, 1964, H. 6, S. 161 bis 179.

Kowalenok, L. W., und N. A. Smirnowa
Über die Arbeitsnormung in Massenbibliotheken der RSFSR.
Übers. aus d. Russischen. Sign.: Ü 1524
Aus: Biblioteki SSSR. Opyt raboty. Wypusk 23. 1963. S. 65–85.

Nepustil, Bohumír, und Julie Krivinková
Bibliotheksminimum. Handbuch für Mitarbeiter von Fachbibliotheken und Patientenbibliotheken in Einrichtungen des Gesundheitswesens.
Übers. aus d. Tschechischen. Sign.: Ü 1529–1531
Praha: Státní zdravotnické nakladatelství 1963. S. 98–103, 109–113, 122–141.

Der Raumbedarf der Bibliothek.
Übers. aus d. Tschechischen. Sign.: Ü 1544
Aus: Jak zařídíme knihovnu. Příručka pro vybavení a zařízení středních a menších knihoven. Praha: Orbis 1962. S. 10–12.

Sallai, István, und Tibor Tombor
Raumgestaltung und Einrichtung der modernen allgemeinbildenden Bibliothek.
Übers. aus d. Ungarischen. Sign.: Ü 1549
Aus: A könyvtáros, 1962, H. 1, S. 10–13; H. 3, S. 140–143; H. 4, S. 202–203; H. 5, S. 276–278.

(Der Bibliothekar. 19. Jg. 1965. 1. no. 110–111. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Anordnung über die Gewerkschaftsbibliothek. Aus: Beschluß des Präsidiums des Zentralrats der Gewerkschaften der UdSSR. Protokoll Nr. 14, Punkt 8, 17. Juli 1964.
Moskau: Profisdat 1964. S. 3–9.
Übers. aus d. Russ. 9 S. Sign.: Ü 10684

*A Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkaterve (1964.szept.–1965.aug.).
Budapest: Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1964. 10 S.
Der Arbeitsplan der Bibliothekswissenschaftlichen und Methodischen Zentrale der Széchényi-Bibliothek in Budapest (Sept. 1964—Aug. 1965).
Übers. aus d. Ungar. 19 S. Sign.: Ü 10503

Metoditscheskije zentry bibliotetschnoi raboty w SSSR.
Material rabotschego soweschanija sawedujustschich metoditscheskich zentrow w Budapeschte, w dekabre 1964 g.
Budapest: o. Verl. 1964. 36 S.
Die methodischen Zentren der Bibliotheksarbeit in der UdSSR.
Material der Arbeitskonferenz der Leiter methodischer Zentren in Budapest, im Dezember 1964. Informationsbericht 4.
Übers. aus d. Russ. 50 S. Sign.: Ü 10528

Möhlenbrock, Sigurd
Att planera för framtiden. Om generalplanering på biblioteksfronten i teori och praktik. Mit Abb., Tab. u. e. Kte.
Lund: Biblioteksjänst 1963. 115 S.
Zur Planung für die Zukunft. Über die allgemeine Planung von Bibliotheken in Theorie und Praxis. S. 35–53.
Übers. aus d. Schwed. 39 S. Sign.: Ü 10533

* Onódy, Miklós
A könyvtári munka elemzése tiz községben. Mit 4 Tab.
In: Könyvtáros, 1964, H. 8, S. 453–456.
Die Analyse der bibliothekarischen Arbeit in 10 Gemeinden.
Übers. aus d. Ungar. 9 S. Sign.: Ü 10525

Rabei, M. I.
O normirowanii bibliotetschnogo truda w uslowijach krupnych i srednich bibliotek.
An: Trudy. Tom III.
Moskwa: Gos. ord. Lenina biblioteka SSSR im. W. I. Lenina 1959. S. 105–146.
Über die Normung der Bibliotheksarbeit in großen und mittleren Bibliotheken.
Übers. aus d. Russ. 67 S. Sign.: Ü 10509

Siromachow, D.
Raswitijeto na okrushnite biblioteki kato zentralni massowi biblioteki d nautschen uklon. Resjume ot doklada.
In: Bibliotekar, Sofija, Jg. IX, 1963, S. 2–7.
Die Entwicklung der Bezirksbibliotheken als zentrale Massenbibliotheken mit wissenschaftlicher Tendenz. Resümee eines Vortrags.
Übers. aus d. Bulgar. 11 S. Sign.: Ü 10501

Standards of Quality for Bookmobile Service. By the Subcommittee on Bookmobile Standards, Public Library Association.
Chicago: American Library Association 1963. 16 S.
Qualitätsnormen für die Arbeit von Fahrbüchereien.
Übers. aus d. Amerikan. 15 S. Sign.: Ü 10504

Über Maßnahmen zur weiteren Verbesserung der Arbeit der Gewerkschaftsbibliotheken. Aus: Beschluß des Präsidiums des Zentralrats der Gewerkschaften der UdSSR. Protokoll Nr. 17, Punkt 9, vom 14. August 1964. o. Quellenangabe.
Übers. aus d. Russ. 7 S. Sign.: Ü 10685

Wanejew, A. N.
Nautschnaja rabota Kirowskoi oblastnoi biblioteki imeni A. I. Gerzena.
In: Biblioteki SSSR. Opyt raboty. Wypusk 21. Moskwa: Gos. ord. Lenina biblioteka SSSR im. W. I. Lenina 1962. S. 19–33.
Die wissenschaftliche Arbeit der Kirower Gebietsbibliothek A. I. Herzen.
Übers. aus d. Russ. 23 S. Sign.: Ü 10526

Zarzębski, Tadeusz
Publiczne biblioteki powszechne w 1963 roku (w świetle sprawozdań statystycznych). Mit Tab. und graphischen Darstellungen.
In: Bibliotekarz, Jg. 31, 1964, Nr. 6, S. 163–171.
Öffentliche Volksbüchereien im Jahre 1963 (im Lichte der statistischen Berichte).
Übers. aus d. Poln. 13 S. Sign.: Ü 10531

Zásady dalsího rozvoje síte lidových knihoven.
o. Ersch. verm. 1964. 18 S.
Grundsätze für die Weiterentwicklung des Netzes der Volksbüchereien.
Übers. aus d. Tschech. 26 S. Sign.: Ü 10502

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Vermittlung

Hyhlík, Frantisek
Psychologie mladého čtenáře. Hrsg.: Státni knihovna ČSSR.
Praha: Státni pedagogické nakladatelstvi 1963. 139 S.
Die Psychologie des jugendlichen Lesers.
S. 58—131: Die Erforschung der Lektüre der heranreifenden Jugend. — Die erzieherische Bedeutung der Arbeit des Bibliothekars mit der Jugend.
Übers. aus d. Tschech. 148 S. Sign.: Ü 10494

Parnowski, Tadeusz
Czytelnictwo a problematyka kultury masowej.
In: Nowa Szkoła, 1964, H. 4, S. 6—8.
Lesewesen und Problematik der Massenkultur.
Übers. aus d. Poln. 10 S. Sign.: Ü 10524

Przecławska, Anna
Przeglad wyników badań czytelnictwa dzieci i młodzieży. Mit Tab. o. Ersch. verm. S. 54—80.
Übersicht der Untersuchungsergebnisse des Leseproblems bei Kindern und Jugendlichen.
Übers. aus d. Poln. 44 S. Sign.: Ü 10532

Bau — Organisation

Pashchenko, F. N.
Directions and Technical Specifications for the Design of Libraries in Specialized Schools of Higher and of Secondary Education in the USSR. Mit Grundrißskizzen.
In: Libri, 1964, Nr. 2, S. 136—167.
Vorschriften und Beschreibung der Technik für die Projektierung von Bibliotheken in Spezialhochschulen und in Fachschulen in der UdSSR.
S. 139—161: Übers. aus d. Engl. 37 S. — Auszug.
Sign.: Ü 10527

Rzepka, Wiesław
Projekty typowych bibliotek dla miast: 5, 10 i 15 tys. mieszkańców.
Mit Abb., Grundrissen u. Tab.
In: Bibliotekarz, Jg. 31, 1964, Nr. 7/8, S. 194—200.
Projekte von Typenbibliotheken für Städte mit 5 000, 10 000 und 15 000 Einwohnern.
Übers. aus d. Poln. 8 S. Sign.: Ü 10507

* Sallai, István
Über die Richtnummern der Unterbringung und Einrichtung der allgemeinbildenden Bibliotheken. Mit Tab.
Ohne Quellenangabe.
Übers. aus d. Ungar. 6 gez. Bl. — Fotokopie.
Sign.: Ü 10504

Sedlaczek, Franciszek
Bibliotekarz i architekt muszą współpracować.
In: Bibliotekarz, Jg. 31, 1964, Nr. 7/8, S. 206—207.
Der Bibliothekar und der Architekt müssen zusammenarbeiten.
Übers. aus d. Poln. 4 S. Sign.: Ü 10506

Ulveling, Ralph A.
Problems of Library Construction.
In: The Library Quarterly, Jg. 33, 1963, Nr. 1, S. 91—101.
Probleme des Bibliotheksbaus.
Übers. aus d. Amerikan. 21 S. Sign.: Ü 10505

Wierzbicki, Jerzy
Biblioteki typowe dla miast: 20 000 i 25 000 mieszkańców. Mit Grundrißskizzen u. Tab.
In: Bibliotekarz, Jg. 31, 1964, Nr. 7/8, S. 201—206.
Typenbibliotheken für Städte mit 20 000 und 25 000 Einwohnern.
Übers. aus d. Poln. 9 S. Sign.: Ü 10508

(Der Bibliothekar. 19. Jg. 1965. 4. no. 445-446. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÉT DOKUMENTÁCIÓS SZOLGÁLTATÁSRÓL

A lipcsei Institut für Verwaltunsorganisation und Bürotechnik néhány év óta az iroda- és ügyvitelszervezés kérdéseivel foglalkozó irodalomösszeállításokat tesz közzé sokszorositott formában. Ezek a sorszámozott jegyzékek néhány évre (de maximum tizenöt évre) visszamenőleg tárják fel az anyagot, közölve az esetenként változó időhatárokat. (Az irodalomgyüjtést a jegyzék kiadása után is folytatják és az anyagot folyamatosan kiegészitik.) A regisztrált dokumentumokat fotómásolatban, vagy mikrofilmen bocsátja az Intézet az érdeklődők rendelkezésére. A jegyzék a legfontosabb bel- és külföldi szakirodalomból válogat, külön sorolva fel a folyóiratcikkeket és külön az önálló müveket. Az alapos és részletes cimleirások a cim után a német nyelvü cimforditásokat is közlik. Egy-egy jegyzék témáját szükség szerint bontják a szerkesztők és megadják a résztémák ETO-jelzetét.

Könyvtári szempontból ezek az összeállitások azért különösen értékesek, mert számos, bennünket is közelebbről érdeklő bibliográfia (pl. másolási, sokszorositási eljárások, osztályozás, tájékoztatásügy stb.) éppen a nem könyvtári folyóiratok cikkeit, tehát dokumentáló munkánk számára különben rejtve maradó, az un. szóródásban lévő irodalmat tárja fel.

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ Könyvtártudományi Szakkönyvtára szivélyes cserekapcsolatban áll az Intézettel és folyamatosan megkapja az elkészült bibliográfiákat (néhány régebben készült jegyzék még hiányzik állományából).

Az itt következő magyar nyelvü jegyzékben csillaggal jelöltük meg a hiányzó tételeket. A jelöletlen tételek tehát Könyvtártudományi Szakkönyvtárunkban P 877 raktári számon találhatók.

1. Iroda- és ügyvitelszervezés
2. Gépi lyukkártyatechnika

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

*3. Üzemszervezet és funkciótervek
*4. Iktatási eljárások; az ügyirat útja
5. Munka- és időtanulmányok az irodában
*6. A leíróiroda berendezése és működése
*7. Gazdasági matematika
8. Másolási eljárások, ofszetnyomás az irodában; sablonnyomás
*9. A számolási munkák központosítása
10. Osztályozási rendszerek
*11. Tervezési és statisztikai eljárások
*12. Űrlapok, bizonylatok és formanyomtatványok tervezése
13. Gazdaságossági számítások az irodában
14. Gépi válogatás (peremlyukasztásos, réselt és vizuális lyukkártyák)
*15. Hiradásügy az ügyvitelben
*16. Az irányító munka megszervezése
17. Iróautomaták és cimirógépek
*18. A forgalombonyolító részleg megszervezése
19. Postafeldolgozógépek
20. Vegyi irodaszerek (másolási eljárások, sokszorositó papirok, karbonpapir, pecsételés, radirozó berendezés, ragasztószalagok stb.)
*21. Elektromos számitógépek alkalmazása az ipari üzemben
22. Az irásbeli munkák ésszerüsitése
23. Zajszigetelés az irodában
24. Irodavilágitás; a szinekkel kapcsolatos tudnivalók
25. Az irodahelyiség tervezése, a munkahely kialakitása
*26. Kibernetika és szervezés
27. Tájékoztatásügy
28. Diktáló készülékek - távdiktáló berendezések
29. Szolgáltatások ellenőrzése, rendelések feldolgozása, számlabizonylatok, elszámolás, fizetési forgalom
30. Munkarend, utasitások, előirások
31. Sokszorositási technika (elektrosztatikus eljárások - xerográfia; fotókópia - fénymásolás; termo-eljárások - verifax)
32. Az iroda és ügyvitelszervezéssel foglalkozó alapvető fontosságu irodalom
33. Könyvelési, számlázási kérdések
*34. Mikrofilmtechnika, mikrofilmkészülékek stb.

* * * * * *

Szakkönyvtárunk cserekapcsolatot kezdeményezett a Karl-Marx-Stadt-i Forschungsinstitut für Textiltechnologie-val is. Eddig az Intézet rendszeresen készülő - az előbbihez hasonló - irodalomösszeállitásai közül a 33/64. számu jegyzék érkezett be, amely az uj dokumentációs technikával foglalkozik. Anyagát három részre bontja:

a kérdés általában
lyukkártya-eljárások
gépi eljárások

Ennek a vállalkozásnak is az a speciális értéke számunkra, hogy főleg a szóródásban lévő folyóiratcikk-anyagról tájékoztat.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A "RÉGI MAGYARORSZÁGI NYOMTATVÁNYOK" MUNKÁLATAIRÓL

Elkészült a "Régi magyarországi nyomtatványok" cimü kiadvány első kötetének (1473–1600) kézirata. 1961 óta – a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával – kis munkaközösség foglalkozik az Országos Széchényi Könyvtárban a Szabó Károly által szerkesztett és már közel száz esztendős "Régi Magyar Könyvtár" (röviden RMK) első és második kötetének uj feldolgozásával. Ez a munkálat felöleli az összes régi nyomtatványt, amelyet Magyarország területén nyomtak, illetve külföldön – részben vagy egészben – magyar nyelven jelentettek meg. Azonban az RMK-tól eltérően nem a cimlap leirására, hanem elsősorban a régi nyomtatványokra vonatkozó megállapitásokra, azaz az irodalomra, és az egyes példányok lelőhelyére helyezték a szerkesztők a sulypontot. Ezzel kutatók, könyvtárosok stb. számára közvetlenül használható kézikönyv készül.

A tételek a korábbi anyaggyüjtés felhasználásával, lehetőleg az egyes müvek közvetlen tanulmányozásával készülnek. Ha eredetiben nem volt a nyomtatvány hozzáférhető, ugy a róla készült mikrofilmet igyekeztek megszerezni. Ennek során tucatnyi gyüjteményből, több mint tizezer felvételen, mintegy kétszáz olyan régi munkához jutott hozzá a Széchényi Könyvtár, amelyek egy része eddig teljesen hozzáférhetetlen volt a hazai kutatás szempontjából.

A feldolgozás és a publikálás időrendben történik, az RMK I. és II. kötetébe tartozó anyag azonban egybevontan. Most elkészült az első korszak (XV–XVI. sz.) egyes tételeinek formába öntése: ezernél több tétel mintegy kétezer gépelt lap terjedelemben. Ez több mint 50 százalékos kiegészitést jelent Szabó Károly kiadványához képest, ezen kivül az RMK megállapitásainak egész sora kerül helyesbitésre. A lelőhelyek ellenőrzésével e vonatkozásban is korszerü adatokkal segitik a kutatást.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az egyes tételek felépitése a következő:

1. tételszám
2. rövid cimleirás (szerző, cim, hely, év, nyomdász , terjedelem, formátum)
3. bibliográfiai hivatkozás a legjobb leirásra
4. szövegközlés (fakszimile-, kritikai-, szövegkiadás)
5. rövid tartalmi meghatározás
6. a nyomtatvány ama részei, amelyeket a cimleirás nem tükröz
7. variáns
8. jegyzet (irodalom, uj megállapitások stb.)
9. könyvdisz
10. más 1601 előtti hazai kiadás
11. lelőhelyek

A következő, az anyag egészéből kiszakitott példának a feladata pusztán az, hogy képet adjon a "Régi magyarországi nyomtatványok" tudományos igényességéről és széleskörü gyakorlati felhasználhatóságáról; a leirás egyes utalásai, jelölései, röviditései a teljes kiadvány és használati utasitása alapján érthetők.

1. 34
2. (HONTER, Johannes): Sententiae ex libris pandectarum iuris civilis decerptae. (Corona) 1539 [Honter]. [52] fol. - 8°
3. RMK II-20.
4. Az előszó szövegkiadása Netoliczkától (Johannes Honterus' ausgewählte Schriften, Wien-Nagyszeben 1898, pp. 202-206.).
5. A Justinianus-féle pandekták rövid mondásokba foglalt kivonata.
6. Az előszót Honter irta [Szapolyai] János királyhoz. Ennek visszhangjáról tudósit Verancsics Antal Honternek irt levelében (Gyulafehérvár 1540 március 7 - MHHS IX pp. 73-75. - Cf. G.D. Teutsch "ASL" 13 (1876) 113. - Trausch II p. 208.).
7. Az első ivnek az a variánsa, ahol a cimlap egyszinü nyomással készült (a kétszinnyomás jelentőségéről: Gulyás, Könyvnyomtatás p. 55.), s hiányzik belőle az ajánlás, Nagy Barna megállapitása szerint 1544-re tehető uj szedésről készült levonat ("MK" 78 (1962) 217-221.).
8. A mü jelentőségéről többek között Friedrich Teutsch ("ASL" 15 (1878) 239.), Johann Höchsmann (Johannes Honter der Reformator Siebenbürgens und des sächsischen Volkes, Wien 1896, pp. 38-40.), Netoliczka (Ausgewählte p. 32) és Klein (Honter p. 28.) irt.
9. Könyvdiszek: Soltészné pp. 34, 132. (II tábla 1 variánsa Cf. Nagy Barna ibid.)
10. Más XVI. századi kiadás: Brassó 1544 = 55 sz.
11. I Bp OSzK 1 6 - Bp Acad 1 - Bp Univ 1 - Brasov Honterus 1 1 1 - Cluj Univ 1 - Marosvásárhely Teleki-Bolyai 8 - Marosvásárhely Teleki Mh 1 - Sibiu Bruk. 1

III Teutsch D. György

Jelenleg a kézirat adatainak és fogalmazásának összhangba hozatala illet-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ve az adatok ellenőrzése folyik. Megkezdődött a mutatózási munka előkészitése is; a kézikönyv használhatósága ugyanis nagyrészt ezen mulik. A kiadvány használatát az alábbi szempontok szerint készült mutatók segitik majd elő: név, cim, szak, nyelv, nyomda, helynév, lelőhely, valamint a Szabó-, illetve a Sztripszky-számok szerinti mutató. Még ez évben megkezdik a következő, 1601-1650 közötti korszak anyagának előkészitését a budapesti gyüjteményekben hozzá nem férhető müvek felmérésével, illetve ezek mikrofilmjének bekérésével.

Az Országos Széchényi Könyvtár és az MTA közös kiadásában megjelenő kötet remélhetőleg nem csupán a magyar nemzeti bibliográfia legkorábbi századainak korszerü feldolgozásával, de az összes tudomány hazai történetének kézikönyveként haszonnal segiti majd a kutatók és könyvtárosok munkáját.

(Borsa Gedeonnak az OSZK Hiradó 1964. évi 5. számában megjelent cikke alapján.)

TUDAKOZÓDÁS KÜLÖNLEGES ÜGYEKBEN: 170-100

A legtöbb európai fővárosban müködik tudakozó központ, mely telefonon felvilágositást ad a legkülönbözőbb kérdésekben hozzáforduló érdeklődőknek. Ezeket a tudakozókat különböző szervek tartják fenn: a nyugati országokban többségében magánvállalkozások (a párizsi már 1935-ben indult), Prágában a Városi Tanács Népmüvelési Osztályának az intézménye; az NDK-ban és Magyarországon például a posta a fenntartó szerv.

A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Távbeszélő, Tudakozó és Névsorszerkesztő Hivatala jelen formájában 1956-57-től tartja fenn különleges tudakozó szolgálatát.

Naponta 7 és 21 óra között egyidejüleg 2 hivási lehetőség áll az érdeklődők rendelkezésére. A szolgálatot két müszakban összesen 10 fő látja el, akik 7 óránként váltják egymást. Munkaidejük fennmaradó részét a rendes tájékoztatásban töltik. A munkatársak iskolai végzettsége érettségi, ezen kivül 1 fő az ELTE Természettudományi Karának matematika-fizika szakos hallgatója,

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ketten az ELTE nyelvtanfolyamára járnak, egy pedig a Könyvtártudományi és Módszertani Központ Könyvtárosképző Szaktanfolyamán tanul. A szervezett oktatásban résztvevőkön kivül majd mindnyájan tanulnak valamilyen nyelvet.

A tájékoztatók rendelkezésére álló segédlet-anyag meglehetősen kevés: jobbára a legfontosabb magyar kiadásu lexikonokra és szótárakra korlátozódik. Beszerzésre mindössze évi 3 ezer forintot kapnak. Munkájuk során a legnagyobb hasznát azoknak a speciális nyilvántartásoknak veszik, melyeket az érdeklődésnek, az igényeknek megfelelően saját ötleteik alapján maguk készitettek, illetve vezetnek.

A Különleges Tudakozónak naponta átlag 600-700 kérdést tesznek fel. A kérdések skálája nagyon széles, viszont hozzávetőleg 50 százalékban gyakorlati jellegüek, mozik, szinházak müsora, üzletek nyitvatartása, sporteredmények után érdeklődnek.

A feltett kérdésekre átlagban 90 százalékban tudnak kielégitő választ adni. A meg nem válaszolt kérdéseket más intézményekhez, könyvtárakhoz, az MTI-hez, a Rádióhoz stb. továbbitják.

Egy-egy kérdés megfejtésére átlagban 1-1 1/2 perc jut. Mindezt kevés apparátussal végül is nem szakemberek végzik. Ha összehasonlitjuk könyvtáraink referensz részlegeinek kapacitásával, mindenképpen tiszteletreméltó teljesitmény! Példának megemlitünk néhányat a közelmultban elhangzott kérdések közül: Ki komponálta az angol himnusz zenéjét? A világ lakosságának hány százaléka analfabéta? Ki kapta az első Beethowen-gyürüdijat?

Legközelebbi fejlesztési terveik között szerepel segédleteik bővitése, valamint a munkatársak függetlenitése az egyéb szolgálatok alól. A Tudakozó munkáját nagyban megkönnyitené, még igényesebbé tenné, ha közelebbi, közvetlen kapcsolatot létesithetne könyvtáraink tájékoztató részlegeivel. A posta szivesen támogatna egy olyan elképzelést, amint azt Palatin János, a Távbeszélő, Tudakozó és Névsorszerkesztő Hivatal vezetője elmondotta, hogy közvetlen telex-kapcsolat létesüljön az egyes könyvtárak, valamint a Tudakozó között. Természetesen ezt könyvtárainknak is szorgalmazni kellene, és bizonyára mindenki, de elsősorban a felvilágositást várók, a kutatók látnák hasznát.

(Sz. S.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Röviden

Konferenciák – kongresszusok

AID

A Dokumentálók Nemzetközi Szövetsége (AID) nemzetközi levelezői kollokviumot tartott 1965-ben. Ennek főbb témái a következők voltak: a különböző dokumentumok jellemzése, a dokumentumok felismerése és azonositása, a dokumentumok létrehozásának szervezése és szabványositása (szerzői referátumok, stilus, külalak), szerzői jog, egy egyetemes tájékoztatási nyelv előnyei, a tájékoztatás uj eszközei (rádió, televizió, film) stb. Az AID a beérkező anyagról elemző összefoglalót ad ki. A kollokvium Párizsban a résztvevők összejövetelével ért véget. Ezen a legjobb pályamunkát 500 dollárral dijazták. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 3. no.)

FID

1965 október 10–16-án rendezik meg Washingtonban a FID 31. évi kongresszusát. Az összejövetel tárgysorozatán a következő öt témakör szerepel:

1. Dokumentálóképzés
2. A tájékoztatás szervezése a dokumentáció számára
3. Tudományos és müszaki tájékoztatási igények
4. A társadalom tájékoztatási szükségletei
5. Dokumentáció és dokumentációs rendszerek tervezése. Alapelvek.

■ ■ ■ ■

A FID 1966. szeptember 19–24-e között Hágában tartja 32. évi konferenciáját, melynek feladata az, hogy a FID-program fontos területeit megvitassa a megadott témacsoportok szerint:

Egyetemes Tizedes Osztályozás
A tájékoztatás elméleti alapjainak kutatása
Gépi eljárások és módszerek elmélete
Müködésben lévő gépi eljárások és módszerek

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Müszaki tájékoztatás az ipar számára
Terminológia és lexikográfia

A megvitatásra kerülő szakterületek végleges kiválasztása az 1965. évi washingtoni konferencián történik. Ezután kerül sor az ülésszakok és a napirend kialakitására.

Ugy tervezik, hogy az egyes területeket a bizottság mindenkori elnöke ismertesse. Az ülésszakokon való aktiv részvétel érdekében az egyes területek iránt érdeklődők tanulmányaikat megvitatásra benyujthatják. Ezeket a munkákat nem publikálják. Beérkezésük határideje az ülésszakot megelőző 6. hónap. A bizottsági elnök jelentésének előkészitésénél felhasználhatja a beküldött tanulmányokat.

Az ülésszakok célja az érdeklődés széleskörü felkeltése és uj kezdeményezések nyilvánosságra kerülése. Határozatokat nem hoznak, de a javaslatokat nyilvántartják, hogy azokat esetleg a megfelelő bizottságok végrehajthassák.

Az ülésszakok plenáris értekezletek lesznek és azokat különböző időben fogják megtartani.

Az Oktatási Bizottság a konferencia előtti vagy utáni héten szümpoziumot tart. Ezen korlátozott számban kb. 50 szakember és megfigyelő vesz majd részt.

IAALD

1965. október 3-9-ig, Washingtonban tartja az International Association of Agricultural Librarians and Documentalists (Mezőgazdasági Könyvtárosok és Dokumentálók Nemzetközi Szövetsége) 3. világkongresszusát.

A kongresszuson a következő témák kerülnek előadásra, illetőleg megvitatásra:

1. Mezőgazdasági könyvtárosok alapvető szükségletei
2. Könyvtári források és nemzetközi együttmüködés
3. Uj technikai eljárások
4. Gépesités és automatizálás
5. Mezőgazdasági könyvtárosok oktatása és képzése

A kongresszus részletesen megtárgyalja a mezőgazdasági könyvtárak nemzetközi hálózatának fejlesztését.

A kongresszus anyaga a Quarterly Bulletin-ben jelenik meg.

IFLA

Az IFLA ez év augusztus 16-21-én Helsinkiben tartotta 31. ülésszakát, melyen a magyar könyvtárosokat dr. Székely Sándor, az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ igazgatója képviselte. A Könyvtári Figyelő következő számában részletes beszámolót közlünk a konferenciáról.

****

Az első orvostudományi tájékoztatási kongresszust 1965 szeptemberében rendezik Amsterdamban. (B. Bibl. Fr. 10. ann. 1965. 6. no. 243.p.)

****

Az első nemzetközi mikrográfiai kongresszust 1965. nov. 17-19-én rendezik Tokióban. A kongresszussal egyidőben világkiállitáson mutatják be a mikrográfia termékeit és a legujabb technikai eljárásokat. (Biblos. 14. Jg. 1965. 2. no.109.p.)

****

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

1965 októberében nemzetközi értekezlet lesz Rómában az automatikus adatkezelés gazdasági kérdéseiről. (Bibliogr. Doc. Termin. 1965. 1.no. 22.p.)

****

Lőcsén junius 9-10-én tartották a csehszlovák közmüvelődési könyvtárosok országos értekezletüket. Ez az összejövetel szolgált alkalmul a bvlk (budujeme vzornou lidovou knihovnu) mozgalom megindulása 15. évfordulójának megünneplésére. Az értekezleten a prágai és pozsonyi müvelődési minisztériumok képviselői a megyei és a müvelődésügyi minisztériumhoz tartozó tudományos könyvtárak, valamint a kiemelkedő munkát végző és ezért kitüntetett könyvtárak vezetői vettek részt. Külföldi vendégeket is hivtak, az NDK-ból és Magyarországról egy-egy küldött vett részt a konferencián. A beszámolót Mihalička pozsonyi miniszterhelyettes tartotta. Beszéde után sor került a kiemelkedő munkát végző könyvtárak kitüntetésére.

A konferencia második napján vitatták meg a közmüvelődési könyvtárak munkáját. A vitában felszólalt a német és a magyar küldött. A konferencia Lipovský elvtárs, a csehszlovák müvelődési minisztérium könyvtárosztálya vezetőjének zárszavával ért véget.

****

A "Biblioglobus" hirei

Amint egy Unesco-körkérdésre adott válaszokból kiderül, a földkerekség 139 országa közül csak 72 országban van olyan állami könyvtár, amely a nemzeti irodalmat gyüjti. Első helyen a Szovjetunió áll: 16 nemzeti könyvtára összesen 62 milliós állománnyal rendelkezik. (Biblos. 14. Jg. 1965. 2. no. 1o8. p.)

1963-1964-ben 15 hónapon keresztül dolgozott az UNESCO mikrofilmező csoportja az Egyesült Arab Köztársaságban. Ez alatt az idő alatt 2028 kéziratról több mint 900 000 felvételt készitettek, értékes nyomtatványokat mikrofilmeztek és bibliográfiai feltáró munkát végeztek. (Biblos. 14. Jg. 1965. 2. no. 1o8. p.)

Az IFLA bizottságot alakitott a könyvtári gépesitési lehetőségek tanulmányozására. Valószinüleg együtt fognak müködni a FID-del. Elnöke dr. W. Rittberger, Euratom, Ispra (Olaszország). (Bibliogr. Doc. Termin. 1964. 6. no. 195. p.)

Megalakult a francia szakkönyvtárak és dokumentációs központok dolgozóinak egyesülete: ADBS (Assotiation française des documentalistes et bibliothécaires specialiés). (Bibliogr. Doc. Termin. 1965.2.no. 45. p.)

A londoni "Scientific Informations Consultants Ltd" elhatározta a Szovjetunióban megjelenő "Novüe Knigi" és a "Godovüj Plan Publikacii" bibliográfiai kiadványok megfelelő részének rendszeres forditását. (Bibliogr. Doc. Termin. 1964. 6.no. 187. p.)

A walesi könyvtárosképző kollégium könyvtárát, mint a legfiatalabb könyvtártudományi szakgyüjteményt az Osztályozási Kutató Csoport által kidolgozott könyvtártudományi szakrend szerint osztályozzák. Az osztályozási rendszernek ez az első gyakorlati alkalmazása és máris széleskörü érdeklődést váltott ki. Szóba került a Library Association könyvtárába történő esetleges bevezetése is. A munkát David Batty, a kollégium tanára vezeti. (Liaison. 1965. aug. 60.p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az indiai kormány Shiyali Ramamrita Ranganathan-nak a "Könyvtártudomány Nemzeti Tanitómestere" címet adományozta munkásságának elismeréséül. (Ann. Libr. Sci. Doc. 12. vol. 1965. 1. no. [1.] p.)

Az angol Library Association 1966. március 14-21-én első izben rendezi meg az Egyesült Királyságban az Országos Könyvtárhetet. A jövőben minden évben sor kerül könyvtárhét rendezésére. (B. Unesco Bibl. 19. vol. 1965. 3. no. 180. p.)

Dániában ez év áprilisában uj könyvtári törvény lépett életbe. A törvény többek között a könyvtárak lehetőség szerinti centralizálására, nagyobb központi könyvtárak kialakitására törekszik. Az iskolai könyvtárak a helyi könyvtáraktól különválnak és az iskola saját irányitása alá kerülnek, bár szoros együttmüködésük a helyi könyvtárakkal természetesen megmarad. - A törvény a hanglemezeket, magnetofonszalagokat és diapozitivokat is a könyvtárak munkaeszközei közé sorolja és a könyvtárak profiljába tartozónak ismeri el. (Der Bibliothekar. 19. Jg. 1965. 6. no. 616-617. p.)

A bibliográfiai kiadványairól és szolgáltatásairól jól ismert Robert Maxwell cég ez év juliusában a legujabb könyvtártudományi, dokumentációs és tájékoztatási irodalmat bemutató kiállitást rendezett Oxfordban. Ezen a kiállitáson mutatták be a cég uj épületében alkalmazásra kerülő uj könyvtári és raktározási eljárásokat és berendezéseket is. (Aslib Proc. 17. vol. 1965. 7. no. 206. p.)

A cég legfontosabb szolgáltatásait a Könyvtári Figyelő ezévi 2/3. száma ismertette.

1962 óta mintegy 1200 könyvtárost képeztek ki az NDK egész területéről a sondershauseni "Erich Weinert" könyvtárosképző iskolában. A kastélyépület keleti szárnyában a továbbképzés központját helyezték el. Az eddigi képzési formák mellett tervezik uj speciális tanfolyamok megindítását, valamint kibernetikus eszközök alkalmazásával uj oktatási módszerek kipróbálását. (Börsenblatt. Leipzig. 132. Jg. 1965. 28. no. 582. p.)

Az angliai Természettudományi és Müszaki Tájékoztatási Hivatal (OSTI) országos felmérést kezdeményezett, hogy megállapitsa a természettudományi és müszaki tájékoztatásban dolgozók számát és képzettségi szintjét.

A felmérést kétfajta kérdőivvel végzik. Egyiket az intézmény vezetősége, másikat maguk a tájékoztatásban dolgozók töltik ki. Hogy a vizsgálat "titkosságát" és lehetséges objektivitását biztositsák, a kérdőiveken "név" és "intézmény" rovat nem szerepel. (Aslib. Proc. 17. vol. 1965. 7. no. 206. p.)

Öt éves kutatás eredményeként született meg az Egyesült Államokban a csökkent látók olvasmányait biztositó kiadási terv. A programban szereplő könyvek betüi 18 nyomdai pont nagyságuak lesznek; ezt a méretet a nyomdai uton előállitott könyv lapról-lapra történő fotó-nagyitásával érik el. Becslések szerint 4 millió fölött van azoknak a száma, akik csak ilyen könyvet tudnak olvasni. Az uj sorozatot elsősorban különféle intézmények és könyvtárak szerezhetik be. (Library Journal. 90. vol. 1965. 12. no. 2794-2795. p.)

A Harvard Egyetem kantoni származásu meghivott előadója, Ieoh Ming Pei épitész kapott megbizást az egyetem John F. Kennedy emlékkönyvtára megtervezésére. A kinai épitész nevéhez több fontos középület tervezése füződik. (Wilson Libr. B. 39. vol. 1964-1965. 6. no. 465-467. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az Association of Assistant Librarians (az angol Könyvtáros Szövetség egyik tagozata) amerikai körutazásának sikerén felbuzdulva, most annak lehetőségeit vizsgálja: miképpen tudna 1965 őszén tizenhatnapos utazást lebonyolitani a Szovjetunióban.

Az ut tervezett állomásai ezek lennének: utban a Szovjetunió felé Budapest, azután Kiev, Leningrád és Moszkva. (Liaison. 1964. October. 62.p.)

A National Science Foundation 27 100 dolláros támogatást adott az amerikai Müszaki Könyvtárak Szövetségének, hogy abból finanszirozza a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti delegáció-cserék kapcsán a Szovjetunióba látogató amerikai müszaki könyvtárosok utazását. (Naucsn. Tehn. Inform. 1965. 5. no. 49. p.)

Tájékoztatásvisszakeresés, gépesités

Az Unesco és a FID megállapodott hogy közös szerkesztésben összeállitja a tájékoztatás uj gépesitési módszereinek 300 müszavát. Az összegyüjtött anyagot egyelőre sokszorositásban adták közre és küldték meg hozzászólásra a nemzeti tagoknak és a nemzetközi szervezeteknek. Ezek észrevételeinek beérkezése után készitik el végleges formájában a kiadványt. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 3. no.)

A sheffieldi egyetem könyvtárosképző tanszéke megbizást és 12 714 font támogatást kapott az angol Tudományos Kutatási Tanácstól a következő 3 éves kutatás elvégzésére: Tárgyszómutatók és az automatikus tájékoztatás-visszakeresés. A megbizást személy szerint a tanszék tagja, Michael F. Lynch kapta, aki négy esztendőt töltött az Egyesült Államokban és a Chemical Abstracts szerkesztőségében dolgozott. Lynch kutatásai során elsősorban a publikált tájékoztatási anyaghoz való egyszerübb és gyorsabb hozzáférés módozatait kivánja kidolgozni. Kiindulópontul a periodikus irodalom anyagát feltáró – és a tudományos kutatók körében elsőrendü segédeszközként számontartott – tárgyszómutató szolgál. A nyomtatott mutató az anyagnak csak korlátozott szempontok szerint történő feltárását teszi lehetővé, ezért van szükség a digitális számitógépek alkalmazásának kidolgozására. (Liaison. 1965. aug. 59. p.)

A Herner and Co. (Egyesült Államok) cég külön osztályt szervezett, melynek az a feladata, hogy a különböző információvisszakereső rendszerek hatékonyságát vizsgálja. A rendszer hatékonyságát százalékosan fejezik ki, s azt vizsgálják, hogy hogyan aránylik a rendszer által valamely kérdésre válaszként megadott helyes dokumentumok száma a rendszerben tárolt s a kérdésre helyes választ adó dokumentumok teljes számához. A vizsgálati programot ugy kivánják felépiteni, hogy az egyben a rendszer müködésének hibáira és a hibák okára is rámutasson. (Naucsn.Tehn.Inform. 1965. 5. no. 49. p.)

1966-tól elektronikus adatfeldolgozó berendezés végzi majd a Frankfurt am Main-i Deutsche Bibliothekban a német nyelvü irodalom bibliográfiájának összeállitását. Az irodalom mennyiségének rohamos növekedése és a személyzethiány teszi szükségessé ennek a technikai segédeszköznek az igénybevételét. A hetenként, valamint féléves és ötéves kumulációban megjelenő bibliográfia évenként kb.13 000 nyomtatott oldalnyi terjedelmü. Hogy biztositsák az adatfeldolgozó gép zökkenőmentes bekapcsolását a bibliográfia készitésének munkafolyamatába, a legszorosabb együttmüködést tervezik a Deutsche Bibliothek és az ugyancsak Frankfurtban felállitandó Dokumentationszentrum für Forschung, Lehre und Organisation között. (Biblos. 14. Jg. 1965. 2. no. 1o5. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az amerikai országos orvostudományi könyvtár MEDLARS kereső központokat létesit. A MEDLARS - mint ismeretes - a National Library of Medicine (NLM) számitógépen alapuló adattároló és visszakereső rendszere.

A MEDLARS kereső központoknak az a feladatuk, hogy az NLM mágneses szalagjainak másolatai segitségével az irodalomkutatásra vonatkozó regionális igényeket kielégitsék. Az első központot a Kaliforniai Egyetemen létesitették, a második most van az alakulás stádiumában a Coloradoi Egyetemen. Az előkészitésre fordítható idő hat hónap, a rendelkezésre álló összeg 25 000 dollár. A megállapodás értelmében az Országos Orvostudományi Könyvtár képezi ki az egyetem könyvtárosait a speciális munkára, ennek fejében az jelentéseket készit a rendszer használatáról és a használat során felmerült igényekről. (Library Journal. 90. vol. 1965. 12. no. 2788.p.)

■ ■

Anglia is bekapcsolódik kisérleti célból a MEDLARS hálózatba. A három éves államilag támogatott vállalkozás országon belüli együttmüködésen alapszik: a University of Newcastle-upon-Tyne állitja fel és kezeli a tájékoztatás-visszakereső szolgálatot, a National Lending Library of Science and Technology pedig gondoskodik a rendszer dokumentum-fedezetéről és az indexeléssel kapcsolatos teendők ellátásáról.

Nem csupán arról van szó, hogy átveszik és alkalmazzák az amerikai Országos Orvosi Könyvtár által kidolgozott módszereket, hanem a MEDLARS mágneses szalagjairól is másolatot készitenek. A vállalkozásban résztvevő két intézmény néhány tagja most a National Library of Medicine-ben részesül előkészitésben. Azt tervezik, hogy az előkészitő szakasz kb. egy évet vesz igénybe és az angliai MEDLARS 1966 eleje táján kezdi meg kisérleti müködését. (Libr. J. 90. vol. 1965. 13. no. 2990-2991. p.)

■ ■

Magyarország a külföldi szaksajtóban

Az Unesco Bibliographie, Documentation, Terminologie folyóirata 1965. májusi számában a folyóiratban szokatlanul bő egyoldalas ismertetésben mutatja be a Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiáját, amelyet Budapest történetéről állitott össze. (A bibliográfiát a Könyvtári Figyelő 1964. évi 6. száma röviden ismerteti.)

**

Az indiai Annals of Library Science and Documentation 1965. évi első száma Lázár Péternek az OMKDK igazgatójának a magyarországi dokumentálóképzésről irt cikkét közli. (Ann.Libr. Sci. Doc. 12. vol. 1965. 1.no.16-31.p.)

**

A berlini Biblothekar c.folyóirat 1965. évi 3. száma (241.p.) két közleményt szentelt Magyarországnak felszabadulása 20. évfordulója alkalmából. "Köszöntjük magyar barátainkat", ez alatt a cim alatt üdvözli Gotthard Rückl, a Zentralinstitut für Bibliothekswesen igazgatója a magyar népet és a magyar könyvtárosokat az évforduló alkalmából. A hasábnyi kis közlemény második része - külön üdvözletét küldve a magyar könyvtárosoknak, kiemeli a magyar és német könyvtárosok szoros összetartozását, az utóbbi években különösen is intenzivvé vált baráti érintkezést, s azokat az ösztönző hatásokat, amelyeket az NDK könyvtárosai kaptak a magyar kollégáktól. "Auch dafür Hálás köszönetünk", fejezi be üdvözletét Rückl, sok sikert kivánva a további gyümölcsöző együttmüködéshez.

A másik közlemény egy kis - pár soros bevezetővel ellátott - bibliográfiai összeállitás "Amit Magyarországról tudni kell" és "Mai magyar irodalom" cimen. Az első csoportban 11, a másodikban 9 német nyelven - részben az NDK-ban, részben a budapesti Corvina kiadásában - megjelent müvet sorol fel az összeállitás.

**

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ÚJABB KÖNYVEK A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁRBAN

Bibliotherapy in hospitals. An annotated bibliography 1900-1961. [Ed. by the] Medical and General Reference Library, Department of Medicine and Surgery Veterans Administration. Washington, 1962. [4], 59 p. 27 cm.
Schsz. 4-1899

016:028.02[615.85]
016:027.6[362.4]

Budapest történetének bibliográfiája. Főszerk. Zoltán József, szerk. Perna László. [Közread. a] Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyüjteménye, [Budapest]. Bp. 30 cm.
4. köt. 1686-1950. Társadalom. 1965. 600 p.
4-1032/4

016:943.915.1
016:30(439.151)
016:796(439.151)
016:39(439.151)

4.4 C 26

Conference on Libraries and Automation, 1963, Warrenton, Virg.
Libraries and automation. Proceedings of the - -. Sponsors: the Library of Congress, [Washington], National Science Foundation, Council on Library Resources, Inc. Ed. by Barbara Evans Markuson. Washington, 1964. XII, 268 p. illusztr. 27 cm.
Bibliogr. több helyütt. 4-1898

025.13[061.3]

4.48 D 66

DIJK, Marcel van
Enregistrement et recherche de l'information documentaire. Méthodes. Moyens. Coûts. Guide pour le choix d'un équipement Préface de Jean E. Humblet. Bruxelles, Pr. Univ. de Bruxelles, (1964.) 164 p. 1 t. 25 cm.
Bibliogr. 162-164. p. 3-2524

002 [65.011.56]

Dresden, Staatliche Kunstsammlungen Kupferstich-Kabinett
[Hundertfünfzig] 150 Jahre russische Graphik 1813-1963. Katalog einer Berliner Privatsammlung. Katalogbearb. Winfried Dierske, Claubrecht Friedrich, Werner Schmidt. Red. und Zstellder Biographien Werner Schmidt. [Dresden], 1964. 329 p. illusztr. 27 cm. 4-1903

069.017(430.2-2.1):76(47)

ELSNER, Hermann A.
Nutzung der Fachliteratur. Eine Einführung in Dokumentation und fachliches Informationswesen. Berlin, Schiele u. Schön, (1964.) 80 p. illusztr. 22 cm.
/Technische Handbücherei 10.1 H./
/FID [publication] 358. No./
Bibliogr. 66-77. p. 3-2549

659.2:002
002.4

FOSKETT, D[ouglas] J[ohn]
Science, humanism and libraries. London, Lockwood, (1964.) IX, 246 p. 23 cm.
/New librarianship series./
Bibliogr. a fejezetek végén.
02(081) 3-2522

11.33 H 27

Handbuch der technischen Dokumentation und Bibliographie. 6. Bd. Internationale Bibliographie der Fachzeitschriften für Technik und Wirtschaft. 4. Ausg. Stand Dezember 1964. Bearb. von. Karl Otto Saur, Bärbel Saur. München, Verl. Dokumentation d. Technik, (1965.) X, 752 p. 22 cm.
Registerteil. (1965). V, 495 p. 3-1997/6
016:5/62(05) 3-1997/6 Reg.
016:[33:658(05)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

HAUDE, Klaus-D.
Literaturzusammenstellung über die Anwendung von Schlitzlochkarten in Dokumentation, Wirtschaft und Verwaltung. 1952-1965. [Hrsg.] Atomkraftwerk Rheinsberg /Mark/, Betriebsteil Berlin, Informationsstelle. Berlin, 1965. 8 lev. 31 cm.
/Literaturzusammenstellung 40/65. No./
Soksz.
4-1947

002.4[651.838.4]:016
651.838.4:016

Ş.11 H 59
HELWIG, Hellmuth
Das deutsche Buchbinder-Handwerk. Handwerks- und Kulturgeschichte. Stuttgart, Hiersemann. 26 cm.
1. Bd. 1962. XX, 352 p. 9 t.
2. Bd. 1965. XXIII, 428 p. 12 t.
686.1(43)(091)
4-833/1-2

Hungarian library directory. (General ed. Lili Faragó [Lászlóné]. Transl. István Gombocz.) [Ed. by the] O[rszágos] Sz[échényi] K[önyvtár] Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 23 cm.
Soksz.
1. vol. 1965. XLVII, 684 p.
3-2587
02(058.7)(439)

IRWIN, Raymond
The heritage of the English library. London, Allen and Unwin, (1964.) 296 p. 23 cm.
Bibliogr. 279-282. p.
3-2543
02(091)(081)

Ş.3 J 11
J[ACKSON] STRAUSS, Lucille - STRIEBY, Irene M. - BROWN, Alberta L.
Scientific and technical libraries. Their organization and administration. (Rev.ed. 3. print.) New York - London - Sydney, Wiley, (1964.) XI, 398 p. 24 cm.
/Library science and documentation. A series of texts and monographs 4. vol./
Bibliogr. a fejezetek végén.
3-2528
026:5/62]:02(022)

KAMENECKIJ, A(lekszandr) T(araszovics)
Malaja mehanizacija knizsnüh magazinov i szkladov. Moszkva, Kniga, 1965. 135 p. illusztr. 21 cm.
2-1928
025.13:[022.43:022.7/.9

Mathematical theories of relevance with respect to the problems of indexing. Report no. 2. HILLMAN, Donald J.: An algorithm for document characterization. [Ed. by the] (Center for the Information Sciences Lehigh University) (Bethlehem, Pa.) 1965. [2], 56 lev. 29 cm.
Soksz.
Bibliogr. 55-56. lev.
4-1856
512.831:007

Opütnüe normü vürabotki i vremeni na osznovnüe proceszszü bibliotecsnoj rabotü dlja maszszovüh bibliotek, imejuscsih v state 2-8 cselovek. [Izd.] Biblioteka SzSzSzR im V.I. Lenina, [Moszkva]. [Moszkva, 1965.] 11 lev. har. 22 cm.
Soksz.
4-1880
021.89(083.76)(47):027.5.022

Perszpektivnüj plan razvitija rekomendatel'noj bibliografii na 1965-1967 godü. [Izd.] Biblioteka SzSzSzR im. V. I. Lenina, [Moszkva]. Moszkva, 1965. 27 p. har. 16 cm.
Soksz.
2-1927
01:019.922]:021.13(47)"1965/1967"

PIETSCH, E[rich]
Ausbildung und Berufsbild des Dokumentars. Versuch einer Querschnittsbetrachtung. Vortrag vor dem Komitee FID/TD "Training of documentalists", Warschau, 1964. (Frankfurt/Main), 1965. II, 192 p. 30 cm.
I. Féderation Internationale de Documentation
4-1879
002.001.85(100)
002.001.85(100):016

RANGANATHAN, S[hiyali] R[amamrita]
Classification research 1957-1963. Trend report. + DOBROWOLSKI, Z[ygmunt]: Analyse des systèmes de classification. [Ed. by the] Danish Centre for Documentation. Copenhagen, 1964. 11, 17 p. 30 cm.
/International Federation for Documentation Committee on Classification Research report series 1/2. no./
Soksz.
4-1815
025.41

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

SIEMINA, Mieczysława
Zbiory specjalne w bibliotekach wyższyc uczelni technicznych. [Szczecin], 1965. 57-89. p. 25 cm.
/Zeszyty Naukowe Politechniki Szczecińskiej. 1965. 62. no. Prace monograficzne 24./

3-2573

025.172[62]:[027.7:378.662(438)

4.49 S 94

STUBENRECHT, Alfred
Lochkarten im Klein- und Mittelbetrieb (4. Aufl.) Düsseldorf, Schilling, (1965. 116 p. 12 t. illusztr. 22 cm.
/Die Wie-Buchreihe. Wirtschaftspraxis in Einzelschriften. 3/4/4 a. Bd./

3-2545

681.177(023)

Szvodnüj plan naucsno-iszszledovatel'szkih rabot po vazsnejsim problemam bibliotekovedenija i bibliografii na 1965-1967 godü. (Izd.) Miniszterstvo kul'turü RSzFSzR. Moszkva, 1965. 11 lev. har. 16 cm.
I. Szovjetunió, Miniszterstvo kulturü RSzFSzR.

2-1926

02.001:021.13(47)"1965/1967"
01:021.13(47)"1965/1967"

3.33 S 67

SLATER, Margaret
Technical libraries: users and their demands. A classification of user groups and user demands in technical libraries. [Ed. by the] Aslib Research Department. [London], 1964. [2], 126 p. 33 cm.
Soksz.
Bibliogr. 123-126. p.
I. Association of Special Libraries and Information Bureaux.

4-1890

24[659.113.2]:[026:62(410)

Training of documentalists. [Féderation Internationale de Documentation - material, 1965.] [s'Gravenhage], 1965.] 151 lev. 32 cm.
Gépirat.

4-1878

02.001.85(100)
002.001.85(100)

4.481 V 56

VÁSÁRHELYI Pál
Elektronikus számitógépek a könyvtári és dokumentációs munkában. Bp. 1964. (1965). 185 p. 24 cm.
/Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ módszertani kiadványsorozata 1964. 4-5./
Soksz.
Bibliogr. a fejezetek végén

3-2558

681.142-523.8:025.13
002.4[651.838.8]

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁR
(Budapest, VIII. Muzeum u. 3.)

NYITVATARTÁSI RENDJE

hétfő - péntek 9-20 óráig
szombat 9-13 óráig

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ 11. évf. 1965. 4. sz. Kiadja a Könyvtártudományi és Módszertani Központ. F.k.: Barabási Rezső Szerkeszti: Bóday Pál. Példányszám: 600 1956. szeptember 17. Terjedelem: 6 A5 iv. Készült az OSzK házi sokszorositójában (Bp. V. Guszev u. 1.) F.v.: Müller Jánosné

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban